

Tudi Veliki trg v Trstu sameva!

Foto: Županov

Uvodnik

Ambrož Kodolja

Postno sporočilo: "koronavirus"!

Koronavirus nam daje vedeti, kako malo stvari ima človek "pod kontrolo", čeprav si je že marsikdo domišljal, da "Boga za brado drži" (ve, zna vsaj toliko kot Bog!). Smrt pride, bolezen pa so samo do določene meje pod človekovim nadzorom. Pri koronavirusu gre za nekaj, na kar nismo bili pripravljene, za bolezen, o kateri ne vemo veliko in proti kateri še nimamo zdravila. Spoznali smo tudi, da ne vemo, kdaj bo ta virus premagan in koliko mrtvih bo odnesel s seboj ...

Vse, kar nam govori pepel na pekelnico, nam podobno sporoča koronavirus: "Spreobni se in veruj evangeliju"! V času vladanja "profita", konkurence, razpisništva je veliko večino ljudi strah, mnogi trpijo, nekateri pa celo umirajo. Virus nam je odprl oči za smrt, ki se lahko pojavi mimogrede, ne glede na kraj in osebo. Mnogi so prisiljeni ukiniti delo, poslovanje pa tudi potovanja. Vse to pa ni v skladu s sedanjim načinom življenja in mišljenja. Kaže, da je celo konec trditve, ki jo ima marsikdo, da je za življenje najpomembnejši denar. Še do včeraj je veliko ljudi delalo, hodilo v službe, trgovalo, virus pa je pokazal, da meje niso več prepreke v globaliziranem svetu. Nauk koronavirusa ni prijeten, lahko pa nam odpre oči, da spoznamo, koliko lahko naredimo in česa ne zmoremo.

Na drugi strani pa spoznavamo, kako so mnoge družine v Italiji odkrile, kakšen je doma prisilni način življenja z otroki. Po domovih se odkriva družinska skupnost - domačnost - in čvrstijo se družinske vezi, nekatere se bodo pa ob spoznanju svoje resničnosti tudi razbile.

/ str. 2

Redovnica

Sestra Sonja, predstojnica Marijinih sester v Gorici, o svoji skupnosti, domu in tem posebnem postu

6

Direktorica zavoda INAS

Katja Terpin, direktorica zavoda INAS v Novi Gorici, o pomoči delavcem, delodajalcem in družinam

7

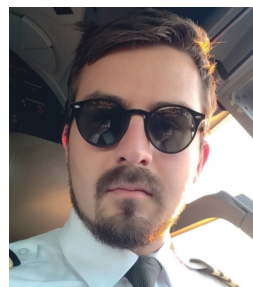
Predsednik Kmečke zveze

Ob 70-letnici Kmečke zveze je njen predsednik Franc Fabec spregovoril o dosežkih in težavah KZ v FJK

10

Pilot

Mladi goriški pilot Ivan Rustja o tem, kako v letalstvu doživljajo te izredne in zapletene čase

15

POGOVOR Prof. dr. Roman Jerala

Rešitev za to stanje je samo ...

Prof. dr. Roman Jerala, slovenski biokemik, profesor na Univerzi v Ljubljani in vodja odseka za sintezo biologijo in imunologijo na Kemijskem inštitutu, je v pogovoru s Tino Paljk za naše bralce spregovoril o koronavirusu in iskanju rešitev iz kriznega stanja.

/ str. 3

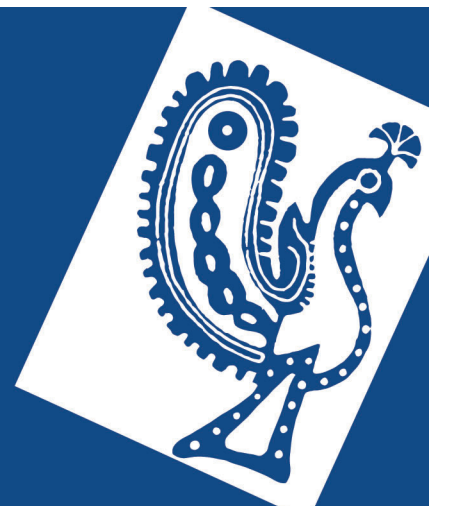

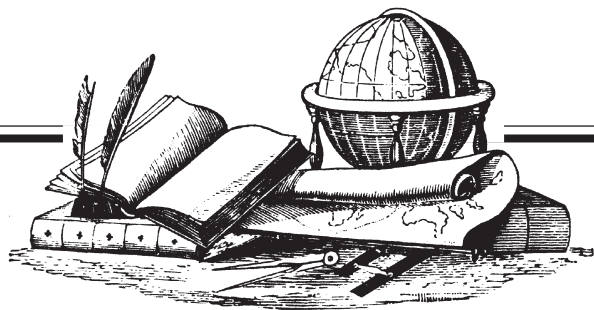
Sledi nam na spletu!

NOVI
GLAS

Zaradi izrednih razmer, ki jih povzročata koronavirus, na našem spletnem portalu www.noviglas.eu ažurno poročamo o aktualnih dogodkih. Hkrati dajemo vsem brezplačno na razpolago digitalno izdajo našega tednika (v formatu pdf).

Katarze ne more biti brez sprave

Videz in resnica o tragičnem povojnem eksodusu iz nekdanje Julijske krajine

V sakoletnemu obredu demonizacije Slovencev in Hrvatov s strani skrajnih desničarskih organizacij v Italiji dne 10. februarja, to je ob dnevu spomina na tragični povojni eksodus Italijanov iz nekdanje Julijske krajine (JK), se, ob polnih ustih dobrososedskih odnosov, radi pridružijo tudi vodilni italijanski politiki. Leta 2005 nam je npr. Giorgio Napolitano zabrusil v obraz nič manj kot "barbarstvo in ekspanzionizem". Sergio Mattarella, ki je sicer obžaloval, da je bil v Italiji dan spomina razglašen brez ene same besede o grozotah fašizma, pa je v svojem nedavnem nagovoru še sam opozoril na "krute množične poboje, ki so kulminirali v prisilnem eksodusu Italijanov". Ker gre pri po-

vojnem nasilju in eksodusu za zelo kompleksno dogajanje, ga bom v nadaljevanju poskušal osvetliti še z drugih zornih kotov, ki so bili italijanski javnosti zamolčani. Prvi val odhoda okrog 250.000 ezulov iz nekdanje JK se je zgodil že po zlomu fašizma jeseni 1943 in takoj po končani vojni leta 1945. Čez noč so namreč zbežali mnogi, z nasiljem kompromitirani italijanski oblastniki, ki so se pod fašizmom naselili na prostoru JK. V vsak večji slovenski ali hrvaški kraj je namreč prispel kompletan okupacijski korpus, ki naj bi "etnično" izboljšal ta prostor. To so bili npr. finančni stražniki, karabinerji, lokalni upravitelji, fašistični veljaki, učiteljsvo, železniški uslužbenci, spremljajoči teh-

nični kader in drugi, mnogi z družinami vred. Po nekaterih ocenah naj bi se jih nasešlo v celotni JK okrog 100.000 in naj bi ta "črni eksodus", kot so ga ljudje poimenovali, verjetno zaradi njihovih črnih srajc, predstavljal okrog 20 % celotnega števila izseljenih, ki pa bi jih ne mogli šteti za begunce, ker so se vrnili tja, od koder so prišli. Istega leta (1943) so Nemci po silovitem anglo-ameriškem bombardiranju Zadra, ki je mesto skoraj zravnalo z zemljo, prepeljali glavnino preživelih (več tisoč ljudi) v Italijo. Tudi teh nesrečnikov niso pregnale kake jugoslovanske komunistične oblasti, ker jih takrat še ni bilo, saj so tedaj Zadar upravljali Nemci.

/ str. 13
Milan Gregorič

Tiskovno sporočilo SKGZ-SSO

Radijski in televizijski programi RAI v slovenskem jeziku

V tem težkem času, ki ga je zaostriła epidemioška situacija, smo morali drastično spremeniti življenjski slog in mnogi smo morali ostati doma. V svoji krhkosti in osamljenosti bolj kot kdajkoli prej odkrivamo pomen, jezikovno vrednost in funkcijo lepila, ki ga je za slovensko manjšino v naši deželi opravljal slovenski sedež RAI FJK. Radijske in televizijske oddaje, ki v slovenskem jeziku prenašajo informacije, širijo vsebine, kulturne vpogleda, vzgojno-izobraževalno komunikacijo, pa tudi čisto zabavne program, so v današnjih izrednih okoliščinah toliko bolj nepogrešljiva storitev za krajevno prebivalstvo. Radio TrstA predstavlja za našo skupnost v teh trenutkih prisilne izolacije bistveno sredstvo združevanja: govori v našem jeziku, igra pomembno socialno vlogo

za številne ljudi, ki živijo sami, nagovarja družine, otroke s specifičnimi programi, ki nadomeščajo trenutno odsotnost izobraževanja, prestraže tudi mlade, nasičene s tehnološkimi stiki in jim nudi privlačne vsebine. Nena zadnje se nam zdi nujno, da ljudje prejmejo informacije in nasvete v svojem jeziku, da se lažje soočajo s situacijo v teh nepredvidljivih razmerah, da preprečijo okužbe. V zvezi s tem želiva ponovno opozoriti na nekatere težave s sprejemanjem signala: včasih signal motijo zasebne radiotelevizijske postaje in tudi spletni pretok preko streaming storitve deluje le občasno. Poleg tega se nama zdi umestno ponovno poudariti, da je Radio TrstA tretja najstarejša radijska postaja v Italiji, ki od leta 1945 ni nikoli prekinila svojih prenosov, kljub nekaterim preteklim težkim razmeram v

državi. Radi bi izrazili iskreno zahvalo in priznanje deželni radiotelevizijski postaji, direkciji in vsem operaterjem slovenskih informacijskih ter programskih struktur, ki izvajajo temeljno storitev za našo skupnost. Hkrati prosiva vse naslovnike, da posredujete pri centralni upravi RAI, da zagotovi kontinuiteto javne službe, ki jo nudita novinarsko in programsko uredništvo v slovenskem jeziku RAI, pri čemer naj obveljajo enaka merila in določbe, ki so predvidene za prenose v nemščini na Južnem Tirolskem in v francoščini v dolini Aosta. V pričakovanju vaših zagotovil glede zgoraj navedenih tem se vam zahvaljujema za pozornost in vas lepo pozdravljama.

Ksenija Dobrila,
predsednica SKGZ
Walter Bandelj,
predsednik SSO

S 1. strani

Postno sporočilo ...

Zaprte šole so dopustile, da v družini ni več hitrice, nervoze, medosebnih trkov... Življenje se je upočasnilo. Čeprav ima Evropa dolgo tradicijo nalezljivih boleznih, nam koronavirus odpira oči za naše nerazumljive duševne bolečine, ki se ob njegovem pojavu še poglobljajo. Duhovne stiske je treba upoštevati. Marsikdo v teh dneh živi z občutkom, kot da se

poslavlja drug od drugega in dejansko se poslavlja od dosedanjega načina življenja in ravnanja, novega pa še ne poznamo in vse bolj bomo potrebovali drug drugega, človeško solidarnost. Zdi se, da je koronavirus prevzel vlogo postnega pridigarja, da se za Veliko noč konkretno odločimo za prave življenjske poti. Če prav premislimo, nas koronavirus usmerja h

Kristusu. Čim bliže mu bomo – On je največji in najboljši Zdravnik – tem lažji bodo naša skrb, strah in negotovost. Naše življenje bo postalo bolj pogumno in pozitivno naravnano. Po svetu so dokazali, kaj vse se v takšnih okoliščinah lahko naredi, če stopimo skupaj. Milanski nadškof je v svoji poslanici napisal: "Ali bomo, ko bo zopet zavladalo normalno stanje, spoznali, kako in koliko se lahko na osebni in družbeni ravni s skupno močjo otresemo nečlovečnosti in ostalih hudobij?"

Tudi uničevanje ekosistemov spodbuja razmnoževanje virusov

Koronavirus in posledice sprememb v okolju

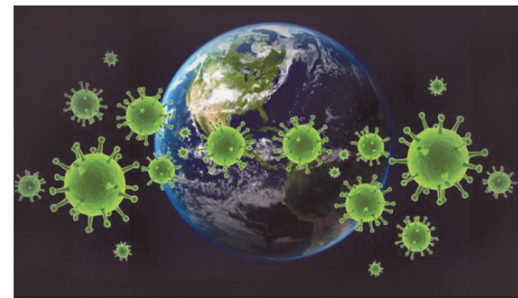
Pojavljanje take bolezni, kot je koronavirus, je tudi nezaželena posledica človeških posegov v okolje in prelom ravnotežja v naravi. Med virusi in drugimi organizmi vlada stalno, a izredno občutljivo ravnotežje, katerega bistvo je stalno sožitje. Vdor v organizem, ki povzroči bolezen in smrt, je prej izjema kot pravilo. Ekološko ravnotežje pomeni tudi, da vsaka sprememba v ekosistemu sama po sebi sproži ustrezno spremembo neke druge. Alojz Ihan, imunolog na inštitutu za mikrobiologijo v Ljubljani, pravi, da je človeštvo, tudi zaradi posegov človeka, imunsko oslabilo in zato imajo virusi več možnosti za preživetje v telesu. Smo v ekološki in zdravstveni krizi, ki imata marsikaj skupnega in izpostavlja vprašanje odnosa med organizmi in okoljem. Znano je, da je Padska nižina najbolj onesnaženo okolje na svetu, skupaj s kitajsko državo. Najhujše epidemije, ki so se zvrstile v zadnjih desetletjih in so prizadele človeštvo (aids, ebola, ptičja gripa, sars, mers), so posledica "preskoka vrst", s tehničnim izrazom spillover, to se pravi prehoda virusa iz tradicionalnega gostitelja, ki je dolgo časa predstavljal njegov naravni dom, v drugo gostiteljico različne vrste, ki se je prej lahko upirala okužbi. Znanstveniki pravijo, da je 60 % boleznih, za katerimi trpijo ljudje, živalskega izvora, od gripe do kuge. Izmenjave virusov in bakterij med ljudmi in drugimi vrstami so se vedno dogajale v zgodovini, vendar, kar se danes spreminja, je to, da so radikalne preobrazbe in stalno uničevanje ekosistemov eksponentno povečali primere, v

katerih se virusi selijo iz ene vrste v drugo. Uničevanje ekosistemov je povzročilo spremembo v odnosih med različnimi populacijami živali, spremenilo je njihove navade in odnos do človeka. Preliv, preskok vrst virusov in bakterij iz vrste na vrsto, je mnogo lažji, če obstaja tesnejši odnos z divjimi živalmi. Vpliv človeških dejavnosti na ekosisteme, nepravilne kmetijske prakse, sistemi kmetovanja, uničevanje biotske raznovrstnosti, podnebne spremembe, vse to so elementi, ki

epidemije koronavirusa, da bi prepoznali različice, saj vedo, da, če se sposobnost prilagajanja poveča, se poveča tudi njegova sposobnost, da čim hitreje preide na druge organizme. Kmetije z intenzivno proizvodnjo, zlasti tiste, ki gojijo piščance in prašiče, so tudi veliki rezervoarji patogenih bakterij. Pandemija virusa H1N1, ki je prišel iz prašiča, je povzročila med letoma 2009 in 2010 po vsem svetu več kot 150.000 smrtnih žrtev. Nepravilno širjenje človeških dejavnosti, krčenje gozdov, krčenje območij, ki jih naseljujejo divje živali, povzročajo večji stik z novimi virusi.

Manipulacije v genetiki so tudi vir vpliva na širitev takih boleznih. Prisotnost gensko spremenjenih organizmov v poljedelstvu povzroča tudi onesnaževanje planeta, saj genska manipulacija vodi k vedno večjemu širjenju rastlin s posebnimi geni; te uporabljajo nato predvsem v prehranjevanju ali za pripravo kemikalij. V nekaterih specializiranih ribogojnicah uporabljajo npr. gensko manipulacijo: vstaviyo v DNK rib nove gene in s tem pospešijo rast. Vse to prinaša več zasluska. Gensko spremenjeni organizmi so pravzaprav nove vrste, ki so vstavljene v ekosisteme in lahko ogrožajo ravnotežje v naravi. Genska kontaminacija predstavlja resne okoljske težave in prispeva k tistim mehanizmom, ki pospešijo preskok iz vrste na vrsto. Geni se npr. iz ene rastline lahko prenesejo na druge rastline v isti družini. Spremenjeni geni se lahko prenesejo tudi na bakterije in viruse v tleh. Nekatere vrste žuželk (muhe, komarji) so prav tako podvržene genskim spremembam.

Karlo Nanut

pridejo v poštev ob pojavu novega virusa. Koronavirus je prispel v Evropo nekaj več kot pred mesecem dni, potem ko se je pojavil v oddaljenem območju Kitajske, verjetno na glavnem trgu mesta Wuhan, kjer so prodajali domače in divje živali. Zdravniki so se takoj lotili dela, da bi ugotovili, iz katere živali je prišel virus, in da bi razumeli, skozi katere mehanizme je virus napadel človeka. To vzbuja strah, saj novi virus, ki se je preselil v človeško telo, ne najde specifičnih protiteles, ki bi lahko izvedla učinkovito obrambo. Te vrste virusov zaradi svojih značilnosti lahko proizvajajo več različic, pri čemer razvijajo še večjo prilagodljivost. Potem ko se virus naseli v človeku, se začne v njem postopek prilagajanja z razvojem naključnih sprememb v posameznih genetskih črkah RNA. Virologi spremljajo širjenje

Povejmo na glas

Ko se vse spremeni

Tako rekoč čez noč smo se znašli v stanju, za katerega smo mislili, da nas ne bo nikoli doletelo. In v tem stanju smo se znašli ne samo mi, ampak večina držav, skoraj ves svet. Naše življenje se je spremenilo, in to popolnoma, in takšno bo trajalo kar nekaj časa. Prikovani smo na domove, vse je zaprto razen najnujnejšega, kar potrebujemo za življenje, in še veseli smo lahko, da stvari potekajo usklajeno in nemoteno ter da so zdravniki in zdravniško osebje nepopisno požrtvovalno na mestu in so naša varnost pred grozečim, zdaj že planetarnim virusom. In v tej situaciji res ni lahko najti učinkovite besede tolažbe, saj naivni optimizem ne more nikogar zares prepričati in z njim ne poceni nasveti tiste vrste, ki skušajo dokazati, kako je mogoče trenutno stisko v zaostrenih pogojih zlahka odpraviti. Istočasno je res, da nikoli ne more biti tako težko in slabo, da vendar ne bi našli v sebi in skupaj z drugimi spodbude, prepričljive spodbude, ki nam more podeliti dodatno moč in pomoč. In spodbuda je zagotovo v tem, da verjamemo, kako bomo zdajšnja stisko prej ali slej prebrodili, kako se bomo na vseh ravneh, vse tja do tiste mednarodne in medcelinske, povezano organizirali, med drugim tudi na ravni Evrope. Da bomo z zares odločnimi ukrepi in z njihovim doslednim upoštevanjem virus oslabili in odkrili zmagovito cepivo ter v kar najbližji prihodnosti pričeli odpravljati izredne razmere. In kar je od vsega najbolj pomembno, da se bo število obolelih in umrlih prej, kot se nam to zdi zdaj,

pričelo hitro zmanjševati. Spodbuda, pravzaprav že poziv, je ne nazadnje v tem, da bi v kritičnih zdravstvenih razmerah, ki jih nekateri ocenjujejo kot izjemno nevarne in celo dolgotrajne, da bi v teh sedanjih razmerah povsod popolnoma odstranili vsakršna politična nasprotja, politično dinamiko znotraj držav in med njimi ter se sporazumno in do kraja složno posvetili le spopadu za "nevidnim sovražnikom" ter vse ostalo preložili na čas, ko bo grožnja uničena in enkrat za vselej premagana. Res, preizkušnja, sredi katere se nahajamo, je izjemno in skrajno huda, prav gotovo ni bilo takšne od druge svetovne vojne sem, kljub temu pa smo lahko zadovoljni, da vendar ne gre za vojno, ne gre za medsebojno uničevanje, ne gre za rušenje hiš in domov, ne gre za begunstvo, ne gre za pomanjkanje ali celo lakoto, ne gre za slepo sovraštvo med ljudmi in predvsem ne gre za tako veliko število umrlih in pogrešanih. Spodbuda v teh nelahkih razmerah je slednjic v prepričanju, da bo po odhodu katastrofe, ki nas je vse prizadela, nastopilo srečnejše obdobje, kot smo ga živeli pred njo, da bomo nekatere bistvene stvari globlje premislili in odkrili bolj smiselno pot za vse. Ta pa je le v večjem medsebojnem razumevanju in v solidarnosti z vsemi ter v spoznanju, da smo vsi ljudje tega sveta ena sama skupnost, ki naj skrbi za vse in se končno poslovli od nesmiselnih nasprotij in mržnje in še vedno zakoreninjene želje po prevladovanju nad drugimi.

Janez Povše

POGOVOR Prof. dr. Roman Jerala o novem koronavirusu COVID-19

Dolgoročno je rešitev za to situacijo samo cepivo, za katero pa je treba še počakati

Približno 400 let je, kar je Thomas Hobbes, angleški filozof in matematik, zapisal svoj znameniti stav: *"Scientia potentia est"* (Znanje je moč). In še kako je imel prav. Problem moramo razumeti, da ga lahko rešimo. Virusi so zelo majhni patogeni, sestavljeni le iz nukleinske kisline (dednega zapisa) in zaščitne beljakovinske ovojnice, imenovane kapside, nekateri virusi, kot so tudi koronavirus, pa imajo še lipidno ovojnico. So približno desetkrat manjši od bakterij in se lahko razmnožujejo le v živih celicah, to pa zato, ker sami nimajo celičnih mehanizmov, potrebnih za lastno razmnoževanje, in zato potrebujejo gostitelja. S svojim delovanjem lahko virusi negativno vplivajo na celice in tako gostitelja, po domače povedano: zbolijo.

Koronavirusi (CoV) pa so velika družina virusov, ki povzročajo bolezen. Te segajo od navadnega prehlada do težjih bolezni, kot sta bližnjevzhodni respiratorni sindrom (MERS-CoV) in hud akutni respiratorni sindrom (SARS-CoV). Koronavirusi so zootični virusi, kar pomeni, da se lahko prenašajo med živalmi in človekom. To se je najverjetneje zgodilo pri novem virusu SARS-CoV-2, ki zelo verjetno izvira od netopirjev.

Virus SARS-CoV-2, ki povzroča bolezen COVID-19, je nov sev, ki so ga odkrili leta 2019 v Wuhanu na Kitajskem in ga pred tem pri ljudeh še niso identificirali. Zakaj je nova bolezen COVID-19 tako edinstvena? Bolezen povzroča novi virus, ki se je različno prilagodil človeku. Če primerjamo SARS in MERS z novo epidemijo, lahko povemo, da je novi koronavirus manj smrten, ampak lažje prenosljiv. Lažje vstopa v celico, lažje se razmnožuje. Posebej nevarna lastnost tega virusa je, da okužen človek lahko okuži druge, še preden kaže simptome. Spomnimo se: virusi potrebujejo tujo celico, da lahko preživijo in se razmnožujejo, zato se bodo prilagodili, da ta cilj tudi dosežejo. Če virus hitro ubije gostitelja, mu to nič ne koristi, saj se ne bo mogel naprej razmnoževati.

Pogosti znaki okužbe s SARS-CoV-2 vključujejo dihalne simptome, vročino, suh kašelj, pomanjkanje zraka in težave z dihanjem. V hujših primerih lahko okužba povzroči pljučnico, hud akutni respiratorni sindrom, ledvično odpoved in celo smrt. Simptomi so običajno blagi in se pokažejo postopoma. Nekateri se lahko okužijo, vendar ne razvijejo nobenih simptomov in se počutijo dobro. Večina okuženih (80 %) okreva, ne da bi potrebovali posebnega zdravljenja. To pomeni, da 1 na 5 okuženih potrebuje posebno nego. Približno 1 na 6 okuženih COVID-19 pa resno zbolijo in razvije težave z dihanjem. Večinoma so to kronični bolniki ali starejši ljudje, kljub temu zbolevalo tudi mlade, predhodno zdrave osebe. Virus se širi od osebe do osebe

preko drobnih kapljic iz nosu ali ust, ki se širijo v prostoru, ko dihamo, ali še bolj, ko kašljamo. Kapljice lahko pristanejo na predmetih in površinah, zato se lahko drugi ljudje nalezemo ne samo preko sape in stika, temveč tudi z dotikom površin, kasneje pa oči, ust ali nosu. Pomembno je torej, da se držimo pravil: obdržimo razdalje vsaj 1,5 m ter redno umivamo in razkužujemo roke in površine. Najbolj pomembno pa seveda je omejevanje stikov.

Najbolj izpostavljen novim okužbam je zdravstveno osebje, ki mora za okužene ustrezno poskrbeti.

Da bi preprečili nove okužbe in primere, mora vsak posameznik izmed nas aktivno sodelovati. Prvi ukrep je ta, ki smo ga že tisočkrat slišali: umivanje rok, površin in omejevanje stikov! Na tak način bo zdravstveno osebje manj obremenjeno, znanstvenikom pa bomo dali dovolj časa, da bodo boljše razumeli delovanje virusa in odkrili način, kako virusu SARS-CoV-2 preprečiti razmnoževanje in širjenje. Vedeti moramo, da je pri virusih zdravljenje prepuščeno imunskemu sistemu posameznika. Bakterijska obolenja se zdravijo z antibiotiki, na virusna obolenja pa antibiotiki ne delujejo. Virusna obolenja zdravimo večinoma simptomatsko: zdravimo visoko telesno temperaturo, bolečine, dehidracijo ipd. Sicer obstajajo antiviralni zdravila, ki so specifične za določene vrste virusov, za novi virus SARS-CoV-2 teh zdravil za zdaj še ni.

Znanstveniki so namreč tisti, ki se lahko najdejo dolgoročno rešitev: zdravila in cepiva. Nekatera že obstoječa zdravila so se izkazala koristna pri zajezitvi virusa, za cepivo pa bo treba

Epidemija - ež
Nenaden izbruh in
hitro širjenje
nalezljive bolezni.

Pandemija - ež
Epidemija, ki
zajema več
pokrajin, držav,
celin.

še počakati. Raziskave o novem koronavirusu že potekajo, po Evropi in drugod. V zadnjih tednih so bili razpisani številni projekti na to temo, delo se je že začelo. Taka raziskava bo potekala tudi v Ljubljani, na Kemijskem inštitutu. Ekipa raziskovalcev pod vodstvom sinteznega biologa prof. dr. Romana Jerala je že v polnem zagonu. Prof. dr. Roman Jerala je slovenski biokemik, profesor na Univerzi v Ljubljani in vodja odseka za sintezno biologijo in imunologijo na Kemijskem

inštitutu. Dosežki na področju imunologije, molekularne biologije, sintezne biologije in farmacije postavljajo prof. dr. Jerala in sodelavce med naj-

prodornejši slovenske raziskovalce.

Prof. dr. Jerala se je odzval na prošnjo Novega glasa, da komentira zdajšnjo situacijo v Italiji in Sloveniji:

"Glede situacije v Italiji mislim, da je tam predvsem najprej počilo. Italija je kot prva v Evropi dobila virus med ljudi in tu se je začel na veliko širiti. Treba je povedati, da se je država tudi prepozno odzvala in ukrepala. Ostale države, vključno s Slovenijo, so Italijo vzele za svarilo ali zgled in zato začele ukrepati prej. Osebnostno mislim, da ima Slovenija še preblage ukrepe in je potrebno zadeve še bolj zaostriti in uvesti številne ukrepe za preprečitev širjenja, če nam bo še uspelo ga doseči. Za to se tudi zelo trudim. Ne moremo si dovoliti, da bi epidemija ušla izpod nadzora. Edina evropska država, ki računa, da se bo okužil in postal odporen velik del populacije in na ta način pred okužbo zaščitil najbolj ranljive, je Nizozemska. Če bi tako strategijo preslikali v Italijo, bi pomenilo, glede na trenutne številke, 5 % mrtvih, saj zdravstvena nega ne bi imela dovolj velikih kapacitet, da bi te osebe uspešno oskrbela. Nobena država na svetu nima zdravstvenega sistema, ki bi bil kos takemu obsegu. Poleg tega pa niti ne vemo, kako hitro bi prišlo do imunosti populacije, in zato je takšna pot še bolj nevarna. Mislim, da je zajezitev epidemije dobro uspela le nekaterim azijskim državam, ki so vse tehnološke, znanstvene in gospodarske sile usmerile v to smer in tako bile uspešne. Situacija ni enostavna, saj bo

ta epidemija prinesla veliko gospodarske škode; še več žrtev pa, če je ne bomo kontrolirali in uspešno ustavili. Kmetijstva, gospodarstva, šol

*krioelektronske mikroskopije določili strukturo virusa in njegovega roga, prek katerega se veže na tarčne celice. Zelo hitro so identificirali receptor na človeških celicah, na katerega se virus veže, po-
sešno so določili tudi strukturo proteaze tega virusa. Tako že potekajo raziskave novih inhibitorjev te proteaze ... Govorimo o vsega nekaj tednih raziskav, kar se mi zdi skoraj neverjetno. Ljudje za temi raziskavami so delali dan in noč. Znanstveniki in zdravniki prevajajo že znana zdravila, ki bi jih lahko uporabili. Izkazalo se je namreč, da bi nekatera lahko delovala. Na Kitajskem, pa tudi drugod, nekatera že uspešno preizkušajo. Govorim predvsem o zdravilih, ki poskrbijo za to, da pacient preživi, na ta način, da zmanjšajo vnetje. Učinkujejo lahko tudi protivirusna zdravila, recimo ritonavir, ki se uporablja proti okužbam z virusom HIV, za katerega prvi rezultati kažejo, da deluje, ter kamostat, ki zavira človeško proteazo - ta je nujna, da virus pride v celico. Za obstoječe zaviralce proteaz virusa HIV je malo verjetno, da bi delovali, več možnosti imajo tiste učinkovine, ki zavirajo virusne polimeraze". (prof. dr. Roman Jerala za Val 202)*

Prof. dr. Jerala meni, da moramo biti previdni, saj to ni navadna gripa in vsega še ne poznamo.

"Stvari se dogajajo, znanstvena skupnost se je angažirala v največji meri. Mislim, da se moramo pripraviti na naslednjo sezono, tudi če virus čez poletje usahne. Bojim se namreč, da ni nujno, da se bo epidemija polegla kot pri gripi. Na južni polobli, v Avstraliji, kjer so zdaj temperature podobne poletnim pri nas, prav tako opažajo rast okužb. Do naslednje sezone bi lahko imeli v orožarni nekaj zdravil, s katerimi bi se lahko uspešno borili, pripraviti pa se moramo tudi na to, da bomo imeli v prihodnje opraviti z novimi virusi podobnega tipa". (prof. dr. Roman Jerala za Val 202)

Val 202 navaja, da prof. dr. Jerala je ob tem znanstvenike v Sloveniji in po svetu pozval k bolj učinkovitemu povezovanju in temu, naj izkoristijo potencial vseh raziskovalcev, ki so se pripravili angažirati in svoj čas nameniti temu. Veliko sodelavcev se je javilo za sodelovanje pri raziskavah in te na Kemijskem inštitutu že potekajo kot prioriteta, čeprav je inštitut zaprt. Tudi projekt Virofight za razvoj inovativne nevtralizacije virusov so usmerili v ta virus. Pri projektu sodelujejo poleg Kemijskega inštituta še raziskovalci v Nemčiji in na Danskem. Svojo pomoč in instrumente je ekipa iz Kemijskega inštituta ponudila tudi Medicinski fakulteti, kjer so zaradi trenutnih razmer najbolj obremenjeni. *"Vse več agencij za raziskovalno dejavnost razpisuje urgentne projekte za raziskave novega koronavirusa. Evropska ko-*

*misija je za to že podelila 10 milijonov evrov in odobrila 17 projektov, konec meseca bo rok za nov razpis za področje inovativne medicine v bistveno višji višini. Nove projekte za to področje sta razpisali tudi švicarska znanstvena fundacija in fundacija Billa Gatesa. Pred nekaj dnevi smo se pogovarjali s predstavniki Ministrstva za obrambo in identificirali razi-
skave v tej smeri kot pomembne za nacionalno varnost". (prof. dr. Roman Jerala za Val 202)*

Do cepiva za svetovno populacijo pa bomo morali še počakati vsaj leto ali več, pravi prof. dr. Jerala za Val 202. *"Sam upam, da bi šlo lahko hitreje, saj gre za izredne razmere, ko bi morali mobilizirati vse potenciale. A ta hip lahko računamo predvsem na že obstoječa zdravila. Ugotoviti moramo, katera med njimi bi lahko bila uspešna, in se potruditi, da najdemo nekaj, kar bo ustavilo ta virus in prihodnje generacije podobnih".*

Po njegovem mnenju potekajo raziskave za ustrezno cepivo na vseh frontah: *"Precej cepiv je že v prvih stopnjah kliničnega testiranja. Strategija gre po več poteh: od inaktiviranega virusa do proteinskih podednot, dostave z adenovirusom, pa do tega, da uporabimo različne nanodelce, DNK in RNK cepivo ... V vseh teh smereh že potekajo študije. Še vedno pa ni niti jasno, kakšen je najboljši živalski model. Za zdaj so se kot dobri izkazali dihurji, opice so se pokazale kot nekoliko slabše. Zelo pazljivi moramo biti pri tem, da z imunizacijo ne tvegamo še dodatnega povečanja občutljivosti človeka. To zahteva zelo natančno testiranje na vseh stopnjah. Težava pa bo tudi v proizvodnji zadostne količine cepiv za celotno človeško populacijo, pri čemer lahko računamo, da bo vsaka država najprej poskrbela za svoje državljane, podobno kot se zdaj dogaja z respiratorji in zaščitno opremo. To vzame čas". (prof. dr. Roman Jerala za Val 202)*

Prof. dr. Jerala si prizadeva, da bi vsi razumeli, zakaj je potrebno zaupati znanstvenikom in zdravnikom. Sam verjame, da bomo prišli do rešitve. Bralcem Novega glasa sporoča: *"Upam, da se zdaj vsi zavedamo, zakaj so cepiva pomembna in da so se tudi vsi skeptiki prepričali. V tem trenutku je to edino, kar nas lahko reši iz te situacije. Sam sem mnenja, da cepivo za ta virus lahko najdemo in ustrezno pripravimo. Seveda je proizvodnja cepiva za celotno svetovno populacijo ali vsaj za del v kratkem času velik izziv. Ni pa dvoma, da sta znanost in tehnologija v zadnjih letih v tej smeri izredno napredovali in nam bosta v veliko oporo v drugih izzivih".* Kot je Hobbes že zdavnaj povedal: znanje je moč.

Tina Paljk

(Celoten intervju s prof. dr. Jeralo na Valu 202: <https://val202.rtvsl.si/2020/03/globalne-epidemije-so-groznja-pripravitimoramo-orojda-za-hiter-odziv/>) Povezave do verodostojnih informacij o novem koronavirusu SARS-CoV-2 lahko najdete na spletni strani Kemijskega inštituta na povezavi: <https://www.ki.si/novice/single-prikaz/breaking-novica/uporabne-povezave-in-verodostojni-viri-informacij/>)

POGOVOR G. Nicola Ban

Podpirajmo se v upanju!

G. Nicola Ban v središču Gorice vodi štiri večje župnije, med njimi stolnico, obenem je škofov vikar za evangelizacijo in zakramente, odgovoren za mladinsko pastoralo, poučuje na medškofijskem semenišču itd. Kot duhovnik zna biti zelo pozoren do oseb in njihovih potreb. Zato je vsak pogovor z njim vedno zelo plodovit in posebno dragocen.

Kako doživljaš ta posebni post? Osebo in kot župnik štirih večjih goriških župnij?

Kot duhovnik sem srečen, ker živim v skupnosti z drugimi duhovniki. Skupaj lahko darujemo mašo, skupaj molimo, vsak ima nato svoje delo, možnost biti v tišini, kaj več študirati, pa tudi možnost biti skupaj. S tega zornega kot mi te razmere pomagajo dobro živeti ta postni čas kot čas tišine, molitve in razmišljanja. Kot župnika pa me to, kar se dogaja, spravlja v veliko stisko. Čutim odgovornost, da bi animiral duhovno življenje oseb v naših skupnostih. Tradicionalnih sredstev, ki smo jih za to vedno uporabljali, sedaj nimamo na razpolago. Manjkajo mi osebna in skupinska srečanja, skupno obhajanje evharistije, skupna molitev itd. Mi manjka se srečati s skupnostjo, s posamezniki, pa tudi marsikdo mi pravi, da mu manjka se srečati z mano. Zaradi tega je ta post še bolj čas neke praznine, pomanjkanja nečesa, v pričakovanju na Veliko noč, ki ne vem, če bo 12. aprila. Velika noč za nas bo, ko bomo spet mogli se

srečati in skupno obhajati ta praznik.

V ponedeljek, 16. marca, je nadškof Redaelli ob prazniku mestnih zavetnikov daroval mašo v goriški stolni cerkvi (z zaprtimi vrati), ki ste jo neposredno predvajali po Facebooku. Ti si somaševal. Kakšne občutke si imel, na kaj si mislil?

Tudi tako stanje je lahko za nas duhovnike priložnost, da na novo odkrijemo pomen in vrednost posredovanja. Ena izmed obljub, ko postanemo duhovniki, je prav ta, da molimo za Božje ljudstvo, za usmiljenje za Božje ljudstvo prek molitve, molitvenega bogoslužja in obhajanja zakramentov. Ko je Božje ljudstvo navzoče, je to sporočilo močnejše, prav tako je močnejše vzpostavljane smisla neke skupnosti. V odsotnosti Božjega ljudstva je tistega dne v meni prevladovala razsežnost posredovanja. Med mašo sem imel v mislih razne osebe, ki sestavljajo našo skupnost, vse mesto, različne stvarnosti, ki morda potrebujejo več molitve, na tiste, ki delajo, na tiste, ki skrbijo za bolnike, za trgovine, prevoze itd. Tisto mašo sem torej doživljal v molitvi za osebe, ki tudi v tem trenutku oživljajo mesto.

V tem času, ki ga je nekdo označil za "čas čudežev brez pastirjev in pastirjev brez črede", se v cerkvah ne obhajajo ne maše ne obredi. Je kakšna cerkev odprta? Je mogoče vstopiti, ne da bi tvegali kazensko ovadbo?

Cerkve moje pastoralne enote kot tudi druge goriške cerkve ostajajo

odprte. Mislim, da iti od doma, da bi šli v cerkev, ni dovoljeno. Če pa kdo gre po nujnih nakupih, da napolni zaloge testenin in drugih jestvin, po poti pa stopi trenutek v cerkev, da bi zapolnil tudi svojo potrebo po Bogu, mislim, da na kaj takega lahko vsaj pomislimo. Iti nalašč ven, ne; če pa je kdo že zunaj in najde odprto cerkev, mislim, da si nekaj malega lahko dovolji. V tem izrednem stanju je bilo seveda povedano, da so bistvene potrebe jesti in piti, imeti na razpolago internet in zadostiti tehnološkim potrebam.

Duhovne potrebe so bile morda malo podcenjene oz. niso bile izrecno vzete v poštev. Mislim, da bi v tem trenutku bilo pomembno posvetiti skrb tudi tej razsežnosti, ki je pač neka javna stvarnost; duhovna razsežnost lahko pomaga zdržati in imeti moč v takem stanju, ki res ni lahko, zlasti ker se zdi, da ne bo zelo kratko. Lahko nam pomaga, da ne izgubimo razsodnosti, da ohranimo neko kakovost odnosov, da ne pademo v obup. Skrbeti za lastno duhovno razsežnost koristi tudi vseh družbi. Zato so odprte cerkve že same po sebi simbol, da je ta razsežnost odprta in da moramo skrbeti tudi zanjo.

Mnogim manjka evharistija, vir in višek krščanskega življenja. Kaj bi povedal o

tem?
Obstaja več možnih poti. Če osebno ne morem biti prisoten pri evharistiji, jo spremljam na drugačen način. Na razpolago imamo veliko instrumentov: že dolgo let obstaja Radio Maria, ki oddaja trenutke molitve, pa TV2000, druge radijske postaje, ki prenašajo obrede, veliko duhovnikov neposredno predvaja maše po Facebooku itd. Radio Maria npr. ponuja tudi možnost

t. i. duhovnega obhajila. Druga pot, ki je bolj zahtevna, bi pa morda bila bolj zrela, je ta: to je trenutek, da bi dali večjo vrednost družinski liturgiji. Vsaka družina je nekakšna domača Cerkev. V teh letih smo poudarjali razsežnost občestvene liturgije; toda ves judovski svet, deloma tudi svet neokatehumenov pa npr. poudarjata družinsko liturgijo. Tudi v družini je mogoče moliti oz. živeti evharistične geste: če bi torej bil primeren trenutek, npr. v nedeljo, ko se

družina zbere, ko člani prosijo drug drugega odpuščanje za to, kar je morda bilo narobe med tednom, če skupaj poslušajo Božjo besedo, jo skupaj pokomentirajo, molijo za osebe, ki so jim blizu, se za to in drugo zahvaljujejo, je tudi to evharistija. To je razsežnost domače, družinske Cerkve. Tudi to je lahko evharistija. Z druge strani nam ne škodi občutiti malo lakote, čutiti, da nam manjka maša. Tako se lahko bolj zavemo, kakšen dar imamo, ki ga včasih tudi podcenjujemo. Imamo toliko maš, toliko možnosti vsako nedeljo ... Malo lakote nam mogoče pomaga, da vse to bolj cenimo. **Kaj pa zakrament sprave? Bliža se Velika noč ... Je mogoče se spovedati po telefonu, on-line, brez fizične prisotnosti duhovnika?**

Prejšnji teden je generalno tajništvo Italijanske škofovske konference izdalo okrožnico o obhajanju zakramentov v času izrednih razmer, posvečeno primeru koronavirusa. O spovedi pravi, da je možna, če sta vernik in duhovnik oddaljena vsaj en meter, če sta po možnosti na odprtem ali v večjem in prezračemem prostoru, ne v spovednici, in vsekakor za zaščitno masko. To je predvideno, čeprav je težko upravičiti razlog, zaradi katerega zapustimo dom. Počakajmo in preverimo, kako se v naslednjih tednih, v pričakovanju Velike noči, še spremenijo stvari. V Gorici v tem trenutku ni cerkve, kjer bi bilo možno se spovedati. Kvečjemu bi bilo to možno, če se duhovnik in vernik zmenita ali če utegneta uskladiti potrebe, zahteve in omejitve obeh. Spo-

ved je pomembna za hude grehe, za resne zadeve. Lahko pa tudi v osebni molitvi na novo odkrijemo prošnjo po odpuščanju, osebno in na družinski ravni: najti trenutke, ko drugega prosimo odpuščanje za svoje šibkosti, ko ga prosimo, naj moli za nas. Tudi to je način, da okušamo usmiljenje in spravo.

Kaj lahko stori krščanska skupnost v tem trenutku, da konkretno izkaže svojo bližino človeku v potrebi ali stiski?

Krščanska skupnost že dela veliko. Karitas še naprej spremlja veliko ljudi in jim pomaga. Centri za poslušanje niso odprti, je pa možnost koga klicati po telefonu. Biti blizu ljudem ni samo naloga duhovnikov, temveč vseh kristjanov. Zato se lahko vsi skupaj učimo imeti dobre, kakovostne medosebne odnose, v tem času jih lahko gojimo po telefonu. Če imamo kaj več časa, jih kar negujemo. Kakšno priložnost nam dajejo dobri sosedski odnosi: če je npr. v stanovanjskem bloku kdo bolj občutljiv, lahko reče sosedu, da gre po nakupih in mu kaj priskrbi, če potrebuje. Tudi to je lahko lepo znamenje bližine. Prek sredstev, ki jih nudi internet, lahko preizkušamo veliko drugih oblik medosebne bližine: možne so video konference, sestanki, pa tudi družbena omrežja nas lahko povezujejo. Tudi to je način, zlasti za mlajše, da ostajamo blizu drug drugemu.

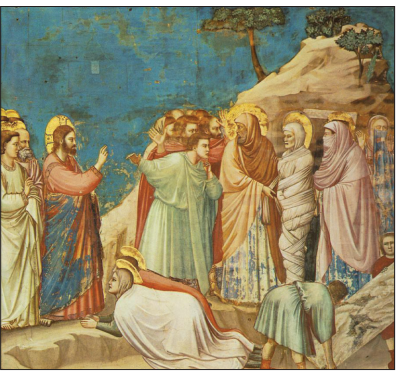
- Morda še zadnji poziv? Pomembno je, da drug drugega podpiramo v upanju! V tem trenutku skrbeti za skupnost pomeni se ne srečati v skupnosti. Je paradoksalno, in vendar je tako. Čuvajmo in hranimo upanje, pazimo, da ne zapademo v obup, ki se z lahkoto prelevi v prezirljivo kritiko ali opravljanje!

Danijel Devetak

Misel na 5. postno nedeljo Božja pomoč

Na 5. postno ali tudi tiho nedeljo beremo pravzaprav o Jezusovem podpisu obsodbe na smrt, saj se je tu dokončno razodelo, da kdor naredi tako velik čudež, kakršnega je storil, apostol in evangelist Janez pa govori vselej raje o "znamenju", ne more biti le človek. Takšna dejanja lahko stori edinole Bog. Tega ni težko doumeti otrokom pri verouku, a, četudi bi morda kdo mislil drugače, je resničnost čudežev lahko precej dobro razumljiva tudi, recimo, našim dijakom, kakor sem imel priložnost ugotoviti, ko smo o tem malo razpravljali na podlagi seminarske naloge ob knjigi, kjer vselej zastavim paru dijakov po tri vprašanja, eno se je dotikalo prav čudežev. Res gre vselej za znamenje oz. neke vrste kažipot od samo zemeljske stvarnosti in resničnosti k nadzemski in presežni, nadnaravni. V teh časih bi se morali veliko več spraševati o tem, ali imamo ta večnostni pogled, o katerem je pogosto rad govoril Vittorio Messori, ali pa se naše obzorje začne in konča samo pri fizičnem, kjer naj bi bil človek sposoben marsičesa, skorajda vsega, če še ni, pa kmalu bo. Da bi se zaradi tega virusa na tem področju kaj dosti spremenilo, ne gre verjeti, se je pa bati, ob tem siljenju ljudi v virtualnost, takšno in drugačno, da bodo, ko bo vse mimo, le še bolj virtualni in bodo še bolj živeli v iluzijah, značilnih za današnjega človeka. Pred leti smo že pisali o tem, da se kljub vsem trikoma, ki se jih danes poslužujemo, ne da prevarati na-

rave in da tehnološki napredek ni vsemogočen, tako da ne bomo vedno mladi, poskočni in privlačni, niti na zunaj, kakor niti ne, kakor si tudi anahronistično domišljajo nekateri, ki trdijo, da so "po pameti", ampak so seveda zgolj nedorasli in otročji. Kje je po drugi strani odgovor za mlade oz. v resnici mlajše odrasle, ker smo povedali, da je tudi "mladost" vsiljena in precej mlada kategorija, ki so jo jasno in so še, posebej na-

padeni s premišljenimi sredstvi, da ne bi videli prihodnosti kot upanja, možnosti in podobnega, ampak kot grožnjo, zato pa so v sebi utesnjeni in zagrenjeni, mnogi celo obupani. Vse se giblje, torej začne in konča, samo zdaj, imamo torej posedanjenost. Hočem vse in hočem to zdaj, kot poje skupina Queen. Že začetek evangelija pa nam daje ime Lazar, ki je okrajšava imena Eleazar, le-to pa nosi bogat pomen "Bog pomaga", tudi Betanija se danes imenuje Al-Eizariya, Lazarjev kraj. V resnici je samo Bog tisti, ki resnično pomaga, ki zdravi celega človeka. Odgovora na

končno ali dokončno resničnost ne dajeta znanost in medicina ali farmacija, ker človekovo življenje ni samo biološko. Zanimivo je, da, ko je omenjeno kot takšno, je mišljeno v evangeliju zlasti "imeti je", a je jasno, da se, recimo, uboga vdova ni zanašala na le-to, ko je v zakladnico templja dala ves ta svoj "bios". Evangelij nam, skratka, sporoča, da ta svet nima zdravila za smrt, da pa je Božji Sin Jezus Kristus tisto pravo zdravilo. S tem ne omalovažujemo ali mečemo stran še kako potrebnega dela vseh zdravstvenih delavcev, ga je relativiziramo, torej ga postavljamo na pravo mesto, ki mu gre, torej v službo človeka na področju, za katero so ti delavci kompetentni. Kako lepo in rad se spominjam, kako sva šla z zdravnikom, sicer očetom duhovnika, k neki pacientki, da bi zdravnik telesa asistiral zdravniku duše, kakor je sam povedal in pojasnil tudi pacientom v sobi. Kar torej zadeva ljudi, je Jezus tu naredil največji možni čudež, a Lazar je še vedno umrl kot vsi mi. Tudi Božji Sin je umrl kot vsi mi oz. celo na najhujši možni način, a je s tem umiril našo smrt, kakor pojejo bizantinski kristjani. Smrt je po novem prehod, ki se ga ne smemo več bati. Bati se moramo samo enega Boga, a mora to biti strah Božji, ki je dar Sv. Duha. Ta pa je pravzaprav v tem, da ne pretargamo odnosa z Bogom, ampak skrbimo, da je le-ta vse tesnejši. V tem je bila vselej pravičnost svetnikov, v teh dneh zlasti sv. Jožefa, ki naj nam pomaga v naših stiskah, še bolj pa pri tem, da bi "po njegovem zgledu in z njegovo pomočjo mogli sveto živeti, srečno umreti in doseči večno zveličanje v nebesih".

Andrej Vončina

KAJ NAM HOČE Povedati KORONAVIRUS? (I) PRIMOŽ KREČIČ

Domala ves svet je na nogah, potem ko je na Kitajskem izbruhnil koronavirus, ki je neka oblika gripe z večjim številom umrlih, zlasti med tistimi, ki so manj odporni. Predvsem pa je težava v tem, da nimajo zdravil, ki bi mogla zaustaviti bolezen in ozdraviti bolne. Edina možna pot je karantena, izogibanje srečevanju in oddaljenost med ljudmi. Predvsem pa je pomembna stroga higiena, osebna in v prostorih. Čeprav je umrljivost relativno nizka, ta epidemija že zdaj vpliva na ekonomijo in socialno življenje. **Medicina spremlja obolele in vse, ki so bili z njimi v stiku.** Zaprli so šole, kulturne ustanove, ustavil se je javni promet, omejeno je gibanje v nakupovalnih središčih. Tudi v življenju Cerkve je prišlo do odločnih omejitev in na koncu tudi do **odpovedi vseh svetih maš** in obredov, najprej v Italiji, nato tudi v Sloveniji. Postavlja se vprašanje, **ali morejo naše molitve ustaviti koronavirus?** Morda je prvič v zgodovini,

da se pred tako veliko nesrečo ljudje ne zatekajo k Bogu in ob šibki veri ne prosijo za Božji poseg, ozdravitev. Kaj naj naredi molitev s to stvarnostjo? Moderni ljudje mislijo, da so presegli mitični svet. Prevladujoča miselnost se zanaša le na človeka in njegovo tehniko. Zato je edino priporočilo medijev, medicine in politike, da se je treba zapreti pred stiki z drugimi, da morajo oboleli v karanteno in čakati, da bolezen mine ter se ne širi naprej. Prav tako so oči mnogih usmerjene k čim prejšnjemu odkritju zdravil, ki bi omejile in zaustavile ta virus. Nemočno iščemo prošnjo, da bi se ta virus in nevarnost ustavila s čudežem in po Božjem posredovanju. Zato ni dvoma, da ima ta nalezljiva bolezen **veliko sporočilo za vsakdanje življenje** in tudi za govor o veri. Veja ne more živeti brez drevesa. V zgodovini so podobni dogodki klicali k razmisleku o veri in smislu. Različni časi imajo svoje probleme in tudi svoje nesreče. **Te so naravne:** potresi, poplave, pandemije, suše ... Druge **nesreče izhajajo iz človeških odločitev in napak**, zlasti vojne, uničevanje gozdov in onesnaženje. Če bi danes prišlo

do jedrske vojne, bi bilo grozno. Zadnja velika epidemija se je končala med drugo svetovno vojno, ko so izumili zdravilo za zaustavitev jetike (1943). Na področju Jugoslavije je bila epidemija črnih koz v petdesetih letih. Za tem ni bilo večjih neobvladljivih epidemij.

Današnje človeštvo želi **zgraditi svet brez Boga** in njegove pomoči. Zato pa tudi takšna panika in strah ob nastopu koronavirusa. Sodobna družba namreč temelji na dveh velikih lažeh: na ateizmu, da ni Boga, in na veri v tehniko ter znanost. Ljudje se postavljajo na mesto Boga in nimajo nikogar, ki bi jim mogel stati ob strani. **Tehnika in znanost sta naredili velike spremembe**, v medicini je izum antibiotikov prinesel pomoč mnogim bolnikom. Tudi ta virus bodo ustavili. Toda, kljub temu **tehnika ne more odpraviti trpljenja, smrti, osamljenosti, nesmisla.** Ko prihajajo preizkušnje, se lahko v ljubezni in veri obrnemo po pomoč k Bogu. Tudi psihologija obnemore na tej poti. Z ateizmom in vse-mogočnostjo tehnike nas želi hudič spraviti v strah in razočaranje, poudarja oče Livio z Radia Maria. Marija pogosto poudarja, da **moremo z Bogom živeti veselo življenje.**

Bog ima svet in človeštvo v svojih rokah, **stvarjenje je pozitivno** in tudi po grehu ohranja Božjo milost, ki jo je

Kristus okreplil s svojim odrešenjem. Življenje je kljub vsemu lepemu tudi podvrženo težavam in nesrečam. **Jezus Kristus jih je nosil na sebi** in strpel do konca, zato moremo na temelju njegovega odrešenja sprejeti vsa težka stanja in po kesanju zaupati v Božjo rešitev. **Koliko čudežev je naredil Jezus**, čudeži nastajajo po priprošnji **k Mariji in svetnikom.** Velikokrat je Marija posredovala v težkih razmerah zgodovine. To želimo izpostaviti v tem zgodovinskem trenutku, **prostiti za Božji poseg**, da bi bili rešeni najhujšega. V zahvalo za to so nastala mnoga znamenja, kapelice in cerkve, ki so posvečene Materi Božji od zdravja, na čast svetemu Roku, svetemu Sebastjanu in drugim svetnikom za kužne bolezni.

/ dalje

Skozi drugačno prizmo (24) V krizi delo za telo in dušo

Povzemam nekoliko besede kolega Alessandra Gnocchia, potem pa pisateljice, pesnice in prevajalke Vittorie Marie Angeliche Marcelle Cristine Guerrini, bolj znane pod psevdonomom Cristina Campo. Še kako velja starodavni rek, da če zdravimo le telo, ne da bi zdravili tudi duše, dvakrat umremo. Zlasti se ta rek ponavlja v bizantinskem krščanskem svetu, saj je latinski na to dejstvo že kar pozabil. Toliko je bilo diskusij v zadnjih letih, če ne desetletjih, glede cerkvenih zvonov, v teh dneh pa njihov zven ponovno zbuja ne samo upanje, temveč tudi vero in ljubezen, imamo torej pomemben zvok, saj je vera tudi lepo pretkan mozaik tihote in zvokov, kjer je zlasti pomembno zvonjenje in zvončkanje, druga pomembna stvar pri veri pa je vloga vonja in prijetnih vonjav, med katerimi ima prvo mesto kadilo. Zvonovi obnemijo, če se nihče noče več pogovarjati z Bogom ali pa se nima več kdo z njim pogovarjati, če govorimo o kakih zapuščenih vaseh. Prav tako pa se kadilo ne vije več v nebo, če nočemo več moliti. Psalm namreč pravi, naj se naša molitev dviga k Bogu kakor kadilo (Ps 141,2), zelo lepo je poslušati ta psalm v bizantinski izvedbi, dejstvo pa je, da gre za srčno molitev spokornika. Cristina Campo je oba simbola obdelala v svoji knjigi *La tigre Assenza*. Skratka, kdor se boji samo telesne smrti, nima časa, da bi se ozrl kvišku, zatorej umre

dvakrat. V težkih časih, kakor so zdajšnji, se vse preveč zdi, da je naše preživetje odvisno od znanja, znanosti in znanstvenega napredka zahodne civilizacije. Da ne bo pomote, delno seveda to drži, a vseeno, kaj je onkraj tega? Zato imamo ta čas, ki je milostni čas, da se spreobrnemo in se začnemo gibati proti središču vsega, to pa je Kristus. To je spreobrnjenje. Še kako prav ima zato menih Arsenije, da je naša družba "centrifugalna", zato pa

beži od svojega središča, svojega srca. Zvon naj bi se rodil po navdihu sv. Pavlina iz Nole, da bi nadomestili raglje z instrumentom iz trdnega bronu. Ker je zvok svetišča, je tudi zvok Boga, zato pa posrednik med nebom in zemljo. Gre za instrument ne le hvale in klicanja nebeskih sil, temveč je tudi pravi eksorcistični instrument, njegov zven pa drobi slabe

sile in "gromke duhove", ki prežijo na področje svetišča in na duše vernih. Zato je Cerkev dolga stoletja zelo skrbno zvonove ne le delala, ampak tudi posvečevala svetnikom, jih blagoslavljalna in posvečevala s sveto krizmo, kakor da bi šlo za živo bitje. Konec koncev je tako ravnala tudi z vodo, soljo in še drugimi prvinami. Na vsakem zvonu pa ni samo napis tistemu, kateremu je posvečen, temveč tudi neka formula prošnje za posredovanje, tako da s svojim zvonjenjem zvon vedno kliče k tistemu svetniku. Skoraj vedno za nove zvonove uporabijo bron starih, tako da zvon preživi iz generacije v generacijo. Kadilo so, kakor je izpričano, zagotovo uporabljali v krščanskem bogoslužju že v 4. stoletju, vendar pa je skoraj gotovo, da so ga uporabljali že od začetka, glede na to, koliko elementov judovskega tempeljskega bogoslužja najdemo v katoliški liturgiji, kakor nam morda najbolj izpričuje James Meagher. Ker je bilo treba darovati kadilo cesarju ali malikom, so kristjani še bolj močno poudarili, kako je to dar Najvišjemu samemu. Bizantiski kristjani kadijo marsikaj, kot, recimo, pregrinjalo keliha, preden ga pokrijejo, in oblačila škofa, preden mu jih nadenejo. V začetku mnogih bogoslužij pokadijo ikono po ikoni celotno svetišče. Po starodavnih benediktinskih samostanih so kadili med nočnimi molitvenimi urami. Tradicionalna mistična razlaga kadila pravi, da se ga zažiga: 1. v daritev Bogu, ko

njemu v slavo uničimo nekaj ustvarjenega; 2. da bi na zemlji posnemali to, kar delajo angeli v nebesih, saj je sv. Janez videl, kako so darovali Bogu mnoga kadila v zlatih kadilnicah; 3. da bi sveti prostor napolnili s prijetnim vonjem in iz njega izgnali vsakršni posvetni vonj, preden bi vanj stopil sam Bog; 4. da bi naučili verne, da bi tudi oni sami "zažigali" in "izrabili" svoje življenje, torej ga žrtvovali, ga popolnoma posvetili v Božjo slavo in da bi povsod širili prijeten Kristusov vonj, ki so ga prejeli pri krstu s sveto krizmo. Če Cerkev, poleg svetišča in svetih reči, kadit tudi žive in mrtve, to dela: 1. da bi počastila tista telesa, ki so s krstom postala živi udje Kristusovega Telesa in svetišča Svetega Duha; 2. da bi na vidni način žive spomnila, naj dvignejo svoje misli k Bogu; 3. da bi pokazala, da kakor so verni mrtvi že napravili daritev svojega življenja, prav tako morajo tudi živi vsak dan darovati svoje življenje v prijetno žrtev Bogu, tako da mu služijo. Nazadnje je znano, da je navzočnost hudobnih duhov označena in simbolizirana s smradom, kot recimo pri obujenju Lazarja. Dišeče kadilo, ki ga duhovnik blagoslovi z znamenjem križa, se torej postavlja proti tej zlobni navzočnosti in dela okoli sebe krog Božjega blagoslova, hkrati pa dela na področju vonja isti eksorcizem, ki ga zvon dela na področju sluha, blagoslovljena voda pa na področju tipa. Papež Inocenc tretji v delu *De sacrificio missae* namreč pravi: "Dim kadila pripomore, kakor verujemo, k izgonu demonov".

Andrej Vončina

Molitev za zdravje v času epidemije koronavirusa

V času epidemije škofje vabijo vse duhovnike, redovnike, redovnice in vernike, da molijo naslednjo molitev: **Molitev za zdravje v času epidemije koronavirusa**

Oče usmiljenja in tolažbe, tvoj Sin Jezus Kristus nam je s križem pokazal vrednost trpljenja. Pomagaj našim bratom in sestram, ki že nosijo križ bolezni in so preizkušani. Nakloni jim izboljšanje zdravja, njihovim svojcem pa pogum in zaupanje. Vsem zdravstvenim delavcem daj moč in zdravje, da bodo vztrajali v ljubezni do bolnikov, raziskovalcem pa, da bodo čim prej odkrili uspešno zdravilo. Nam in vsemu svetu daj svoj blagoslov, da bomo rešeni bolezni in se ti bomo mogli s tvojo Cerkvijo zahvaljevati. Amen.

Sv. Marija, zdravje bolnikov - prosi za nas.
Sv. Rok, zavetnik zoper kužne bolezni - prosi za nas.
Vsi božji svetniki in svetnice - prosite za nas.

Duhovniki pri svetih mašah, ki jih obhajajo zasebno, brez udeležbe vernikov, pri prošnjah za vse potrebe dodajo tri prošnje:

1. Gospod Jezus Kristus, usmili se vseh obolelih s koronavirusom covid-19 in drugih bolnikov v naši domovini in njihovih svojcev.
2. Gospod Jezus Kristus, podpiraj vse zdravstvene delavce, da bodo skrbeli za bolnike in jim pomagali.
3. Gospod Jezus Kristus, prosimo te za državne voditelje in njihove sodelavce, da bodo v teh težkih časih modro in odgovorno vodili svoje ljudstvo.

10
LETO

NATEČAJ
ZA ŽUPNIJE
2020

ČE IMAŠ V NAČRTU POMAGATI, TU NAJDEŠ TISTEGA, KI TI POMAGA.

Vrača se TuttiXtutti, natečaj, ki nagraduje najboljše zamisli tistih, ki želijo pomagati najbolj potrebnim. Vpiši svojo župnijo in predstavi svoj **solidarnostni projekt**: lahko boš osvojil sredstva* za njegovo uresničitev. Če se hočeš udeležiti, je dovolj, da organiziraš **formativno srečanje** o ekonomski podpori katoliški Cerkvi in predstaviš družbeno koristen načrt v korist svoji skupnosti. Pogovori se z župnikom in informiraj se na tuttixtutti.it

Že 10 let tisti, ki sodelujejo, omogočajo drugim, da zmagajo.

Natečaj organizira Urad
C.E.I. za promocijo
ekonomske podpore
katoliški Cerkvi

POGOVOR Marko Rojec, lekarnar

“Ljudje pri nas iščejo tudi besedo, ki lahko razčisti marsikateri dvom”

V času koronavirusa se zaposleni v lekarnah ukvarjajo z velikim povpraševanjem po zaščitnih in razkuževalnih sredstvih. O njegovem poklicu in o zaskrbljenih strankah smo se pogovorili z dr. Markom Rojcem, ki je že od marca 1992 lastnik lekarnarje v Sovodnjah ob Soči, pri njegovem poklicu pa mu pomaga žena Antonella.

O epidemiji koronavirusa govorimo že nekaj mesecev, začelo se je na Kitajskem, danes pa jo imamo na domačem pragu. Katere informacije ste imeli lekarnarji na razpolago na začetku epidemije in kako ste doživljali prihod okužbe v Italijo, v našo deželo?

Kar je meni znano, lekarnarji nismo imeli na razpolago posebnih podatkov, razvoju epidemije smo sledili kot vsi ostali. Gotovo smo virus začetno vsi nekako podcenjevali. Ko se je pojavil na Kitajskem, smo mislili, da gre le za močnejšo influenco, nič hujšega. Tedaj je bil virus le na kitajskih tleh, ki so, kljub globalizaciji, v naših mislih še vedno zelo oddaljena od nas, zato nastajajoči epidemiji nismo posvečali veliko pozornosti. Tudi v trenutku, ko se je koronavirus pojavil v Italiji, italijanska vlada žal ni pravočasno ukrepala in določila vrste prepotrebnih restriktivnih ukrepov.

Kakšna je bila vaša prva reakcija?

Začetno sem mislil, da gre za influenco, ki se bo postopoma razširila, razvila in stopnjevala, v nekaj tednih pa končala. Ko je postalo razvidno, da je koronavirus različen od virusov navadnih grip, je bilo tudi meni jasno, da

gre za komplicirano in hujšo zadevo.

V današnjih kritičnih razmerah kako organizirate delo in zagotavljate razpoložljivost zdravil v vaši lekarni?

Stalno smo v stiku z našimi dobavitelji. Za zdaj nimamo težav z nabavo standardnih količin zdravil - kot ponavadi nam dostavljajo naročene izdelke dvakrat dnevno. Seveda s težavo dobimo zdravila, ki so zaradi komercialnih problematik kronično odsotna, ne glede na koronavirus. Kar se tiče organizacije dela v lekarni, upoštevamo varnostne predpise,

ki jih določajo vladni odloki.

Kako vi doživljate današnje povsem irealno vzdušje?

Doživljam nekaj, česar do danes še nismo preizkusili. Obdaja nas tišina, nekaj povsem novega. Zdi se mi, da trenutno narava, zrak in voda izkoriščajo priložnost, da se očistijo strupov, škodljivih snovi. V našem koncu imamo tudi srečo, da od časa do časa zapihava burja, in tega ne smemo omalovaževati. Situacija me spominja na nedelje iz časa "austerije" v sedemdesetih letih, ko smo se zaradi primanjkanja petroleja morali voziti s kolesi, nedvomno

pa je danes, s koronavirusom, vzdušje povsem drugačno.

Predstavljam si, da je v teh dneh prisilne izolacije posameznikov stopnja napetosti in strahu zelo visoka. Kako so reagirale vaše stranke?

Naše stranke do pred kratkim niso izkazovale velike zaskrbljenosti. Od dne, ko je stopil v veljavo nov vladni odlok, ki vsem nam omejuje prosto premikanje izven občinskega ozemlja in dopušča izhode le za najnujnejše zadeve, pa so se naši ljudje zavedeli resnosti stanja in zapuščajo domove le za pomembne opravke.

Se je število kupcev v zadnjih časih povečalo?

Vsi iščejo proizvode, ki niso več na razpolago - dnevno prejemo od 30 do 50 telefonskih klicev ljudi, ki povprašujejo po zaščitnih maskah. Število kupcev je ostalo večinoma nespremenjeno, k nam pa prihajajo predvsem Sovodenjci, glede na to, da se ne smemo prosto premikati izven občine, in še največ mlajši ljudje, saj starejše osebe nerade zapuščajo dom.

Po vsej Italiji je izredno težko najti maske in ostala sredstva za zaščito pred okužbo. Mnogi vaši kolegi si prizadevajo za izdelavo razkužil v svojih laboratorijih, medtem ko čakajo, da bodo ta spet na razpolago na tržišču. Glede na izredne razmere, v katerih živimo, je učinkovitost teh izdelkov zajamčena?

Razkužila so učinkovita, če so narejena po predpisih, trenutno pa v dobavni verigi ni več na razpolago niti surovin za njihovo izdelavo. Alkohola ni več, ki je z vodo in glicerinom glavna sestavina proizvoda; tudi embalaže in ste-

kleničk z razpršilko ni. Po pravici lahko povem, da če drugega nimamo doma, si po rokah lahko razmažemo tudi nekaj kapljic domačega žganja. To ima namreč visoko stopnjo alkohola in je dober razkuževalec. Gotovo pa ga je na rokah škoda ...

V vaši lekarni imate na razpolago razkužilne gele in zaščitne maske?

Trenutno ne. V lekarni nismo imeli velikih zalog zaščitnih mask in razkužilnih gelov, saj gre za artikole, ki jih v navadnih situacijah zelo malo prodajamo. Maske so kupovali le zobozdravniki in nekatere medicinske sestre, predvsem tiste, ki dajejo injekcije pacientom na domu. Ob širjenju okužbe smo se vsekakor hitro aktivirali, a žal nismo imeli več možnosti si nabaviti velikih količin tega blaga - vse naše zaloge so pošle v zelo kratkem času. Dobavitelji so mi sporočili, da bo verjetno v prvih dneh aprila gel spet na razpolago, za maske nihče ne ve, kdaj si jih bomo lahko nabavili. Upajmo.

Po čem v tem času največ sprašujejo vaše stranke? Ali si doma ustvarjajo zaloge zdravil?

Kljub napisu, ki visi na naših vhodnih vratih in opozarja, da so maske pošle, stranke vsekakor sprašujejo po njih. Nekaj več povpraševanja je tudi po vitaminu C in paracetamolu. Nimam občutka, da bi si ljudje doma ustvarjali večje zaloge - večina z receptom kupuje svojo mesečno dotacijo zdravil za kronične bolezni. Izbor farmacevtskih izdelkov, ki jih največ prodajamo, se ni bistveno spremenil; zanimivo pa je, da po zaprtju meje s Slovenijo ljudje ne morejo več k živinozdravniku onstran meje, zato hodijo k tistim v Italiji in zdravila za svoje hišne ljubljence kupujejo tudi pri nas.

Vrsta ukrepov za boj proti širjenju koronavirusa, ki jih je izdalo ministrstvo za zdravje, vključuje tudi pogosto umivanje rok, uporabo razkužilnih gelov, razdaljo najmanj

ena metra med eno osebo in drugo. Kako se obnašate v vaši lekarni, da samega sebe obvarujete pred okužbo?

Z ženo sva sklenila, da naše stranke lahko vstopajo v lekarno le posamezno, pri tem upoštevava tudi varnostno razdaljo med ljudmi in do pulta - na vse načine skušava omejevati stike s strankami in si zelo pogosto umivati roke. Žal niti midva v tem trenutku nimava na razpolago razkužilnih gelov in zaščitnih mask. Vsekakor sva se odločila, da ne bova namestila pregrad iz pleksi stekla, saj v lekarni ni kot npr. na pošti ali v kakem drugem uradu - strankam moramo primerno svetovati, večkrat tudi se premikati po prostoru in zapustiti naš pult ter določen izdelek poiskati na zunanjih policah.

Ali zakonske odredbe določajo, da morajo lekarnarje nujno ostati odprte? Imate pravico zapreti vašo lekarno?

Lekarne so med tistimi trgovinami, ki morajo nujno ostati odprte. Na ravni Dežele FJK pa so pred nekaj dnevi, prav zaradi primanjkanja zaščitnih in razkužilnih sredstev, dali možnost posameznim lekarnarjem, da se za zavarovanje lastne varnosti lahko odločijo za delovanje ob zaprtih vratih, tako kot poslujejo dežurne lekarnarne ponoči. Začetno sem tudi jaz mislil, da bom šel v to, nazadnje pa sva se z ženo pogovorila in se odločila, da bova delala kot ponavadi. Lekarne so ljudem najbližja, temeljna enota zdravstvene službe. Če bi se odločila za poslovanje za zaprtimi vrati, bi imele naše stranke grd občutek oddaljenosti - ljudje bi mislili, da nočemo imeti opravka z njimi. Še posebno osebe, ki so po značaju malo bolj anksiozne, iščejo pri nas nasvete, prijaznost in primerno besedo, ki lahko razčisti marsikateri dvom. Ljudje dobivajo najrazličnejše informacije po spletu, časopisih in televiziji, ustvarjajo si svojo sliko situacije, potem pa tudi nas vprašajo za mnenje.

Katja Ferletič

POGOVOR Sestra Sonja Pirc

Ko spoznaš, da so majhne stvari najbolj dragocene

Sestra Sonja je predstojnica skupnosti Marijinih sester čudodelne svetinje na Korzu Italija v Gorici. Tudi pri redovnicah, ki ljubeznivo skrbijo za svoje oskrbovanke v mestnem središču, so izredni ukrepi zaradi koronavirusa spremenili vsakodnevne ritme in navade. Pa tudi ta prav poseben postni čas...

Kako doživljate v skupnosti in z vašimi oskrbovankami ta postni čas, ki je zaradi znanih izrednih razmer tako poseben?

Ta postni čas je za vse nas gotovo poseben. Držimo se priporočil in ostajamo ves čas v hiši, razen s. Anđelke, ki je odgovorna za dom in gre, kamor je nujno. Kolikor mogoče se še bolj povezujemo z oskrbovankami, ko ne morejo imeti stika s svojimi. Sestra Imakulata je že prej redno molila z njimi rožni venec v skupni sobi, zdaj pa se jim lahko pridružimo v kapeli, kamor prav rade pridejo. Le Gospod je zdaj tisti, v katerem smo zdaj povezane z vsemi, ki jih ne moremo srečati.

Od zunaj v hišo zdaj nihče ne prihaja, razen za nujne in dogovorjene injekcije in, kar je pač za hišo potrebno. Naše gospe trenutno tudi nimajo obiskov, kakor je za vse

določeno, razen z dovoljenjem odgovorne sestre. Tudi sami sorodniki so uvidevni. Ne prihajajo, če ni prav nujno. Kdaj pridejo celo samo do vhodnih vrat, da oddajo kakšno stvar skupaj s pozdravi... Potem so tu še hišna opravila, ki ostajajo ista, in seveda molitev, v katero bolj intenzivno vključujemo vse potrebe in današnje stiske. Tu pa je zdaj razlika, saj v kapeli ni svete maše in jo nadomestimo z besednim bogoslužjem, potem pa prisostvujemo papeževi maši po televiziji.

So vaše oskrbovanke zaskrbljene? Kako one spremljajo to stanje?

Večinoma naše gospe niso hodile dosti ven. Tiste pa, ki so, zdaj razumejo, da je tako najbolje za vse, in jim je lažje sprejeti, sicer pa zdaj veliko slišijo tudi po televiziji. Najbolj pogrešajo obiske svojih sorodnikov ali prijateljev. Ganil me je jok ene, češ da ne bo nikdar več videla svojih pravnikov. Spo pač različni in v krizi oživijo tudi preživele grenke izkušnje izpred mnogih let, saj jih kar nekaj izmed njih prešteva že krepko čez devetdeset let in so že marsikaj doživjele. Toda vseeno mislim, da nam tu-

kaj, ta trenutek, kljub vsemu, še nič ne manjka. Če samo pomislim na vse, o čemer lahko slišimo od drugod, na vse, ki se zaradi nove bolezni tako hitro poslavljajo in na njihove svojce, pa na vse spremljevalce in odgovorne in po drugi strani na vse, ki so zdaj brez strehe nad glavo, brez svojega doma, sami in še druge, ki so v krizi zaradi zaposlitve, da ne govorim še o preostalih boleznih in resnični vsehsplošni krizi, ki bo tej ohromitvi gotovo sledila. Naj nas Gospod utrdi in pripravi na vse!

Kaj vam osebno pomenita post in zdržek tudi od evharistije?

Meni osebno je to res poseben post. Veliko premišlujem o tem. To je zdaj delež nas vseh, vsem se dogaja isto. Če bi mi v nasprotnem primeru kdo prepovedal iti k maši, bi se upirala. Ker pa je to za dobrobit vseh in zadeva nas vse, moram priznati, da mi zdaj to ni več težko.

Če prav pomislim, je to lahko tudi blagoslov, v dobro za vsakega izmed nas in za skupnost. Post je že tako čas priprave na Veliko noč. Vsak resen kristjan ga je oblikoval na svoj način, s kakšno odpovedjo ali dodatno pozornostjo...

Zdaj pa je, malo ironično rečeno, pa vendar, kakor za cel svet poskrbljeno ozračje posta.

Ni treba opravljati vsega in tekati za 'prepotrebni stvarmi', ki so naenkrat nepotrebne. Lahko okusimo, da je bistvo in tudi sreča v zelo majhnih stvareh, ki jih opaziš šele takrat, ko se večje tako ali drugače odmaknejo. Spet spoznaš, da so malenkosti pomembne in so končno tudi tiste, ki so najbolj dragocene. Zato je ta čas lahko blagoslov.

Tudi 'vsemogočnost človeka' dobiva zdaj svoje novo mesto. Vendar je le Bog naš Stvarnik in Odrašenik. On ve, česa smo potrebni in cena za to je žrtve. Tudi Njegova je bila.

Žal je le-ta danes za nekatere precej huda, celo kakor še za nas druge naložena. Sicer pa k sreči ne vemo, kaj nas še čaka. Lahko se le pripravimo in tudi to samo s sedanjim trenutkom.

Kljub temu veliko premišlujem za naprej in upam, da se nas Gospod usmili in da take razmere ne bodo trajale preveč časa. Šele potem bo namreč lahko nastopila resnična kriza, še zlasti za družine, za zaposlene, ki se bodo znašli brez službe. Hudo bo za tiste, ki so že tako brez večjih dohodkov. Ko na to pomislim, me kar stisne. Na splošno smo razvajeni in se nam zdi, kot da nam nič ne more zmanjkati. Zato je ta čas kot nekak Božji opomin, da bo treba malo prevrednotiti vrednote, ki so mi

jih naredili, da bo treba začeti ceniti od vode do hrane, dela, zemlje; vse, kar imamo. Potem bo morda za koga še huje kot za tiste, ki so že prej skromno živeli. Z zgle-

in bomo doživeli tudi "posebno" Veliko noč?

No, na tako posebno Veliko noč se zdaj tako že pripravljamo in bo le sad tega postnega časa. Mislim,

da bo vse skupaj bolj obrnjeno navznoter, v kolikor pač...

Družine, ki so zdaj zaprte v hiši z vsemi šolskimi obveznostmi, to doživljajo na en način; starejši, ki so sami, pa na drug. Ostaja pa zdaj še druga povezanost, ki je v temelju prej ločevalka. In to je naša televizija. Ekran je postal kakor "naš novi tabernakelj", pred katerim zdaj blagoslovljeno sedimo. Danes so res velik blagoslov ta nova komunikacijska sredstva. Ker mi namreč televizija prej nikoli ni bila prijateljica, rečem zdaj hvala Bogu, da smo lahko deležni svete maše in vseh informacij. Ostaja pa po moje vedno še zanka, kakor v odnosih. Mrtva stvar ne more nadomestiti živnega srečanja, lahko je samo povezovalka. Enako je z Bogom. Iti vase, da se lahko zgodi srečanje, je eno, gledati dogajanje na ekranu zunaj sebe pa drugo. Kakorkoli že, za Velikim petkom je vedno Velika noč in pomnožene te vere nam želimo!

Danijel Devetak

Kaj pa, če se bo ta čas zavlekel

POGOVOR Katja Terpin, direktorica zavoda INAS v Novi Gorici

“Epidemija nas bo mogoče le naučila, kako smo v resnici šibki, minljivi”

V kriznem obdobju, ki ga doživljamo, je italijanska vlada izdala poseben zakonski odlok glede prepotrebni ukrepov v pomoč državnemu gospodarstvu. O raznih socialnih blažilcih in pomoči delavcem, delodajalcem in družinam nasploh smo se pogovorili s Katjo Terpin, direktorico zavoda za varstvo italijanskih in slovenskih delavcev INAS v Novi Gorici.

Kaj določa zadnji odlok italijanske vlade glede pomoči odvisnim delavcem in družinam?

17. marca je italijanska vlada izdala uredbo, t. i. “Decreto cura Italia”. Gre za pomemben ekonomski poseg, katerega cilj je seveda vsaj delno omiliti posledice epidemije novega koronavirusa na gospodarstvo in skušati biti kos izredni, hudi situaciji. V ta namen uredba predvideva pomoči v višini 25 milijard evrov. To je visoka vsota denarja za italijansko državo, če pomislimo na ekonomsko stanje, ki ga je imela že pred epidemijo, z obuboženo javno blagajno in dejansko nično ekonomsko rastjo. Italija se je že pred širitvijo covid-19 skušala izvleči iz dolgotrajnega kriznega stanja. Mislim, da ukrep ne bo zadostoval in bodo potrebni še dodatni ukrepi, seveda pa je v tem trenutku najpomembnejše zagotavljanje sredstev zdravstvu, da bo dovolj denarja za reševanje življenj. Delodajalcem in delavcem je vsekakor namenjenih več pomembnih ukrepov - t. i. socialnih blažilcev.

- Delodajalci, ki bodo ali so že utrpeli finančno škodo in zaradi epidemije novega koronavirusa ne morejo zagotavljati službe za zaposlenim, lahko zaprosijo za dostop do raznih vrst dopolnilne blagajne.

- Delavec (eden od staršev) lahko zaprosi za do 15 dni odsotnosti za varstvo otroka, starega do 12 let. V tem primeru bo delavec prejel nadomestilo plače v višini 50% svoje redne plače; starši, ki imajo otroke, stare od 12 do 16 let, lahko ravno tako zaprosijo za upravičeno odsotnost od službe za varstvo otroka, vendar nimajo pravice do denarnega nadomestila. Poudarila bi še, da ima delavec pravico do nadomestila samo v primeru, ko drugi starš, ki prebiva v isti gospodinski skupnosti z otrokom, ni brezposeln ali ne prejema drugih socialnih blažilcev in torej ni že doma.

- Delavci, ki ne morejo izkoristiti možnosti nadomestila za varstvo otroka, lahko zaprosijo za pomoč pri plačilu varuš (baby sitter). Prejeli bodo voucher v znesku do 600 evrov za plačilo varuš, ki so bile pri njih zaposlene od 5. marca dalje; zaposlenim v javnem zdravstvu in policiji bo priznan voucher v višini 1000 evrov.

- Delavcem, katerim je priznan hud handicap in po zakonu 104/92 lahko izrabijo upravičeno odsotnost od službe, daje ukrep pravico izrabe dodatnih 12 dni v mesecu marcu in aprilu.

- Odvisni dalavci, ki so meseca marca hodili v službo in ki imajo osebni dohodek, nižji od 40.000 evrov, imajo pravico do 100 evrov premij, ki ne bodo vključene v osnovo za obračun obdavčljivega dohodka.

- Samostojnim podjetnikom, delavcem z atipičnim delovnim razmerjem in sezonskim delavcem v

turizmu ali kmetijstvu bo namenjena odškodnina v višini 600 evrov za mesec marec.

- Osebam, ki so se z virusom najverjetneje okužile na delovnem mestu, bo priznana oskrba inštituta INAIL, torej bo odsotnost od službe obravnavana kot poškodba na delovnem mestu.

- Podaljšan bo rok za oddajo zahtevkov za nadomestilo za brezposelnost NASPI, DISCOLL, DS/AGR in vse osebe, ki so prejele osebno ali kolektivno odpoved zaradi po-

primerih dogovorjena začasna rešitev.

Mislite, da so delovna mesta zaposlenih v nevarnosti? Imajo delodajalci pravico odpustiti delavce v primeru “višje sile”?

Nekateri delavci so prejeli že na začetku marca odpoved službe iz poslovnih razlogov, ki so bili vezani na to, da so bili produkcijski procesi deloma zaustavljeni že pred izbruhom epidemije v Italiji zaradi povezav s kitajskim trgov, ki je bil ustavljen. Premier Conte

jemom in poljubom na lice. To je del naše kulture, tako obnašanje nam je prirojeno.

So napovedane novosti na področju davčnega sistema?

Uredba je prinesla tudi druga olajšanja z namenom blažitve posledic epidemije. Gre za podaljševanje rokov prispevnih in davčnih obveznosti in posebne davčne olajšave delodajalcem. Samozaposlenim osebam je omogočen tudi devetmesečni odlog plačila obveznosti do kreditormalcev, v primeru, da bodo dokazale, da so zaradi koronavirusa izgubile vsaj 33% dobička v tromesečju po 23. februarju 2020, v primerjavi z zadnjim tromesečjem v letu 2019.

Katere pravice pa imajo čezmejni delavci tako v Italiji kot v Sloveniji?

Glede čezmejnih delavcev bi povedala, da so za zdaj premoščene prve težave, ki so nastale prejšnji teden za prečkanje zaprte državne meje. Obmejni delavci, ki se iz Slovenije vozijo v službo v Italijo, nimajo več posebnih težav, razen občasnih vrst na mejnih prehodih. Nekaj več težav je pri vstopu tujih državljanov v Slovenijo, ker poleg dokazov o namenu vstopa zaradi službenih obveznosti - samozjave - morajo tudi mimo hitrega zdravstvenega pregleda z merjenjem telesne temperature in ugotavljanjem morebitnih znakov infekcij dihal. Težave smo pri našem zavodu ugotovili že pri dokazovanju upravičenosti do bolniškega nadomestila v primeru, ko so delavci italijanskega podjetja bili prisiljeni v karanteno na domu zaradi pozitivnega brisa sodelavcev. Italija zahteva posebno zdravniško potrdilo, ker se bolovanje zaradi karantene upošteva različno od navadnega bolniškega statusa, glavna težava za slovenske državljane, ki delajo v Italiji, pa je prav pridobitev ustreznega zdravniškega potrdila, saj slovenski osebni zdravniki oddajajo potrdila, ki so v skladu s slovenskimi vladnimi uredbami, ne pa z italijanskimi. V tem trenutku, v obdobju čakanja na smernice iz naših centralnih uradov, delavcem svetujemo po priporočilih, ki nam jih posredujejo referenti območnih enot, ki obravnavajo posamezne primere. Zdi se mi, da je tudi čas za konkretne odzive Evropske unije glede koordinacije sistemov socialne varnosti pri obravnavi težav, povezanih s koronavirusom. Trenutno vsi občutimo trenje med državami EU in pod vprašajem je celo solidnost same unije. Prepričana sem, da v tem trenutku v Evropi primanjkuje predvsem solidarnosti in složnosti, ki pa bi morali biti temelja samega obstoja Evropske unije.

Hvala za pogovor in izčrpno obrazložitev.

Katja Ferletič

slovnih razlogov od 23. februarja 2020 dalje, lahko zahtevajo prekinitve postopka odpovedi.

Kaj bi povedala o “smart working” oz. delu od doma?

Smart working je seveda priporočena oblika dela, s katero skušamo preprečiti širjenje virusa covid-19. Nujno je preveriti, ali ima delavec na razpolago potrebno tehnično opremo za opravljanje svojega dela. Zaposleni pa bo moral, tudi v elektronski obliki, prejeti sporočilo o varnosti za opravljanje dela na delovnem mestu. Pri tem opažam težavo, saj nimajo vse italijanske vasi primernih spletnih povezav, v tem trenutku pa je ta pogoj ključnega pomena ne samo za službene obveznosti, ampak tudi za študente in solarje, ki bi radi nadaljevali študij na daljavo, a velikokrat nimajo dostopa do dobre internetne povezave ali pa imajo uporabljane interneta vezano na omejen spletni prostor, ki se ob sočasnem delu družinskih članov takoj porabi.

“Smart working” velja samo za javni sektor ali tudi za zasebnega?

Smart working velja za zasebni in javni sektor. Uredba “Cura Italia” v 39. členu določa tudi, da imajo prednostni dostop do te oblike dela delavci s priznano invalidnostjo ali priznano patologijo s šibkim imunskim sistemom in so zato bolj izpostavljeni okužbam. Seveda govorimo o pisarniških službah.

Lahko delodajalec “prisili” zaposlenega, da izkoristi dopust, tudi če ta noče?

Izraba dopusta je bila nujna v obdobju čakanja na uredbo, ko delavec ni imel drugih možnosti in je bil dopust verjetno edina možna varianta za opravičenje nujne odsotnosti od delovnega mesta. Pomislimo lahko na delodajalce, ki so imeli delovni proces zaustavljen in niso imeli možnosti, ki jim jih daje nova uredba - mislim, da je bil dopust v takih

je napovedal, da nihče ne bo izgubil službe zaradi koronavirusa. V tem smislu 46. člen uredbe potrjuje, da lahko uslužbenec prosi za preklic odpovedi zaradi poslovnih razlogov po 3. členu zak. 15/07/1966, št. 604 (impugnamento del licenziamento). Tako bo začasno (veljavna prepoved odpovedi službe velja za 60 dni od 23. februarja 2020) država skušala rešiti delovna mesta in nuditi podporo s socialnimi blažilci tako delodajalcem kot delavcem.

Katere kategorije delavcev največ tvegajo v času te krize in po njej?

Krizo bomo občutili čisto vsi delavci. Ni osebe, ki ji ta zavozlana, nepredvidljiva, težka situacija ne bo spremenila življenja. Organizacija dela, šolstva, zdravstva, vse bo potekalo na drugačen način - koronavirus nas je našel popolnoma nepripravljene, čeprav smo imeli približno mesec dni časa, da smo lahko od daleč opazovali kitajske težave. Epidemija nas bo mogoče le naučila, kako hitro se lahko vsem nam življenje spremeni in kako smo v resnici vsi šibki, minljivi. Koliko časa bo potrebnega, da se bosta prijatelja lahko spet mirno objela? Koliko časa bo potrebnega, preden boš lahko dovolil svojemu otroku, da objame drugega otroka? Ali se bomo še rokovali z neznanci? Pomislimo, kako bo to - predvsem za nas Sredozemce - težko, ko smo se vse življenje pozdravljali z ob-

Ob težki izgubi mame, babice in prababice

ANE MARIJE VOGRİČ

izrekamo iskreno sožalje

hčerkam in sinu ter vsem ostalim sorodnikom,

VSI ČLANI DRUŠTVA SABOTIN

in PEVCI MOŠKEGA ZBORA ŠTMAVER.

Obvestila

SSO obvešča, da je goriški urad zaprt za javnost zaradi varnostnih določil proti širjenju okužbe s koronavirusom covid-19. Za morebitne

potrebe pokličite na telefonsko številko 0481.536455 ali pišite na naslov elektronske pošte gorica@ssorg.eu. Hvala za razumevanje.

RADIO SPAZIO

vrata proti vzhodu

(od 27. marca 2020 do 2. aprila 2020)

Radijska postaja iz Vidma oddaja v ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 27. marca (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.
Sobota, 28. marca (vodi Ezio

Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in ziliškem narečju.

Nedelja, 29. marca, ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 30. marca (v studiu Iliaria Bergnach, Miha Kovic in Jakob Leopoli): Mihec in Jakob show.

Torek, 31. marca (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 1. aprila (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Drozgi, padarjeni pevci. - Izbor melodij.

Četrtek, 2. aprila (v studiu Andrej Bavcon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

Poslovil se je znan goriški odvetnik

V spomin na Karla Primožiča

V 81. letu starosti je 20. marca 2020 umrl na Goriškem in v širši javnosti znani in cenjeni odvetnik Karlo Primožič. V začetku prejšnjega tedna je bil zaradi poslabšane zdravja sprejet v bolnišnico, kjer je v petek umrl. Pogreb bo potekal v družinskem krogu.

Pokojniki se je rodil 10. aprila 1939 na Oslavju v družini s štirimiroki. V mestu je opravil klasični licej, na katerem je maturiral leta 1957, študij je nadaljeval na pravni fakulteti v Trstu, kjer je doktoriral leta 1963. Odvetniški izpit je opravil na tamkajšnjem prizivnem sodišču. Po dobi pripravnika je postal odvetnik z lastno prakso v Gorici. Poklic je vseskozi opravljal z velikim zanosom; ker pa je bil človek širokih obzorij, je bil že kot študent, a tudi kasneje, član številnih ustanov, združenj in - tudi človekoljubnih - organizacij. Med drugim je bil upravitelj pri Založništvu tržaškega tiska, pri Kmečki banki, član uredništva glasila Odvetniške zbornice Slovenije Odvetnik, za katero je napisal tudi številne članke. S Pavlom Apovnikom iz Ljubljane in z Aleksandrom Ferijem iz Gorice je pred dvajsetimi leti izdal dragocen trojezični pravni slovar, Slovenski pravni leksikon z nemškimi in italijanskimi ustreznimi geselskih besed. Že v mladih letih je bil dejaven v kulturnem življenju, npr. v kulturnem društvu Naš prapor in v Mladinski iniciativi. Bil je med prvimi podpisniki spominske listine Kulturnega doma Gorica, član deželne odbora SKGZ, Prosветne zveze, Slovenskega planinskega društva, eden izmed ustanovnih članov Slorija itd. V zakonu s Sonjo Šuligoj, s katero sta stopila na skupno pot leta 1974, sta se jima rodila Saša in Mitja; oba sta z očetom delila poklic in pisarno, ki se je v več kot 40 letih delovanja specializirala tudi v odnosih med zahodno in vzhodno Evropo ter v razvoju zakonskih sistemov v Sloveniji in Hrvaški. Karlo se je ukvarjal z različnimi vejami prava, najbližje pa sta mu bila civilno in gospodarsko pravo.

Na odv. Primožiča, ki je bil tudi naš naročnik, bomo ohranili lep spomin. Svojem izražamo globoko občuteno sožalje.

Zapustil nas je naš dragi

KARLO PRIMOŽIČ

Žalostno novico sporočajo

ŽENA SONJA, BRAT SILVAN, SINOVA SAŠA in MITJA, FRANCESCA IN VNUČKI DAVID, CARLO in NICOLO' ter OSTALI SORODNIKI

20. marca nas je za vedno zapustil

naš dragi stric in svak

KARLO PRIMOŽIČ

Sonji, Saši, Mitji ter svojcem

izrekamo občuteno sožalje BOGDAN ŠULIGOJ,

MATIJA in MARKO BLAŽIČ z DRUŽINAMI.

Terapevtski zapis Svoboda in tesnoba

Pred leti je pri ljubljanski založbi LUD Literatura izšla zbirka kratkih zgodb z nekoliko nenavadnim naslovom Antologija tesnobe, ki je nastala na pobudo urednice Dijane Matković. Povabljeni avtorji in avtorji so v svojih zapisih razmišljali o občutku tesnobe. Pisatelj in kresnikov lavreat Davorin Lenko je med drugim zapisal, da ga tesnoba zajame vselej, ko mora prečkati visok most ali široko reko ...

Spominjam se tudi, kako sem med pripravami na izpit iz francoske zgodovine v času svojega dodiplomskega študija dobil v roke tanko knjižico z naslovom Liberta' (Svoboda), ki je izšla pri založniku Il Mulino v Bologni in v kateri je avtor Mauro Barberis na zelo nazoren način prikazal

koncept svobode od antike do dvajsetega stoletja. Kaj družiti obe knjigi? Na videz zelo malo, prva je zbirka literariziranih pričevanj, druga pa filozofsko-zgodovinska študija. Stična točka pa vendarle obstaja. Po koncu epidemije koronavirusa ju bo treba nujno dopolniti, saj pojma svobode in tesnobe v tem času dobivata nove konotacije, čeprav se tega morda ne zavedamo. Zanimiv je podatek, da se je človeštvo skozi vso zgodovino

borilo, da bi si zagotovilo osebno, kulturno, politično, gospodarsko in še marsikatero drugo svobodo. V tem boju so misleci in filozofi zahtevali, da se določena zagotovila zapišejo v temeljne listine, kot so na primer državne ustave in mednarodne konvencije.

Dejstva pa te dni kažejo ravno nasprotno, in sicer družbo, ki je takoj prislusnila pozivu stro-

ke in oblasti ter se je bila pripravljena odpovedati velikemu delu težko pridobljene svobode z edinim ciljem premagati največjo preizkušnjo, ki jo doživlja od konca druge svetovne vojne, vsaj kar se Italije in zahodne Evrope tiče. Težko si predstavljam, kako jo doživlja vsak posameznik, prav gotovo pa bo treba to izjemno izkušnjo po njenem koncu še večkrat prežvečiti in jo prebaviti.

Strokovnjaki opozarjajo, da se

v takem obdobju utegnejo povečati občutki tesnobe in depresije. Bolj ko smo v stiku sami s sabo, globlje začnemo kopati vase. Sreča v nesreči je morda le v tem, da sta nas koronavirus in samoizolacija doletela ob koncu zime in začetku pomladi, ko se dnevi vztrajno daljšajo. Sonce nam ponuja vse več vitamina D, ki krepi tudi našo odpornost in sposobnost okrevanja po bolezni. Če mi je dovoljeno spregovoriti o sebi in lastnem doživljanju tega časa, moram reči, da mi ukvarjanje z novo družinsko

kombi dvakrat tedensko pripelje svežo peko), lekarni in na bencinski črpalki razredčil na minimum, mediji in predvsem družbena omrežja vseeno vplivajo. Zadnja niso le nujna pomoč pri vzdrževanju stikov s prijatelji in znanci, ampak tudi bombardiranje z vsemogočimi novicami, predvsem o številu okuženih in žrtev. Znanka mi je zaupala, da medijem to dovoli le trikrat dnevno, ostali čas pa skuša preživeti ne le v fizični, ampak tudi duhovni izolaciji. Prav tako sva z ženo prišla do dogovora, da sprem-

ljamo le špico večernega TV-dnevnika, ki traja kako minuto. Največji odmerek tesnobe pa za gotovo predstavlja omenjeni odhod po nakupih. Povsod so svarila, da se je treba držati varnostne razdalje, da je dovoljeno v prostore vstopati posamično, da si je treba razkuževati roke itd. Dejansko gre za izredno stanje, kako se bomo nanj odzivali, pa je odločitev vsakega izmed nas. Seveda do določene mere.

Nisem sicer kompulziven kipec, mi je pa všeč gledati trgovske police, primerjati ponudbo in cene različnih izdelkov. A v takem stanju duha to enostavno ni mogoče. Pogled na blago vzbuja tesnobo, kot bi ti hotelo povedati: čim prej pograbi vse, kar potrebuješ, in se poberi iz tega prostora, kjer je največja možnost, da se česa naležeš. Dejansko so današnji dnevi še

vali, pa je odločitev vsakega izmed nas. Seveda do določene mere. Nisem sicer kompulziven kipec, mi je pa všeč gledati trgovske police, primerjati ponudbo in cene različnih izdelkov. A v takem stanju duha to enostavno ni mogoče. Pogled na blago vzbuja tesnobo, kot bi ti hotelo povedati: čim prej pograbi vse, kar potrebuješ, in se poberi iz tega prostora, kjer je največja možnost, da se česa naležeš. Dejansko so današnji dnevi še

vali, pa je odločitev vsakega izmed nas. Seveda do določene mere. Nisem sicer kompulziven kipec, mi je pa všeč gledati trgovske police, primerjati ponudbo in cene različnih izdelkov. A v takem stanju duha to enostavno ni mogoče. Pogled na blago vzbuja tesnobo, kot bi ti hotelo povedati: čim prej pograbi vse, kar potrebuješ, in se poberi iz tega prostora, kjer je največja možnost, da se česa naležeš. Dejansko so današnji dnevi še

vali, pa je odločitev vsakega izmed nas. Seveda do določene mere. Nisem sicer kompulziven kipec, mi je pa všeč gledati trgovske police, primerjati ponudbo in cene različnih izdelkov. A v takem stanju duha to enostavno ni mogoče. Pogled na blago vzbuja tesnobo, kot bi ti hotelo povedati: čim prej pograbi vse, kar potrebuješ, in se poberi iz tega prostora, kjer je največja možnost, da se česa naležeš. Dejansko so današnji dnevi še

zaostri pojem non lieu (nekraj), ki ga je leta 1992 skoval francoski antropolog Marc Augé. Skovanka označuje tiste kraje, kjer se v sodobnem času ljudje srečujemo, ne gojimo pa nobenega mesebojnega stika. Danes smo še korak naprej od tega. V takem nekraju bližnji ni le več samo nihče, ampak lahko postane celo tvoj sovražnik, saj nikoli ne veš, česa se boš od njega nalezl. Zaključim naj še z enim spominom iz bližnje preteklosti. Ko

sem začel nekoliko bolj živeti svoje literarne ambicije, me je nekdo opozoril, da utegne moje pisanje spominjati bolj na terapijo kakor na književnost. Kritiko sem vzel zelo resno in skušal stopiti korak dalje od osebne izkušnje. No, za tale zapis in za mnoge ostale, ki nastajajo v tem času, si upam trditi, da so terapevtski. Za zmanjševanje tesnobe in pridobivanje občutka svobode, ki ga dajejo.

Primož Sturman

ŽIVLJENJE V ČASU KORONAVIRUSA: NAGRADNI STRIPOVSKI NATEČAJ

Muzej novejšje zgodovine Slovenije vabi vse, ki imajo "stripovsko" žilico, k udeležbi nagradnega natečaja. Leže, sede, delovno, za računalnikom, beroč knjige, vadeč kitaro...

Vabimo vas, da z nami delite vaš vsakdan v stripovski zgodbi. V 6-sličnem stripu nam ilustrirajte vaše preživljanje časa in skupaj bomo sestavili razstavo o življenju v času koronavirusa. Najboljše strip zgodbe bodo nagrajene. Stripe do 1. aprila 2020 mladi in mladi po srcu objavite na Facebook, Twitter ali na Instagram in nas označite (da bomo lahko sledili vašim zgodbam in jih delili):

Facebook: @Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Twitter: @MuzejNZS, Instagram: @muzejnz. Tisti, ki nimate družabnih omrežij, jih pošljite na: urška.purg@muzej-nz.si. S sodelovanjem na natečaju, z objavo zgodbe ter označitvijo naših profilov v vaši objavi, ali s pošiljanjem zgodbe po mailu, se strinjate z javno uporabo zgodbe za namene priprave razstave, kakor za deljenje na družabnih omrežjih Muzeja novejšje zgodovine Slovenije in v medijih.

DROBICI DOMAČE ZGODOVINE (104) Dimitri Tabaj

Planina - narava, gradovi in rodbine (12)

Diplomat grof Mihael Coronini (1793-1876) je od plemiških družin Kobenc in Rabatta podedoval veliko posestev, na dražbi je pa kupil tudi krasen Strassoldov dvorec Cingrof v Gorici in ga preuredil. Naj tukaj le omenimo, da je bil grof Mihael ded kasnejšega dvakratnega poslanca goriških Slovencev na Dunaju grofa Alfreda Coroninija Kromberškega (1846-1920), ki je imel velike zasluge pri gospodarskem razvoju naših krajev (na primer za gradnjo vipavske "Coroninijeve" železnice), a tudi pri razvoju slovenskega šolstva in uveljavljanju javne uporabe slovensčine. Mihaelovo prapravnukinjo Nikoleta (1896-1984) poznamo kot dobrotnico, sodelavko in podpornico skladatelja Vinka Vodopivca in slovenske glasbe v najhujših časih fašističnega terorja. Goriški dvorec Coronini Cronberg in istoimenska fundacija danes hranita veliko in slavno kulturno dediščino naših krajev in naših ljudi. Poleg vseh umetnin, ki so res edinstvene in pomembne v svetovnem merilu, hrani (v prostorih državnega arhiva v Gorici) tudi fond rodbine Kobenc, ki je žal v dobri meri slabo raziskovan in nam morda utegne razkriti še marsikaj zanimivega.

Rodbina Kromberških grofov je bila lastnik posestva Hošperk le za kratek čas, saj ga je že leta 1846 ponovno kupila rodbina Slovenjgraških knezov (nem. Windischgrätz). Gre za eno najvidnejših plemiških rodbin v srednji Evropi, ki je bila povzdignjena v knežji stan in je zasedala najvišje položaje v politiki, vojaški in gospodarski hierarhiji habsburške monarhije, po prvi svetovni vojni je bila pa v sorodu tudi z jugoslovansko kraljevo družino. Posedovali so ogromno slovenskih gradov (precej so jih kupili v 19. stoletju: Bogenšperk, Šteberk, Logatec, Predjama, Konjice, Oplotnica, Slatno, Žička kartuzija, Podsreda, Podčetrtek, Bizeljsko). Veliko so se ukvarjali z gospodarskimi dejavnostmi, predvsem z lesno industrijo (a tudi s steklarnami in opekarnami), in to v podjetjih, ki so večkrat imele sedež v Trstu, Pivki, Prestranku, Postojni, na Planini, v Ilirski Bistrici in drugje, vse do Štajerske.

Nekateri viri, ki temeljijo na pričevanju nekaterih domačinov, navajajo, da si je po prvi svetovni vojni tedanji knez prizadeval, da bi bil čim večji del njegovih posesti priključen k Italiji. Grad Hošperk se je tako res znašel na italijanski strani rapalske meje, ki je potekala prav v njegovi neposredni bližini (vidni so še mejni kamni z letnico 1920). Med drugo svetovno vojno je bil grad žal požgan in je danes le otožna ruševina, ki pa vseeno vzbuja vtis plemenite mogočnosti in brezčasne lepote v še ohranjenih arhitektonskih detajlih. Po drugi svetovni vojni je rodbina v Sloveniji izgubila svoja posestva, ki so bila nacionalizirana. Zdajšnji vodja rodbine je knez Mariano Hugo (rojen leta 1955), ki je v intervjuju za Dnevnik razkril, da je njegova rodbina med drugo svetovno vojno finančno pomagala osvobodilnemu gibanju in da se njeni člani še čutijo Slovence. Brat njegovega deda je ostal v Sloveniji tudi po požigu gradu Hošperk in je žal izgubil v nepojasnjenih okoliščinah. Mariano Hugo je vitez Reda zlatega runa, veleposlanik Suverenege malteškega viteškega reda v Republiki Sloveniji, sveti papež Janez Pavel II. ga je imenoval za Gospoda Njegove Svetosti. Je član visokih vatikanskih fundacij in redov. Po osamosvojitveni vojni je prispeval k mednarodnemu priznanju Republike Slovenije. Prizadeva si - tudi v povezavi s Cerkvijo - za pomoč žrtvam vojn in naravnih katastrof, predvsem na območju nekdanje Jugoslavije. Poročen je z nadvojvodinjo Sofijo, pranečakinjo zadnjega cesarja, blaženega Karla I. Habsburškega.

Grb grofov Kobenc iz leta 1692 nad glavnim vhodom v Štanjel.

Kip grofa Mihaela Coroninija Kromberškega, ki je po smrti sorodnika grofa Janeza Filipa Kobenca, podedoval njegove posesti, med temi tudi grad Hošperk v Planini. Kip se nahaja v dvorcu Coronini Cronberg v Gorici (delo svetovno znanega danskega kiparja Bertela Thorvaldsena, 1770-1844).

Grb rodbine knezov Slovenjgraških.

Knez Mariano Hugo Windischgrätz, sedanji vodja rodbine knezov Slovenjgraških, je vitez Reda zlatega runa, veleposlanik Suverenege malteškega viteškega reda v Republiki Sloveniji, sveti papež Janez Pavel II. ga je imenoval za Gospoda Njegove Svetosti. Je član visokih vatikanskih fundacij in redov. Po osamosvojitveni vojni je prispeval k mednarodnemu priznanju Republike Slovenije (vir slike: Wikipedija).

Ruševine gradu Hošperk, detajl portala.

Slovenka iz Italije v mednarodnem okolju (3)

O poljubčih in drugih (začasno) prepovedanih stvareh

V zavetju študentskega stanovanja v Granadi, na varnem pred koronavirusom, ki je v Španiji dosegel že skoraj tolikšne razsežnosti kot v Italiji, si včasih krajšam čas s poslušanjem Radia Trst A, ki me vsaj za kako uro popelje v domače kraje. Sredi prejšnjega tedna je bil v eni od oddaj govor o tem, da začenjajo tudi v neevropskih državah priporočati omejitve osebnih stikov, kar pomeni, da se je treba izogibati objemanju in poljubljanju, pa tudi rokovanju: sogovornike je najbolje pozdraviti le z besedami ali z nasmehom, ki je – na srečo! – skoraj tako nalezljiv kot virusi.

Ko sem poslušala o pomenu socialne distance v tem času, sem pomislila na težave, na katere sem naletela ob začetku svoje Erasmus izmenjave, ko sem spoznavala ljudi iz različnih kultur. Pri nas smo vajeni, da se novi osebi predstavimo z vpludnim stiskom rok – seveda pa nimajo v vseh državah iste navade. V Španiji je na primer v navadi, da se dva že ob prvem srečanju pozdravita s poljubom na vsako lice.

Na to vrsto pozdrava se ni tako težko privaditi, bi mi lahko kdo rekel. Navsezadnje je tudi marsikje po Italiji razširjena navada poljubljanja na lica. Vendar se že tu pojavijo razlike: v Italiji (ali vsaj na Siciliji, od koder imam izkušnje) je popolnoma običajno, da si poljuba izmenjata dva moška, v Španiji pa se to ne dogaja. Študent iz Catanie je marsikaterega novega prijatelja v Granadi spravil v zadrego, ko ga je v javnosti pozdravil tako ... od blizu.

Na razlikovanje med spoloma pa sem pozabila tudi jaz, ko sem ob selitvi v granadsko stanovanje spoznala svojega najemodajalca. Ko se je ta z rokovanjem predstavil mojemu sostanovalcu, sem mu še jaz pomolila roko (najboljši način, da pri pozdravu ne zgrešiš, je gotovo ta, da slediš zgledu); on pa se ni zmenil za to in se je sklonil k meni, da bi me pozdravil s poljubi. Takrat sem se spomnila, da moj sostanovalec pač ni ženskega spola in sem zato sledila napačnemu zgledu – ob tem pa sem se počutila precej neumno.

Ta pripetljaj me je naučil, da sem vsakemu Špancu ali Južnoameričanu namesto iztegnjene roke približala lice – in se nato spet uštel, ko se je eden od naju najprej nagnil k desnemu, drugi pa k levemu licu in sva tako tvegala, da bi se trčila s čelom ... ali se nehote poljubila kar na usta. Zdelo se mi je neverjetno, kako gre lahko pri tako preprosti gesti toliko stvari narobe. Vsakič, ko sem se s kom na novo seznanila, sem začela pozorno spremljati njegove premike, da bi se gotovo nagnila v pravo smer in se tako izognila še eni nerodni situaciji. To pa je delovalo le, dokler si nisem poljubov prvič izmenjala z Mehičanom: ta se je sklonil k meni, mi dal poljubček na desno lice in se nato oddaljil. Prijatelj iz Kolumbije, ki je stal ob meni in videl, da sem pričakovala še en poljub, se je ob tem začel smejati. Razložil mi je, da se v Mehiki, tako kot tudi v njegovi rodni Kolumbiji, pozdravljajo z enim samim poljubom. Ko sem ga obtožila, da to ne more biti res, saj me je on vedno pozdravil z dvema poljuboma, mi je še vedno v smehu povedal, da je že prevečkrat videl zmedene ali razočarane Evropejke in se je zato naučil, da se naše navade razlikujejo.

Zdi se mi, da imam sama zaradi vsega naštetega raje objeme. Preden nam je virus vse pokvaril, sem svoje najbližje prijatelje, ko sem jih srečala, preprosto stisnila k sebi. Ne da bi razmišljala, kako naj se pri tem postavim. Ob tem je bilo edino tveganje, s katerim sem se soočala, to, da bi objem sprožil vojno žgečkanja – kar se je zadnje čase dogajalo precej pogosto.

Ko bo karantene konec, bom najverjetneje vsakega znanca na cesti pozdravila z objemi in poljubi, ne da bi se ukvarjala s tem, od kod so in kakšen pozdrav bi od mene pričakovali. Ko se bomo končno spet srečali, svojih prijateljev tudi ne bom vrešče rotala, naj nehajo z žgečkanjem; no, mogoče jih bom, če bodo kot ponavadi pretiravali s tem, a veliko verjetneje je, da bomo ob ponovnem snidenju vsi tako dobre volje, da sploh ne bomo potrebovali žgečkanja, da bi vsi skupaj planili v smeh.

Mojca Petaros

PIKA NA (PESMI) Majda Artač Sturman

Noč

Zelena, zelena žabica
regljá, regljá, regljá:
"Zvezda, zvezda, umakni se,
pošlji nam dežja!"

Ali zvezda govori:
"Potnik je sredi poti,
ako ugasnem, ako ugasnem,
potnik se izgubi".

In potnik je hodil, hodil
vso noč in našel dom.
In jutraj je uslišal Bog žabico,
poslal ji je dež in grom.

Prošnja

Noč, razgrni
črna krila,
pridi k meni,
bela vila,
in prinesi
tanke sanje
in prinesi
zlate zvončke
in prinesi
mi bonbončke.
Sanje,
da me deneš vanje,
zvončke
za tenko zvonkljanje,
a bonbončke
za smehljanje.

Srečko Kosovel (1904–1926)

Zakaj tokrat kar dve pesmi? Enostavno, ker v teh zahtevnih časih prikovanosti na dom in radikalne omejitve gibanja in socialnih stikov potrebujemo spodbudo, upanje, tudi poezijo. Zame to velja, da vidim svetlobo pred seboj, da zapolnim vsakdanjik, ki se je razpotegnil, da ne premlevam števil, nelepkih novic, temnih predvidevanj. Tudi zato sem se odločila, da bom spet vzela v

roke otroške knjige, ki jih v velikem številu premorejo domače knjižne police. Začela sem s Kosovelovo knjižico *Otrok s sončnico*, ki je izšla pred davnimi osemindesetimi leti pri Mohorjevi družbi v Celju v redni knjižni zbirki za leto 1982. Vsaka knjiga govori, me na-

govarja. Ta me spominja na nakup v ljubljanskem Trubarjevem antikvariatu maja 1998, na leta poučevanja, ko sem dijakinjam in dijakom prebirala Kosovelove otroške pesmi, na srečanje z openskimi šolarčki, ki sem jim prebrala nekaj pesmi, spominja me na otroštvo (moje in mojih otrok, zdaj tudi na vnučko Martino, ki je ne morem popestovati).

Začnem prebirati pesmi zapovrstjo, eno za drugo, na glas. Tako začutim ritmičnost in muzikalnost verza, teče minuta za minuto, tako mineva čas. Drage bralke, dragi bralci, poskusite tudi vi glasno prebrati, ne enkrat, večkrat isto pesem, dokler vam ne pride v uho.

Pesmi povezuje motivika noči, ki je priljubljen pesniški topos ljubezenske in življenjsko izpovedne lirike. Kosovelu pa je navdihnila ljubki dvogovor med žabico in zvezdo in neobičajno prošnja. Lepota te otroške poezije je v njeni preprostosti in zvočnosti. V pesmi *Noč* je pesniška intenzivnost položena v ponavljanja oziroma stopnjevanje ali geminacijo, denimo v verzih *Zelena, zelena žabica / regljá, regljá, regljá: "Zvezda, zvezda, umakni se, / pošlji nam dežja!"*. Druga pesem se začneja z apostrofo: v nagovoru noči in vile izstopa barvni kontrast med črno nočjo in belo vilo, od katere bi pesnik rad izprosil vse, kar lahko prežene turobnost in temo. V željo po tankih sanjah, zvončkih in bonbončkih se vpleta pozitivna valenca zlate barve.

Prikupna otroška pesmica vsebuje elemente za pomiritev, lepo spanje in rahle, prijetne sanje. Tudi brez rime ne gre (npr. *zvončke / bonbončke*), niti brez vedrine smehljanja. Prošnja se dejansko zasuka v pomirljivo uspavanko. Naj nas v mesecu, ko se spominjamo Kosovelovega rojstnega dne 18. marca in praznujemo svetovni dan poezije 21. marca, pestuje topla misel na lepe trenutke otroške radoživosti in sproščenosti, o katerih v tem napetem obdobju sanjamo. Vse bo še dobro.

Smrtna kosa na slovenski gledališko filmski poljani
Od odrskih desk in filmskih platen se je za vedno poslovil Peter Musevski

Kot strela z jasnega se je razširila vest, da se je v 55. letu starosti s tega sveta poslovil eden izmed najboljših slovenskih igralcev, Peter Musevski, v zadnjih letih stalni član igralskega ansambla Prešernovega gledališča Kranj. Žalostno novico je sporočil njegov prijatelj, režiser Damjan Kozole. Peter Musevski, ki so ga prijatelji imenovali Pero, bi 12. junija dopolnil 55 let. Rojen je bil namreč 1. 1965 v Ljubljani. Na tamkajšnji Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo je junija 1. 1993 diplomiral iz dramske igre v letniku Janeza Hočevarja z uprizoritvijo *Višnjev vrt*. Od 1. 1995 do 2003 je bil član Primorskega dramskega gledališča, zdaj SNG Nova Gorica. Tu se je izkazal kot izrazit karakterni igralec "z realistično igro in minimalističnimi izraznimi sredstvi". Tu je v sezoni 1994/95 ustvaril tudi nepozabni lik Poveljnika gasilcev v legendarni uprizoritvi Plešasta pevka Evgena Ionesca, kralja gledališča absurda, v zelo izvirni režiji Vita Tauferja. Od 1. 2003 je bil zaposlen v Prešernovem gledališču Kranj. Nazadnje je v kranjskem gledališču igral v petih uprizoritvah; med temi sta slovenska krstna uprizoritve sodobne drame *Teror* nemške-

ga avtorja Ferdinanda von Schiracha v režiji Eduarda Milerja in predstava *Strahovi* Henrika Ibsena v režiji Igorja Vuka Torbice. Peter Musevski je bil tudi prejemnik nagrade Prešernovega sklada za leto 2009, in sicer za vrhunske umetniške presežke v odigranih vlogah. V utemeljitvi je Mojca Kreft napisala tudi: "z radostjo

kov z njimi sočustvuje, sodoživlja njihove usode. To lahko pri občinstvu doseže le velik igralec, kakršen je Musevski". "Do sebe je neprizanesljiv, človeško razgaljen v vsaki igralski upodobitvi posebej. /... / Prav tisto, kar v svojih igralskih kreacijah zamoči, in način, kako zamoči, je resnica, podobna oni, ko spre-

igranja in ustvarjanja vlog, ko v sebi išče različne podobe in razgalja svojo dušo, svoj um in srce ter s poglobljenimi in izostrenimi pogledi dramskega ali filmskega lika, pa naj bo to Ojdp ali Kralj Lear, Norec, Sosed ali Edi, do potankosti razpira svoja občutja, razveseljuje občinstvo, ki s spremljanjem življenjskih zgodb uprizorjenih li-

govori. Preprosto začuti vrhunske umetniške presežke: skromnost, človeško toplino, srečo". Leta 2006 mu je Združenje dramatikov (ZDUS) Slovenije dalo priznanje za igralske dosežke za vloge Ojdpusa, tebenskega kralja v Sofoklesovem *Kralju Ojdpusu* in *Chancea* v *Gospodu Chanceu* Jerzyja Kosinskega. Leta 2007 je

prejel nagrado Staneta Severja za igralske stvaritve: *Točaja/Hudiča* v Strniševih Žabah, *Richarda* v predstavi *Podeželje* Martina Crimpa in *Miklavža* v *Flisarjevem Akvariju*. L. 2010 je prejel nagrado Prešernovega sklada za gledališko vlogo *Norca* v *Shakespeareovem Kralju Learu*, *Jeana* v *Strindbergovi Gospodini Juliji*, *Jorgena Tesmana* v *Ibsenovi drami Hedda Gabler* in *Oswalda Koglerja* v *Prečkanju avtoceste* ali *Zgodbi o zlati ribici*, pa tudi za filmske vloge: *soseda* v filmu *Za vedno*, *poslovneža Viktorja* v filmu *Jaz sem iz Titovega Velea* in *Edija* v filmu *Slovenka*. Leta 2018 je bil deležen Borštnikove nagrade za igro za skupinsko igralsko kreacijo v predstavi *Naš razred* Tadeusza Slobodzianeka. Petra Musevskega je vzbujala tudi publika pred televizijskimi zasloni. Igral je namreč v nanizanki TV dober dan na POP TV. Zelo so ga cenili tudi v filmskih krogih. Nastopal je v filmih *Kruh in mleko* (2001), prvencu režiserja Jana Cvitkoviča, ki je leta 2001 na mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah dobil leva prihodnosti, *Rezervni deli* (2003), *Uglaševanje*

(2005), *Delo osvobaja* (2005), *Za vedno* (2008), *Slovenka* (2009), *Moji, tvoji*, *najini* (2010), *Nočno življenje* (2016) in nazadnje v *Košakovem filmu Vsi proti vsem*. Tudi za filmske kreacije je Peter Musevski prejel vrsto nagrad, npr. na 11. Filmskem festivalu v Sarajevu (2005), na 6. in 8. festivalu slovenskega filma v Portorožu, leta 2001 je bil razglašen kot najboljši igralec za vlogo v filmu *Kruh in mleko* na mednarodnem festivalu IFF v Bratislavi, l. 2002 je bil najboljši igralec v istem filmu na mednarodnem filmskem festivalu IFF v Valencii. Istega leta je bil za vlogo v tem filmu imenovan *Stopov igralec* leta una 4. Festivalu slovenskega filma v Portorožu. Največkrat je nastopil pod režijsko roko Damjana Kozoleta in Vinka Möderndorferja. Televizijski gledalci so ga nazadnje kot upravnika zopora z nenavadno življenjsko zgodbo lahko spremljali v nadaljevanki *V imenu ljudstva*, ki jo še vedno predvajajo na TV Slovenija. Njegov soigralec, Mariborčan Rok Vihar, član SNG Drama Ljubljana, ki v omenjeni nadaljevanki igra odvetnika Zalar-

ja, se je na FB poslovil od kolege s temi besedami: "Dragi moj Peter Musevski. Neskončno sem te imel rad. Zbogom, srečno in hvala ti". V Prešernovem gledališču Kranj so svojemu članu namenili te poslovilne misli: "Z bolečino v srcih sporočamo, da se je od nas poslovil naš Peter. Počivaj v miru, tvoja človeška toplina in tvoje nepozabne vloge bodo za vedno ostale z nami. Pogrešali te bomo. Vsi tvoji iz Prešernovega gledališča Kranj. Tem toplim besedam se pridružujemo tudi vsi tisti, ki smo Petra Musevskega spoznali na odru Primorskega dramskega gledališča, kjer nam je podaril nekaj zelo intenzivnih igralskih kreacij, ob katerih smo se nasmejali, zamislili in sočustvovali z liki, ki jih je tako enkratno upodobil. Hvaležni smo mu za vse vrhunske umetniške trenutke, ki nam jih je radodarno namenil. Zdjaj, ko ga ni več, še bolj cenimo njegovo ustvarjalno delo. Svoj talent bo morda odslej razdaljal v neznanem onstranstvu. Tam naj se spočije njegova duša.

POGOVOR Franc Fabec, ob 70-letnici Kmečke zveze

Za ohranitev naše narodne skupnosti je zemlja pomembna, tako kot so jezik, šolstvo, kultura in drugo

Stanovska organizacija Kmečka zveza praznuje letos 70-letnico delovanja. Da bi spoznali dosežke, težave in razvojne možnosti kmetijstva v obmejnem pasu Furlanije Julijske krajine, smo se pogovorili z njenim predsednikom Francem Fabcem. Zaradi izrednih razmer, ki so v veljavi, smo se odločili za telefonski pogovor.

Na začetku za ta čas obvezno vprašanje. Kako kmetije doživljate krizo koronavirusa?

Kmetije bomo to krizo občutili tako kot vsi ostali gospodarstveniki. Razlika je le v tem, da kmetijska in živilskopredelovalna industrija ne bosta zašli v večjo krizo, saj si bodo ljudje vedno morali nabavljati hrano. Zmanjšali bodo verjetno nakupe na drugih področjih. Tiste kmetijske obrate, ki so se usmerili v turizem, bo pa ta kriza močno prizadela. Na Krasu bodo negativne posledice občutila tako kmetijska podjetja, ki svoje pridelke in storitve ponujajo na krajevnem tržišču, kot tudi vinogradniki, ki svoja vina izvažajo po celem svetu. Čaka nas velika kriza, upati pa moramo, da ne bo predolgo trajala. Naša organizacija se je že srečala z upravitelji Zadrugne kraske banke (ZKB); ti so nam zagotovili, da bo prišlo do odloga plačevanja obrokov posojil, kar bo nedvomno pomagalo mnogim podjetnikom, da ne zabredejo v hude težave. Rešil se je tudi problem zaprtja dvolastniških mejnih prehodov in zdaj je za kmete ob meji lažje. V krizi, ki je izbruhnila, imamo k sreči kmetije v primerjavi z drugimi prednost: delamo namreč na svežem zraku, lahko hodimo v vinograd ali v gozd in nam ni treba ostajati zaprti v stanovanjih ...

S čim se je vaša organizacija v 70 letih delovanja ukvarjala in katere rezultate je dosegla?

V primerjavi z ostalimi, v Italiji delujočimi kmetijskimi organizacijami, ima delovanje Kmečke zveze slovenski predznak. Prepričani smo namreč, da se bo naša narodna skupnost ohranila, če ji bo zagotovljena možnost razvoja na ozemlju, ki ga zgodovinsko naseljuje. Zemlja je torej pomembna, tako kot so jezik, šolstvo, kultura in drugo. V zasledovanju teh ciljev se KZ razlikuje od drugih stanovskih organizacij.

Ostala prizadevanja in naloge, ki jih je KZ kot ostale kmetijske organizacije opravljala v korist kmetov, so se pa v desetletjih spreminjale. Naj omenim tu le dolgoletni boj zoper številne razlastitve, do katerih je prihajalo na Tržaškem, a tudi na Goriškem. Ali smo s tem kaj dosegli? Kaj reči? Pomembno je bilo biti blizu prizadetemu prebivalstvu, da se je le-to čutilo nekako zaščiteno in da smo vsaj nekaj pridobili v korist kmetov.

Po drugi strani je KZ v zadnjih 20 letih razvila široko ponudbo storitev, po katerih sprašujejo kmetijska podjetja. V Italiji in nasploh v Evropi sta se zakonodaja in birokracija tudi glede kmetov tako povečali, da kmetije enostavno ne morejo delovati brez pomoči zunanjih storitvenih servisov. V to je KZ investirala veliko energije v prepričanju, da brez ponudbe zelo kakovostnega storitvenega servisa enostavno ne gre. Kmetije se bodo v še večji meri kot doslej odločale za članstvo v kmetijskih organizacijah, še predvsem na osnovi ka-

kovosti servisa storitev, ki ga le-te ponujajo. Ta izziv je eden največjih, pred katerimi se zdaj nahaja KZ.

Spomniti moram tudi, da je naša organizacija od ustanovitve dalje odigrala pomembno vlogo povezovalnega člena med Italijo in Slovenijo. Vseskozi smo gojili, tako kot še danes, zelo dobre odnose z ministrstvom za kmetijstvo in z obmejnimi enotami Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije: v prvem primeru gre za delo na politični, v drugem pa na posvetovalni ravni.

Katere so glavne problematike vašega zdajšnjega delovanja?

Žal občutimo veliko pomanjkanje ustrezno usposobljenih kadrov, ki bi lahko prevzeli vodstvena mesta v naši organizaciji. Znotraj naše narodne skupnosti iščemo posameznike s primerno pravno-ekonomsko in tehnično izobrazbo, ki bi lahko vodili osebje, a jih ne najdemo. Naj navedem zgovoren primer: nihče se ni prijavil na razpis, ki je bil tri mesece objavljen v časopisu, za zaposlitev osebe, ki bi morala voditi goriški urad KZ. Tudi iz ankete, ki jo je pred nedavnim izvedel Slovenski raziskovalni inštitut, je razvidno, da v manjšini nasploh primanjkuje vodilni kadri. Žal tisti iz Slovenije, zaradi nepoznavanja italijanske stvarnosti, zakonodaje in predpisov, ne pridejo v poštev. Glede bližnje prihodnosti je naša glavna skrb okrepiti organizacijsko strukturo z željo, da bi prišli do vodilnih kadrov.

KZ pozna razmere v kmetijstvu v sosednjih državah. Ali so oblasti v Sloveniji in Avstriji pozornejšje kot pri nas do kmetijstva? Se tamkajšnjim kmetom godi boljše kot tukajšnjim?

Največje razlike so v birokratskem sistemu: bodisi Avstrija kot Slovenija postavljata svojim kmetom manj birokratskih ovir. Naj navedem primer čakalne dobe za odobritev projekta za ureditev novega vinograda: na Krasu v Italiji čaka kmet v povprečju 2 leti, da mu oblasti prižgejo zeleno luč, v Sloveniji čaka pa 2 meseca. Sistem je pri sosedih veliko bolj agilni kot pri nas.

Res je pa tudi, da so v Sloveniji na področju kmetijske politike v primerjavi s FJK veliko bolj pozorni do goratih in drugih območij z neugodnimi naravnimi danostmi. Glede na to, da slovenski kmetje v FJK delamo na tovrstnih območjih, je razlika pri institucionalni podpori, ki jo doživljamo mi in kolegi čez mejo, zelo velika.

V čem je pa Italija na kmetijskem področju bolj učinkovita oziroma se boljše loteva problemov? Če bi lahko, katero tukajšnjo pozitivno izkušnjo ali prijem bi z naše strani prenesli v matično domovino?

V Italiji, denimo, je zelo dobro razvito v kmetijstvu zadrugništvo. Razpolagamo tudi z nekaterimi zelo učinkovitimi načini prodaje kmetijskih pridelkov. Pri tem gre pa za posamezne iniciative in ne za sistemske pristope.

KZ ima redne stike s slovenskimi oblastmi, z Ljubljano. Kako pa ocenjujete odnose, kar se tiče reševanja konkretnih problemov kmetovalcev, z deželnimi oblastmi? Ali ste s temi zadovoljni?

Stefano Zannier je zelo razpoložljiv deželni odbornik za kmetijstvo. Koliko konkretnih rezulta-

tov bomo kot kmetje iz obmejnega pasu FJK resnično dosegli od deželnih oblasti, dejansko pa do zadnjega nihče ne ve. Glede na to, da smo že poznali odbornike, ki si v času svojega celotnega mandata niso vzeli časa za srečanje z nami, je že dobro, da imamo s sedanjim vzpostavljen dialog. Ko ga pokličemo, odgovori na telefon. Ni bilo vedno tako.

Kot organizacija imate pa tudi stike z deželnim vodstvom za kmetijstvo. Ali so odnosi s tamkajšnjimi funkcionarji in osebjem raznih služb tudi dobri?

Kar se tega tiče, je stalna borba. Lepo bi bilo, ko bi ljudje, ki delajo v raznih uradih in s katerimi se redno srečujemo, bili bolj elastični pri interpretaciji raznih predpisov in določil ter v določeni meri razumevajoči do tistih, ki zemljo obdelujemo in torej delamo. Upoštevati bi namreč morali, da ni lahko danes kmetovati in s svojim trudom in znojem nekaj pridelati. Osebe, ki so deset ur dnevno zaprte v uradu, žal ne razumejo resničnih potreb kmeta in kaj, denimo, zanj predstavlja izpolnitev novega obrazca. Birokrati, ki bi dejansko morali podpirati realno gospodarstvo, nam pri svojem delu postavljajo ovire, premostitev katerih terja od nas veliko časa in truda.

Od časa do časa pride v javnost vest, da KZ sodeluje pri raznih čezmejnih projektih. Ali se ti nadaljujejo?

Zdaj čezmejno sodelovanje miruje, ker ni objavljenih evropskih razpisov. Opozoril pa bi na projekt FARM-EAT, pri katerem je bila KZ vodilni partner, ki je v Benečiji in Posočju spodbudil razvoj govedonajni podpori, ki jo doživljamo mi in kolegi čez mejo, zelo velika.

Kaj pa čezmejno sodelovanje v Brdih in na Krasu?

Na Krasu so vinogradniki z obeh strani meje sodelovali pri ovrednotenju in problemu zaščite terana; KZ je takrat pomagala pri vzpostavljanju stikov z Ljubljano. V Brdih si pa prizadevamo za ovrednotenje rebule.

Ali se evropska kmetijska politika, ki jo določa Bruselj, spreminja?

Evropa namenja vedno večjo pozornost zelenemu gospodarstvu, h kateremu spadajo tudi kmetijstvo in območja, kakršna so naša. Tudi tokrat se nam ponuja izziv: če nam ne uspe zadeve dobro izkoristiti, lahko to postane velik problem. Vzemimo primer zavarovanih območij Natura 2000, ki bi lahko, če bi jih javne uprave ne interpretirale preveč omejevalno,

predstavljale razvojno priložnost. Žal pri nas ta območja obravnavajo kot naravne rezervate in ne kot območja, na katerih kmetije lahko obdelujejo zemljo. Dežela bi morala spremeniti svoj pogled na ta območja in pristop k le-tim. Problem je prisoten že vsaj 15 let. Dokler bodo deželni funkcionarji to go obravnavali ta vprašanja, bosta na teh območjih rastle le ruj in robida. Danes namreč velja, da ti za vnovično obdelavo površine, ki je bila nekoč obdelana in nato zapuščena, morajo oblasti dati soglasje na osnovi predstavitve načrta geometra, agronoma in kupa papirjev z upanjem, da ti na koncu prošnje ne odvrnejo, denimo, zaradi tam prisotnega gnezda ptice.

Kmetovalcem že vrsto let divjad povzroča veliko škodo. Stanovske organizacije večkrat izpostavljate, naj bi bili v deželnih uradih bolj občutljivi za divjad in okoljevarstvene tematike kot pa za resnične probleme kmetovalcev. Kako ta problem rešiti?

Problem se reši samo z večjim odstrelom, ki ga pa oblasti ne dopuščajo. Lahko bi, denimo, posnemali Slovenijo, kjer škodo, ki jo povzroča divjad, morajo po zakonu poravnati lovci. Jasno je potemtakem, da si lovci ne želijo, da divjad povzroča škodo. Tudi pri

Čeprav se ponekod mladi vračajo k zemlji, se je število ljudi, ki se v Italiji ukvarjajo s kmetijstvom, v desetletjih drastično zmanjšalo. V nasprotju s tem je

nas, bi lahko bilo tako. Dežela bi sicer lahko v določenih obdobjih povečala možnost odstrela. Izredni odstrel s strani kmetov, ki imajo lovsko dovoljenje, se žal pri nas ne izvaja.

KZ je deželna organizacija in deluje na območju, ki ga tradicionalno naseljujejo Slovenci v FJK. Ali ste kot organizacija zadovoljni s tem, kako občinske uprave in manjšinska politika obravnavajo vprašanja, ki so povezana z gospodarskim razvojem ozemlja?

V zadnjih letih je v manjšini opazno rahlo večje zanimanje za kmetijstvo. Ne vem, ali je na to vplivala gospodarska kriza ali dejstvo, da so mnogi naši kmetije poznani po celem svetu. To še zdaleč ne pomeni, da smo zadovoljni s tem, kako obravnavajo naš sektor. Žal je kmetijstvo še vedno zadnja točka na dnevnem redu. Vedno prej govorijo o šolstvu, kulturi, časopisu in tisku nasploh, gledališču itd. Želeli bi, da bi bila manjšinska politika še bolj pozorna do kmetijskega sektorja, saj njegov razvoj zagotavlja obstoj naši skupnosti. Če na ozemlju, na katerem živi manjšina, ne bo možnosti za delo, se bodo mladi izselili, kot se že dogaja, in skupnost bo brez prihodnosti.

Kar se tiče pozornosti občinskih uprav do kmetijstva, je pravzaprav zelo odvisno od posameznih upraviteljev. Žal v naši manjšini ni neke politične strategije, ki bi temeljila na prepričanju, da predstavljata kmetijstvo in ovrednotenje ozemlja razvojno priložnost. Te politike pri nas še ni.

Čeprav se ponekod mladi vračajo k zemlji, se je število ljudi, ki se v Italiji ukvarjajo s kmetijstvom, v desetletjih drastično zmanjšalo. V nasprotju s tem je

še vedno več stanovskih organizacij, ki predstavljajo kmete, ki so pa nastale, ko je bila država še pretežno agrarna. Ali je ta sistem vzdržen?

Kot sem že povedal, kmete danes, ko se včlanijo v stanovsko organizacijo, ne zanima politična identiteta le-teh. Odločajo se v prvi vrsti na podlagi kakovosti servisa storitev, ki ga te ponujajo. Lepo bi bilo, ko bi v Italiji sledili francoskemu, slovenskemu ali avstrijskemu načinu reševanja kmetijskih vprašanj. V teh državah delujejo namreč kmetijsko-gozdarske zbornice. Gre za predstavniška telesa, v katera kmetovalci izvolijo svoje predstavnike, ki se nato dogovarjajo z vladami držav in dežel za rešitev raznih problemov, ki se tičejo kmetijskega sektorja. Organizacijski sistem teh zbornic, ki imajo seveda tudi svoje usposobljene službe in tehnične urade, ki so kmetom v stalno pomoč pri delu, je veliko bolj učinkovit v primerjavi s štirimi krovnimi stanovskimi organizacijami kmetov, kolikor jih poznamo v Italiji. Glede tega žal zaostajamo za razvitejšim delom Evrope.

Praznovanje okroglih jubilejev služi tudi za pogled naprej. Pred katerimi izzivi je kmetijstvo v obmejnem pasu FJK?

Če bodo javne uprave razumele, da kmetijstvo lahko predstavlja neko zelo perspektivno ekonomsko dejavnost, ki v sozvočju z naravo skrbi za urejeno podobo krajine, se bo situacija izboljšala. Naj spomnim, da so vsi rezultati, doslej doseženi na kmetijskem področju, izključno odraz dela in truda posameznih kmetovalcev. Če javne uprave ne bodo spremenile svojega odnosa in pristopa, bomo ostali pri istem.

Matej Caharija

POGOVOR Sestra Valentina

Pogumno moramo prenašati zdajšnje stanje in moliti za skupno dobro

O hudih razmerah, ki jih prinaša nov virus in ki je spravil v stisko vse, predvsem pa starejše, smo se pogovorili s sestro prednico Valentino, ki deluje pri šolskih sestrah sv. Frančiška Kristusa Kralja oz. v provincialni hiši šolskih sester Tržaške province pri Sv. Ivanu.

Kako doživljate to zapleteno stanje v zavodu?

Imamo manjše število gostov, ker nimamo tako velikih prostorov. Iz zdravstvenega zavoda nas dvakrat na teden pokličejo za novice in nas sprašujejo predvsem, ali ima kdo vročino ali kakšne simptome. Pred vsem tem smo dobile obvestilo, da so obiski prepovedani. Prve dni ni bilo težav, potem pa so začele gospe pogrešati družino, zdaj so se že skoraj vdale, da ne bodo videle družinskih članov za več časa, kar ni priložnostno.

Ob takem lepem vremenu bi rade tudi šle malo na zrak, kar bi med drugim gotovo pomagalo, a tega ne smemo dovoliti, ker smo v drugem nadstropju in tvegamo, da na poti do vhoda pride do kakšnega neprimernega stika. Na srečo imamo v sobah velika okna in lahko na ta način izkoristijo nekaj svežega zraku in sončne svetlobe. Glede razdalj med njimi smo začele bolj paziti, a je težko, ker so navajene biti skupaj, predvsem v dnevni sobi. Sicer dokler ni nobenega primera ali kakšnega simptoma, ni tveganja, če so blizu. Kot sem povedala, smo zelo pazljivi.

Verjetno se gospe dolgočasijo,

kajne?

Malo že. Kot sem že bežno omenila, so navajene biti v stiku z družino. Mi imamo res veliko obiskov družinskih članov, in to gotovo najbolj pogrešajo in močno občutijo. Spremljajo dogodke po televiziji in veliko molijo ter kot vsi upajo, da se bo to izredno stanje kmalu končalo.

Ve sestre pa hodite še kam na teren ali ostajate v zavodu?

Tudi me imamo zelo omejene premike. Živimo ločeno od varovank in razen zelo nujnih primerov, kot na primer za zdravlila, se ne premaknemo iz hiše. Tako

Kaj vas najbolj skrbi?

Gotovo okužba. To se je tudi zgodilo v nekaterih domovih za ostarele. Če pride do primera okužbe, potem so v nevarnosti vsi. Tega se zares najbolj bojimo, zato imamo tudi tako stroge ukrepe. Na srečo smo se ob prvih znakih dobro organizirale in predvsem poskrbele za zalogo hrane.

To stanje se bo najbrž in žal še nekaj časa nadaljevalo. V naše kraje je prišlo pozneje, zato bo verjetno višek komaj v naslednjih dneh. Upamo, da bodo izvedenci na zdravstvenem področju, ki se jim moramo v teh časih posebno

smo morale prekiniti vse obiske izven naših prostorov, čeprav so kakšni starejši tukaj v bližini, vemo, da ne smemo tvegati obiska. V bistvu nam je to stanje nekoliko spremenilo delo. Za zdaj tudi nobene druge gospe ne smemo sprejeti, in če bi kakšna pri nas ošibela, je ne smemo premakniti v druge strukture.

zahvaliti, kmalu prišli do kakšne rešitve. Sem mnenja, da človek že veliko let "dela proti naravi" in mora prej ali slej plačati tudi posledice svojega početja. Za konec bi še povedala, da moramo "korajžno" reagirati, se vesti po pravih, in kot je rekel papež, moliti vsi skupaj za skupno dobro.

MČ

POGOVOR Duhovnik Alessandro Amedeo, direktor tržaške Karitas

“Kljub hudim razmeram pri škofijski Karitas nismo ukinili nobene storitve in projekta”

Za Novi glas smo se po telefonu povezali z g. Alessandrom Amedeom, direktorjem tržaške Karitas, ki je z nami delil nekaj misli in izjav o današnjih hudih časih. Klic je bil kratek, saj nam je povedal, da so dnevi zelo naporni in skoraj neskončni.

“Pozdravljeni! Živel Bog!”, je odgovoril po slovensko na klic. “Hvala, da se pri Novem glasu vedno spomnite na našo realnost!”

Hvala vam za dragocen čas, ki ste nam ga namenili, prav gotovo imate kar intenzivne dneve. Kako doživljate pri Karitas to delikatno situacijo?

Ja, dnevi so res intenzivni. Pri škofijski Karitas nismo ukinili nobene storitve in projekta, nadaljujemo vse s polno paro. Zaradi izrednega stanja smo seveda bistveno spremenili način dela. Že od 23. februarja imamo zaprto menzo, to pa ne pomeni, da smo zaprli kuhinjo! Osebam, ki prihajajo k nam in potrebujejo obrok, nudimo monoporcije (kot neke vrste catering); hrano

potem pojedjo drugje. Vse seveda poteka ob varnostni razdalji. Tako imenovan “center za poslušanje” (centro di ascolto) je redno odprt, prej smo imeli urejeno čakalnico, zdaj pa osebe sprejemamo posamič. Stanje za naše socialne delavce seveda ni enostavno. Vsi imajo namreč

družino, ki jih čaka doma, in morajo biti zato še bolj pazljivi na vse.

Linija naše Cerkve je vsekakor biti čim bolj prisotni na terenu v teh hudih in negotovih časih, za-

to vztrajamo in gremo naprej po načrtani poti. Dne 18. marca, kljub vsem prepovedim, je “center za poslušanje” sprejel kar 20 oseb, kar ni malo.

Kje oz. kdaj občutite največ težav?

Kot veste, imamo veliko oseb v sprejemnih hišah in ena izmed največjih težav je se držati zakonskih določil, ki se večkrat spreminjajo in poudarjajo, da je prepovedano premikanje ljudi. A mi moramo nositi hrano tem ljudem; to zahteva kar veliko organizacijo, saj moramo kriti sedem sprejemnih hiš in številna stanovanja.

V sodelovanju z Občino Trst poteka tudi projekt “Emergenza freddo” (nevarnost podhladitve), ki pomaga ljudem, ki živijo na cesti. Lahko sami razumete, da je v

takih zapletenih časih še težje preskrbeti streho nad glavo tem ljudem. Glede tega se moramo zahvaliti zdravstvenemu zavodu, ki nam je priskočil na pomoč in z osebjem poskrbi za zdravniški pregled teh nesrečnežev ter zagotovi, kolikor je seveda možno, da nimajo simptomov virusa. Za zdaj, hvala Bogu, nimamo nobenega primera okužbe, ne med prosilci ne med operativnimi delavci.

Socialni delavci opravljajo v teh časih izredno dragoceno delo ...

Res se jim moram iz srca zahvaliti. Opažamo, da so vsi v skrbeh, kar je povsem normalno, vztrajnost, volja in čut, ki ga imajo za to poslanstvo, pa jim niso zmanjkali. Zelo smo previdni in spoštujemo vse ukrepe, ki smo jih dobili od ministrstva, zdravniškega osebja in tudi od odgovornih za varnost. V vseh stavnih smo oskrbeli za zdravstvene pripomočke, kot so npr. dezinfekcijsko alkoholno milo, maske, rokavice, in za redno sanifikacijo prostorov. Vse to smo že delali tu-

di prej, a zdaj smo pri tem še bolj pozorni.

Kako je pa z migranti?

V mesto jih zdaj prihaja manj. Zakaj? Ker je cilj migrantov Lombardija, ta pa je zaprla dostop. To pomeni, da se je tudi pot, ki jo opravljajo, zaustavila. Večji problem bo nastal, ko se reši zdravstvena kriza. Takrat bo prišel zopet velik naval, ker se zdaj migranti nabirajo med Bosno in Srbijo, ker je pot prekinjena.

Se zavedajo, kaj se dogaja?

Rekel bi, da ja. Tudi oni občutijo to izredno stanje in se zavedajo, kaj se dogaja, saj prav tako kot mi imajo sodobne tehnološke naprave, s katerimi imamo dostop do vseh informacij. Tudi pri spoštovanju navodil ne prihaja do težav, govorim predvsem o tem, kar se tiče Karitas, kjer lahko to opažam. Vsi migranti se strogo držijo pravil. Problem je pri brezdomcih, ker ni dovolj sprejemnih prostorov. Oni razumejo, da nekako ne bi smeli biti na cestah, a nimajo alternativ, ne vedo, kam bi šli, ker nimajo doma.

Na koncu bi vas prosil za spod-

budno misel...

Glejte, Bog nam je vedno pravil, da je treba moliti. Vem, da so teži časi in dosti vernikov pogreša skupno molitev, ker ni liturgije. Rad bi spomnil, da je tudi osebna molitev prav tako močna, in vernikom povem, da v našem mestu cerkve niso zaprte. Nadškof je odločil, da so odprte, tudi če ljudje ne smejo z doma; odprto cerkev lahko nekateri vidijo kar z domačega okna ali jo vidi, kdor gre bežno mimo nje. To daja vtis, da so vrata in srce Boga vedno z nami in da ne smemo izgubiti upanja. Zdaj je nedvomno težko in zapleteno, a vseeno bom končal z ironičnim stavkom in pozivom, ki ga večkrat slišimo zadnje čase. Naši dedje in predniki so morali v vojni in so doživeli res hude čase, nas pa prosijo, da se v tej “vojni” proti virusu borimo z domačega kavča. Mislim, da nam je kljub nesreči šlo vseeno bolje, kajne?

Prav gotovo. Hvala za pogovor!

Hvala vam. Nasvidenje!

Matevž Čotar

Poslovil se je Edvard Krapež, družbeni in politični delavec

Bil je pokončen, zaveden, vsestransko dejaven Slovenec

Vsredo, 18. marca 2020, popoldne je v tržaški bolnišnici za posledicami hude in neozdravljive bolezni umrl Edvard Krapež, znan družbeni in politični delavec, dejaven član pri Društvu slovenskih čebelarjev, angažiran v stranki Slovenska skupnost.

Rodil se je na Vipavskem; 1. junija letos bi dopolnil 74 let. Večji del svojega življenja je preživel pri Sv. Ivanu, kjer je bil zelo cenjen tako med slovenskim kot italijanskim prebivalstvom, saj sta ga vedno zanimali zgodovina in problematika krajevnega območja. Po poklicu je bil pekar in ta poklic je opravljal do upoko-

jitve.

Osebnostno sem Edvarda spoznal

proti koncu devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko sem se ak-

tivno vključil v stranko Slovenska skupnost, v kateri je pokojnik deloval že vrsto let in bil izvoljen v rajonski svet. Ko sem bil leta 2001 izvoljen v mestni rajonski svet, so mi prav politične in upravne izkušnje Edvarda in drugih že aktivnih rajonskih svetnikov, od Aleksandra Furlana, Sergija Petarosa do Borisa Slame, bile v veliko pomoč in oporo. Prijateljske niti so se še bolj spletle, ko sem bil leta 2006 izvoljen v tržaški občinski svet. Ob vsakem občinskem sklepu je Edvard vprašal za mnenje. To njegovo zanimanje je bilo še bolj živo v obdobju uprave župana Cosolinija, ko sem predsedoval finančni ko-

misiji. Takrat sva se srečevala in pogovarjala glede proračunov in rebalansov. Edvard je vedno pripravil tiste popravke, ki so bili v tesni povezavi z njegovim območjem. Spominjam se, s kakšno vnemo za zgodovino svojega okraja je predstavil takratnemu odborniku za javna dela Andreu Daprettu načrt o postavitvi lesenega kipa v spomin na prodajalco mušljev; projekt se je tudi uresničil. Ta kip stoji prav na krožišču. Žal, ostaja pa neuresničen načrt, da bi zelenico ob začetku lonjerske ceste poimenovali po krajevni kulturni delavki Marici Nadlišek Bartol. Načrt je sprejela in financirala prejšnja uprava, a zdajšnja je vso zadevo zamrznila. Upam pa, da bomo lahko še to izpeljali, prav v spomin na Edvarda.

Ko sem ga lansko jesen poklical po telefonu prav zaradi popravkov k občinskemu proračunu, mi je z nekoliko žalostnim glasom

sporočil, da je v bolnišnici. Sploh si nisem mislil, da ga je prizadela zahrbtna bolezen. Pred skoraj niti mesecem dni sem se pogovarjal z njim glede dvojezičnih kažipotov pri Lonjerju in na vpadnicah pri Katinari. Do zadnjega, dokler mu moči niso popenjale, je aktivno deloval tako v političnem življenju kot tudi pri svetoivanskih kulturnih društvih in seveda pri tamkajšnji sloven-

ski verski skupnosti. Pogrešali bomo njegovo pokončno in zavedno držo Slovenca in velikega poznavalca zgodovine krajevnega območja. Z njim je odšel tudi eden od starostov v stranki SSK in izvoljenih telesih. Stranka ga bo ohranila v spoštljivem in trajnem spominu, svojem naj gredo izrazi iskrenega sožalja.

Igor Švab

Glasbeni podvig združenih glasbenikov openske župnije sv. Jerneja

Pod farnim zvonom

“CD lahko primerjamo z mozaikom, kjer vsaka vokalna, instrumentalna in zborovska skladba ustvarja podobo povezanja, zvočnega in vokalnega prelivanja v čudovito celoto, tako da poslušalec zazna dragočnost skupnega dela, ki je na zborovskem področju izjemnega pomena”, tako piše župnik Franc Pohajč o najnovejšem diskografskem projektu združenih glasbenikov openske župnije sv. Jerneja. Mešani cerkveni zbor, moški zbor Stane Malič, organisti in solisti, ki sooblikujejo cerkvene in druge praznike, so namreč združili moči za raznolik program, ki je v določenem smislu portret razvejene glasbene dejavnosti v župnijski skupnosti.

Prva polovica programa je namenjena solistom, s skladbami iz slovenske in evropske glasbene zakladnice, ki zvenijo v openski cerkvi ob prazničnih in koncertnih priložnostih. Solopevki

sta članici cerkvenega zbora s poklicno umetniško izobrazbo: Marta Fabris je prepoznaven glas domače glasbene scene, od sodobnega “klasičnega” repertoarja do ponarodelih pesmi, Mojca Milič je sopranistka (nastopila je tudi v nekaterih uspešnih ope-

tega diskografskega projekta, in David Lenisa, ki praznuje dvajset let orgljanja (in ravno v teh dneh tudi 60. rojstni dan). “Gostujoča glasbenika” na CD-ju sta že stalna sooblikovalca glasbenih projektov openskih pevcev: trobentačica Živa Komar, ki igra v sim-

foničnem orkestru RTV Slovenije, in klarinetist Marko Štoka, ki ob sodelovanju pri raznih godbah je tudi profesor klarineta in saksofona na Glasbeni matici. Drugi del CD-ja je zborovski in

obsega več prvič posnetkih skladb: Mašo za zbor in enoglasno petje Ubalda Vrabca in Tri Prešernove pesmi Walterja Lo Nigra. Vrabčeva Maša je nastala v sedemdesetih letih, da bi v skladu z navodili drugega vaticanskega koncila poudarila uporabo narodnega jezika in ljudsko petje. Ob izvedbah mešanega cerkvenega zbora, ki je posnel izbor nabožnih skladb za nov CD, program dopolnjujejo posnetki s preteklih nastopov moškega zbora Stane Malič, s skladbami po ljudskih motivih Kanalske doline, Benečije, Goriške in Tržaške v uglasbitvah Merkuja, Qualizze, Bratuža in drugih avtorjev tega področja. Zbore na posnetkih vodijo Janko Ban (ki je uredil tudi dvojezično knjižico CD-ja), Mirko Ferlan in Walter Lo Nigro. Koordinacijo celotnega projekta pa sta vodila Berta Vremec in Vinko Škerlavaj. Delovna ekipa je črpala iz domačih vrst tudi avtorico grafične podobe CD-ja, mlado Veroniko Škerlavaj, ki v zelo izčiščeni obliki prikazuje zvonic openske cerkve, saj CD nosi naslov Pod farnim zvonom sv. Jerneja.

PAL

VIRUSNI STRAH

Zloveščice ta stvarca strahove prebujajo, utaplja človeka v skrbi.

Ura tiktaka, dneve nam šteje, teden za tednom beži, človeku ta stvarca življenje kroji.

Visoko na nebu sonce žari. V zalivu tam mesto zaprto stoji. Življenje zamrlo vse je povsod.

V kunturi obzorja iz dneva v dan, vzhaja, zahaja obla žareča, žarke utaplja v gladino morja.

Nebogljeno človek rešitve zdaj čaka, da virus ta umiri Gospod!

In spet sonce bo zasijalo, ogrelo ozračje, splahnilo skrbi. Bo pomlad vesela spet zacvetela.

Žgolenje bo ptičje naravo budilo, lepoto njeno krasilo. Bistrilo človeku pogled v čudni ta svet,

Pavel Vidau

Uresničile so se mi otroške sanje

Pot k staroselcem v perujski deževni pragozd (1)

Nikoli si ne bi mislila, da se mi bodo kdaj uresničile otroške sanje. Za "Indijance" me je navdušil tata in še danes hranim njegovi knjigi *Los Incas* (Arturo Capdevilla, 1947) in *La civilización azteca* (Cordova Iturburu, 1944). K srcu so mi prirasli predvsem severnoameriški staroselci. K

v trenutku prijavila. Tako sem konec lanskega aprila skupaj s štirimi sopotnicami odpotovala. Iz Ljubljane v Benetke, nato v Madrid in z nočnim letom v Limo. Prispeli smo okrog petih zjutraj. Čeprav je nebo nad Limo vedno sivo in oblačno, tu nikoli ne dežuje. S taksijem smo se odpeljale v četrt Magdalena,

Kalakkal je po rodu iz Indije. Že 14 let je misijonar v Peruju. Pravi, da je zaljubljen v Peru in da bi rad tukaj umrl. Tudi Selva Khumar je Indijec, vsi ostali pa prihajajo iz različnih držav Afrike, Azije in Latinske Amerike. Mladi pater Carmelo iz Kolumbije in pater Joseph sta nam s sliko in besedo predstavila način življenja domorodnih ljudstev, njihov duhovni svet in najbolj pereče probleme amazonskega področja. Po več kot enem dnevu potovanja se priležeta malo počitka in topla hrana seveda tudi. Za patre kuha majhna, drobna stara ženička, tako prijazna in dobrotljiva, da te gane skoraj do solz. Pravi, da razume vse ljudi, če jih le pogleda v oči. Za patre reče, da so čudoviti ljudje in da zanje skrbi z veseljem in ljubeznijo, kot bi bili njeni sinovi. Pokaže na svojo obleko in pove, kje vse ima vsite skrite žepce, kamor spravi denar, ko gre v mesto po opravkih ali nakupih. V Limi namreč veliko krajejo. Kljub temu se brez skrbi in v pričakovanju vsega novega

temu so najbrž prispevale knjige Karla Mayja. Povest *Sajo in njena bobra* (Grey Owl, 1979) sem prebrala večkrat. Vedno me je zanimalo tudi, kako živijo ljudstva v amazonskem deževnem pragozdu. Zdelo se je mi skrivnostna, odmaknjena, predvsem pa eno z naravo. Nekaj tega sem našla v knjigi *Kumeuaua, sin pragozda* (1957), ki jo je za otroke napisal antropolog Tibor Sekelj. Med prostovoljnimi delom v Beninu je v moj elektronski poštni nabiralnik prišlo vabilo društva Operando. Pripravljajo misijonsko potovanje v amazonski deževni pragozd, k staroselskim skupnostim. Se jim želim pridružiti? Seveda sem se

kjer smo bile nekaj dni gostje v samostanu kletincev. Ta verski red je leta 1849 ustanovil Anton Maria Claret, največja osebnost Cerkve v Španiji 19. stoletja. Njihove skupnosti so danes v več kot 50 državah po vsem svetu. Kletinci so misijonarji, ki se posvečajo predvsem vzgoji mladine. V Peruju so prisotni že sto let. Patri iz Magdalene živahno večerno življenje v Limi tu in tam popestrijo z uličnimi misijoni. Ljudje jih spoštujejo in imajo radi, saj so vedno pripravljene pomagati. Skupnost, ki nas je gostila, je mednarodna. Najstarejši in edini beli pater je Španec. Kljub visoki starosti še vedno dela po svojih močeh. Živahni in nasmejani pater Joseph

radovedno odpravimo na ogled mesta, saj je z nami pater Joseph. Mimogrede, še nikoli nisem srečala duhovnika, ki bi bolj potrpežljivo spremljal skupino žensk po trgovinah z oblekami. Ko pa končno le pridemo do "indijanske" tržnice s spominki, nas nauči tudi, kako barantati. Za gringos y gringas je namreč začetna cena nekam visoka celo v butikih, ne samo na tržnici. Ko vidijo, da smo bele, trgovci hitro povedo ceno v dolarjih. Ko povem, da smo gringas europeas, so najprej malo začudeni, nato se nasmehnejo in hitro izračunajo še ceno v evrih. Čeprav plačujemo v njihovih solesih, je le dobro vedeti, da koliko smo izpraznile žepce. Odpravimo se še na pokrito tržnico, kjer prodajajo čisto vse, raznovrstno sadje, avokado, grozdje, svežo in vloženo zelenjavo, ribe, meso, že pripravljeno hrano, oreščke, orehe, mandlje, olje, pa tudi oblačila, čistila, metle, torbe. Na vogalu ulice je nekaj improviziranih polic s knjigami, ki jih prodaja starejši gospod. Odkrijem španski prevod enega od del Milana Kundere, pa tudi Dnevnik Ane Frank. S seboj pa odnesem nekaj zbirk perujskih ljudskih pravljič. Kupiti moramo še priročne nahrbtnike, saj si z našimi kovčki na kolesih na poti v pragozd ne moremo kaj dosti pomagati.

/ dalje
Špela Pahor

Imenovanje novega generalnega tajnika Slovenske karitas

Slovenski škofje so 13. marca 2020 za obdobje treh let imenovali Petra Tomažiča za novega generalnega tajnika Slovenske karitas (od 14. marca 2020 do 2. januarja 2023). Dosedanji generalni tajnik mag. Cveto Uršič je svoj mandat prekinil zaradi imenovanja za državnega sekretarja na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve. Slovenski škofje se mag. Uršiču najlepše zahvaljujejo za opravljeno delo na področju karitativnosti v Sloveniji ter nove-

mu generalnemu tajniku Slovenske karitas Petru Tomažiču želijo obilo blagoslova pri delu.

Berite Števerjanski vestnik!

Aprilska številka Števerjanskega vestnika bo zaradi izrednih razmer objavljena samo v digitalni obliki. Ukrepi za zajeziitev okužbe s koronavirusom so prizadeli delovanje vseh društev, tudi števerjanskega društva F. B. Sedej. Kljub temu pa so se člani uredništva Števerjanskega vestnika, ki so pripravili na aprilsko izdajo začeli že pred časom, odločili, da glasilo, ki prinaša novice iz briške vasi, vseeno pripravijo. Vestnika, ki bo izšel z istim obsegom kot ponavadi, pa naročniki ne bodo dobili na dom. Vsi, ki bi ga vseeno radi prelistali, bodo to lahko storili preko spletne strani društva Sedej (www.sedej.org). Vestnik bo dostopen od prihodnjega četrtnika, 26. marca, na omenjeni spletni strani v razdelku "Vestnik", seveda brezplačno, in na družbenih omrežjih društva Sedej. Aprilska številka vestnika prinaša tudi drugo novost: glasilo je dobilo novo platnico. Krasi jo fotografija števerjanskih gričev, ki jo je posnela Rebeka Bernetič, platnico je grafično oblikovala Petra Ciglič. Uredništvo Števerjanskega vestnika poziva vse svoje zveste bralce, vabi pa seveda tudi nove, naj Vestniku sledijo tudi v digitalni obliki.

Krasna zamisel, ki so jo osvojili tudi slovenski glasbeniki

Glasba z balkonov

V teh časih, ko nas je novi virus priklenil na domače stene in s tesnobo v srcu spremljamo novice o širjenju epidemije koronavirusa, za katerega ni še primernega zdravila ali cepiva, so se Italijani, ki jim je glasba, posebno na jugu, položena v zibelko, domislili, da bi peli ali igrali na domačih balkonih. Glasba s svojo univerzalno govornico tako spet združuje ljudi in preganja iz njih strah. Z njo se čutijo vsi povezani med sabo, čeprav je vsak na svojem domu. To italijansko zamisel so osvojile tudi druge države, med njimi je tudi Slovenija. Javni sklad RS za kulturne dejavnosti se je pridružil slovenskim glasbenikom, ki pozivajo ljudi k skupnemu petju in igranju na glasbila. Če nimajo inštrumentov, jih vabijo, naj uporabijo različna ropotala ali pa naj enostavno zapojejo in tako pristopijo k skupnemu petju in muziciranju po vseh krajih v Sloveniji. "Glasba združuje, človeka navda s pozitivnimi čustvi in upanjem, zato si lepšajmo te ne-

gotove dni in lajšajmo stiske s spontano pesmijo", menijo v JSKD. Tako glasbeno doživetje se je v Sloveniji prvič zgodilo v nedeljo, 15. marca, ob 18. uri. Marsikdo je stopil na domači balkon ali kar ob oknu zapel ali kaj zaigral. Ker je prvi poskus izredno lepo uspel, odzvalo se je neverjetno število poklicnih in ljubiteljskih ustvarjalcev, se je glasba z balkonov oglasila tudi v nedeljo, 22. marca, ob 17. uri. "Kakršnakoli skupinska dejavnost, četudi 'na daljavo' – od ene do druge hiše, od enega do drugega okna in balkona ali s posnetki prek socialnih omrežij in medijev – nas lahko poveže na poseben način in zmanjša občutek osamljenosti ter nemoči", tako idejo slovenskih glasbenikov in ljubiteljskih ustvarjalcev k skupnemu petju in muziciranju s svojih domov pozdravlja tudi v Javnem skladu RS za kulturne dejavnosti (JSKD). Dejan Tamše, tolkalec in umetniški direktor BUMfesta, eden od tistih, ki so prenesli italijansko za-

misel muziciranja na balkonih na slovenska tla, pravi: "Glasbeniki za svoje ustvarjanje potrebujemo oder, ki ga zdaj, ko smo 'priklenjeni' na domove, pogrešamo. Igranje na domačih balkonih in ob oknih pa ima v okolščinah, v katerih smo se znašli, pomembno čustveno dimenzijo in lahko vsaj za nekaj trenutkov preusmeri misli, ki so v teh dneh osredotočene na razmere, povezane s koronavirusom". Ob tem je tudi dejal, da so si tolkalci v bližini zadali smernice, da bodo igrali enak tempo. "Če se že ne družimo, bomo vsaj povezani v enakem tempu", je zatrdil. Da glasba neposredno vpliva na povečanje količine protiteles in zmanjšuje stres, s tem pa izboljša počutje in krepi imunski sistem, utemeljujejo številne tuje in domače znanstvene publikacije. Zato je v času ukrepov zaradi širjenja novega koronavirusa dobrodošla, celo nepogrešljiva, so prepričani vsi tisti, ki so sprejeli povabilo Glasbe z balkonov.

IK

Zanimiv podvig madžarskih gledaliških ustvarjalcev

"Gledališče v karanteni" po spletu oddaja predstavo o apokalipsi

Kot je poročala RTV Slovenija, si je skupina madžarskih igralcev omislila prvo "gledališče v karanteni". Po Facebooku predvaja predstavo, katere premiera je bila pred kratkim, o moškem in ženski, ki se morata v svetu po jedrski katastrofi privaditi novemu okolju - zaklonišču in družbi: imata namreč le drug drugega. Kot pri nas so tudi na Madžarskem zaprta vsa gledališča, kinodvorane in drugi prostori kulturnih prireditelj. Predstavo Po koncu (After the End) britanskega dramaturga Dennisa Kellyja so prvič v živo predvajali na dan, ko je Madžarska zaprla vse svoje meje pred tujci in prekinila šolski pouk po vsej državi. Predstava "o psiholoških igrich, ki jih začnemo, ko nimamo drugega ventila za svoje frustracije", ima v zdajšnjih okoliščinah srhljivo aktualen podton. Režiser Laszlo Magacs upa, da bodo ljudje ob uprizoritvi lahko

"razmišljali o svojem trenutnem položaju". Ideja se mu je utrnila, ko so madžarska gledališča v imenu preprečevanja širjenja koronavirusa zaprla svoja vrata. Prostora si je gledališče uredilo na ladji Trip, nekoč priljubljenem kulturnem prizorišču na reki Donavi. Danes ladja sameva. "Za kaj gre v predstavi? Umetnost nam ponuja... zglede, ko razmišljamo o svojih lastnih življenjih. Predstava Po koncu je zgodba o interakciji med dvema človekoma, ki morata sobivati v zaprtem prostoru". "Načenjamo vprašanja strpnosti, pozornosti do bližnjega, frustracij, ki izvirajo iz zaprtosti v majhnem prostoru, psiholoških igrich, v katere se ljudje spuščajo, ko nimajo drugega ventila za svoje frustracije". Predstavo o uradnici Louise, ki se v zaklonišču znajde s sodelavcem z drugega oddelka, sta oba glavna igralca skupaj uprizarjala že leta 2008. Po 12 letih jo spet igrata, a v njej osvetljujeja

povsem različne odtene. "Uspešna mlada ženska se znajde v položaju, nad katerim nima nobenega nadzora", je o svojem liku povedala Annamaria Lang. Ustvarjalci predstave se sprašujejo, "koliko smo se ljudje sposobni prilagoditi, kako fleksibilni smo in kako težko je ohraniti razumno presojanje". Režiser Magacs poudarja, da njegova skupina ne krši nobenih priporočil o karanteni, in se zavezuje, da bodo oddajali, dokler bo le mogoče. Njihov naslednji podvig bo odrska postavitev Kuge, kulturnega eksistencialističnega romana, ki ga je Albert Camus napisal leta 1947. V današnjih razmerah je to zelo aktualna zgodba: pripoved o alžirskem mestu v karanteni, ki se je znašlo v primežu kuge (Verjetno se je pod to Camusovo metaforo skrivala ponazoritev Francije pod nemško-nacistično okupacijo).

IK

Vojska naj bi policiji pomagala varovati naše meje, ki so tudi evropske

Državo in javno življenje usmerjata in nadzorujeta državni zbor in vlada!

Tudi v Sloveniji so razmere zaradi koronavirusa, ki ogroža vse ljudi in je nevaren za življenje, zelo zapletene, saj so vrednote našega duha in bivanja ali odpravljene ali pa morajo delovati skladno s politiko in ukrepi parlamenta in vlade. Toda zgodilo se je tisto, kar upočasnjuje napore za zaustavitev naraščanja smrtno nevarnih okužb in odpravljanje drugih posledic virusa. Namesto da bi politika delovala enotno v teh kriznih časih, se njen del bolj kot s tveganji in nevarnostmi virusa ukvarja s klevetanji in gonjo proti novi vladi. Sodeč po prispevkih prevladujočih medijev, tudi javne RTV Slovenija in komercialne POP TV, nastaja prepričanje, da je slovenski državi tudi zdaj bolj nevaren Janez Janša s svojo vlado, kot pa so to, denimo, klici na pomoč zaradi virusa.

Na razmere in vzdušje v državi se je z nagovorom državljanom in državljanekam odzval predsednik vlade Janez Janša. V pomirljivem slogu, kakršnega pri njem doslej nismo bili vajeni, je navajal in dokazoval svoje teze, izkušnje in ugotovitve. "Pandemija koronavirusa je spremenila svet. Že danes je marsikaj drugače, kot smo bili navajeni, in jutri bo ta razlika še večja. Časa krize ni mogoče izmeriti, zagotovo pa ne govorim o dnevih, temveč najmanj o tednih in mesecih. A če bomo res storili vse, kar je potrebno, potem bomo nevarnost virusa v vsakem primeru uspešno premagali in zato bomo nekoč spet nor-

malno živeli naprej. Vse od razglasitve naše neodvisnosti in od vojne za Slovenijo nismo bili v težjem položaju. Nevarnost je večja kot v običajni klasični vojni. Dokler ne bo na

nismo verjeli, da virus od tam lahko prej pride k nam kot pa do Rima ali Sicilije. V času šolskih počitnic nismo dajali nobenih potrebnih nasvetov našim državljanom. Poslušali smo, da ima-

in sile, ker je epidemija preveč resna zadeva, da bi jo lahko izigrali in spolitizirali". Slovensko državo v tem kritičnem obdobju predstavljata in odločata o vseh pomembnih vprašanjih in zadevah državni zbor in vlada kot najvišji izvršilni organ države. Parlament se sestaja in sprejema odločitve samo na izrednih zasedanjih. Vlada pa nikoli prej ni imela toliko pristojnosti, moči in vzvodov odločanja, kot jih ima zdaj. To ji nalaga tudi odgovornost, o kateri je veliko mnenj in trditev. V parlamentu so do zdajšnje vlade najbolj kritični, morda tudi nestrpni, poslanci Liste Marjana Šarca in iz stranke Levica. Tanja Fajon, evropska poslanka in podpredsednica Socialnih demokratov "se boji, da bi se Slovenija zaradi avtoritarnosti Janeza Janše lahko znašla v paketu držav, kot sta Madžarska in Poljska, zoper katere je EU sprožila ukrepe".

Nova slovenska vlada pa medtem poskuša dokazovati svojo drugačnost in odločnost pri izpolnjevanju pogodbe o koaliciji štirih desnosredinskih strank. Obrambni minister Matej Tonin je na vodilno mesto v slovenski vojski, na funkcijo poveljnika sil slovenske vojske, vrnil brigadirja Miho Škrbinca. V prejšnji vladi ga je odstavil tedanji obrambni minister Karl Erjavec, po trditvah zanesljivih virov zato, ker je Miha Škrbinc naklonjen in lojalen članstvu Slovenije v Zvezi Nato in v EU. Kritično o novi vladi pa se izreka Lidija Jerkič, predsednica Zve-

ze svobodnih sindikatov Slovenije. Spet pa se pojavljajo grožnje o splošni stavki, ki bi bila uperjena zoper novo vlado, zlasti pa proti Janezu Janši.

Upošteva varnost oziroma obrambo slovenske države pred vpadi nezakonitih migrantov, je posebnega pomena ukrep, ki ga pripravlja minister za notranje zadeve Aleš Hojs. Predlaga uporabo 37. a člena zakona o obrambi, s katerim bi vojski podelili izredna pooblastila, da lahko sodeluje s policijo pri varstvu meja. Z uveljavitvijo omenjenega člena bi bila zaščita slovenskih meja, ki so hkrati tudi evropske meje, bolj zanesljiva in uspešna.

Z zadovoljstvom navajam izjavo finančnega ministra Andreja Širčija, ki je na za-

sedanju državnega zbora sporočil, da se v slovenski "državi pod sedanjo vlado ne bo zgodilo, da ne bo dovolj denarja za opremo za reševanje

človeških življenj". Kljub krizi in slabim razmeram zaradi nevarnosti pred virusa pa se v Sloveniji pripravljamo na praznovanja Velike noči. Vse bo sicer potekalo bolj skromno kot sicer, vendar le po zunanjem izgledu. Zmeraj znova se namreč zavedamo, da je Velika noč najpomembnejši krščanski praznik, ker z njim praznujemo največji čudež in temelj naše vere, ki je vstajenje Jezusa Kristusa od mrtvih. Veliki noči je namenjena tudi nova številka revije Praznična, ki jo izdaja slovenski katoliški tednik Družina.

Marijan Drobež

voljo cepiva, je naša edina možnost upočasnitve širjenja virusa. Zato smo v bitki s časom. Navadno imajo nove vlade na voljo sto dni, da se pripravijo na redno delovanje, naša vlada pa je imela na voljo največ polovico ene sobote. Zaradi tega smo bili primorani ustanoviti krizni štab, ki je dejansko vladal, razširjena z vrhunskimi strokovnjaki in izvajalci nalog. Iskrena hvala vsem, ki sodelujete z vlado, ji pomagajte, še posebno tistim, ki ste pravočasno in javno opozarjali na nevarnost. Če ne bi bilo teh vaših glasov, bi bili zdaj še v težjem položaju. V Sloveniji smo vse zamudili. Opazovali smo dogajanje v severni Italiji in

mo dovolj zaščitne opreme, v resnici pa so bila skladišča glede na potrebe prazna. Pričakala nas je zmeda. Že sredi februarja smo javno zahtevali sklic seje Sveta za nacionalno varnost, sklicana pa je bila šele 9. marca. Zahteve naše stranke z daleč največjo podporo volivcev več kot tri tedne ni upoštevala ne samo takratna vlada, ampak so jo zamolčali in ignorirali tudi osrednji mediji. Zato naj zdaj vsak najprej pogleda vase". Dogodki v Sloveniji dokazujejo, da ne sprejemajo opozorila Silvestra Šurle, odgovornega urednika revije Reporter, "da zdaj ni čas za ideološke in politične delitve, na leve in desne stranke

Močan potres v Zagrebu

Hrvaško je v nedeljo, 22. marca, ob 6.24 strelsel potres z magnitudo 5,3 in žariščem sedem kilometrov severno od Zagreba, je sporočil evropski sredozemski seizmološki center (EMSC). Kot poroča STA, je potres bilo čutiti tudi v Sloveniji. Iz Dobove, ki je ob meji s Hrvaško, poročajo o glasnem bobnenju, tresenju tal, s polic pa so padali razni predmeti. Potres je po poročanju hrvaške tiskovne agencije Hina trajal nekaj sekund, na ulice pa pogнал številne prebivalce Zagreba. Podatkov o žrtvah ali morebitnih ranjenih za zdaj ni. Poročajo pa o precejšnji gmotni škodi. Poškodovane so številne stavbe, popokale so stene, omet je padal na avtomobile, deli mesta so brez elektrike in vode. Med drugim se je na zagrebški katedrali porušil del stolpa. Nekaj po 7. uri so v Zagrebu, pa tudi v delu Slovenije, še čutili popotresne sunke.

Z 2. strani

Videz in resnica

Ob koncu vojne so Reko in druge kraje začeli zapuščati premožnejši sloji, v strahu pred maščevanjem zmagovalcev kot tudi pred komunizmom, od katerega si niso obetali nič dobrega. In ko je postalo jasno, da bo pariška mirovna konferenca Reko med prvimi prepustila Jugoslaviji, je pospešek eksodusu iz mesta dodala še Italija, ko je dne 22. 9. 1945 preko CLN (Comitato di liberazione nazionale) delila po mestu letake s pozivom (Novi glas, 19. 3. 1998) "naj vsi skupaj zapustijo mesto, potem ko bo mirovna konferenca proglasila svojo odločitev za dokončno. Z našim odhodom, meščani, bo problem Reke ostal nerešen in na dnevnem redu", kar naj bi diplomate v Parizu menda strelznilo tako pri odločitvi o dokončni usodi Reke kot tudi pri nadaljnjem risanju meje v Istri. Tako je Italija, s pospešitvijo eksodusu iz mesta, cinično zasledovala svoje ozemeljske cilje tudi na hrbtu svojih ljudi. V strahu pred ponovitvijo zloma, ki ga je z eksodusom doživela Reka, so nato jugoslovanske oblasti uvedle več ukrepov, da bi se to ne ponovilo

tudi v Istri. Med ukrepi sta bili npr. omejevanje pravice do optiranja na prebivalce italijanskega porekla, ker so namreč začeli odhajati tudi hrvaški prebivalci in tisti iz mešanih družin, pa sprejetje odloka o zaplembi pre-

moženja samovoljno odhajajočim idr. In ko je potem (1947/1948) postalo jasno, da bo Jugoslaviji pripadel tudi Pulj, ki je bil dotlej pod anglo-ameriško upravo, se je zgodba ponovila in v roku slabega leta je mesto zapustilo več kot 30.000 ljudi. Italija, ki je dotlej opogumljala Puljčane, naj vztrajajo, je ob

zapečatenju usode mesta preko časopisa Arena di Pola spet nagovarjala ljudi, "naj naš ponosni delovni človek zapusti mesto, če bi to zagotovo pripadlo Jugoslaviji, in da bo našel gostoljubje in delo v Italiji, kjer bo vlada nudila vso možno pomoč tem širokogrudnim sinovom, ki odhajajo raje v pregnanstvo kot v suženjstvo in raznarodovanje" (Novi glas, 2. 4. 1999). Nato se

puščati in so se meje že odprle. Čeprav je bil eksodus, kakorkoli je potekal, ena sama velika tragedija, pa je treba posebej poudariti, da je večina beguncem imela možnost izbire državljanstva na podlagi določb mednarodnih sporazumov in da so imeli eno leto ali dve leti časa za odločitev pa da so lahko svoje nepremično premoženje pred odhodom prodali, premično pa vzeli s seboj. To pa je povsem nekaj drugega, kot je bil npr. krut izgon okrog 12.000.000 Nemcev iz Vzhodne Evrope, ki so bili čez noč oropani državljanских pravic kot tudi svojega premičnega in nepremičnega premoženja ter v slabem letu dni dobredno izgnani s svojih domov in kot živina prepeljani na Zahod v neskončnih, neznosnih transportih, med katerimi so mnogi tudi pomrli.

O nekaterih vzrokih eksodusu je nekdanje JK in naravi nasilja Ob koncu vojne je prihajalo do hudih obračunov za prestanto gorje med vojno (Dresden, Hirošima, Nagasaki, množični poboji fašistov in nemških kolaborantov v Milanu in okolici idr.), v nekdanji JK pa tudi za prestanto gorje pod fašizmom. Jugoslavijo pa so že med vojno in še bolj po njej zajela tudi kruta obračunavanja s političnimi in ideološkimi nasprotniki. O 3.000 do

4.000 pobitih Italijanih na prostoru nekdanje JK zvezo namreč iz referata Aleksandra Rankovića v Zvezni skupščini v Beogradu januarja 1951 (Reporter, 24. 10. 2016), da je bilo v Jugoslaviji v povojnem času, od leta 1945 do leta 1951, pobitih, pretežno izvensodno, okrog 568.000 ljudi, ali za 70 Srebrnic, 3.777.778 pa naj bi jih bilo zaprtih ali interniranih v nekaj sto jugoslovanskih gulagih. Od tega samo na ozemlju Slovenije okrog 14.000 zunaj sodno pobitih Slovencev in več kot 100.000 pobitih pripadnikov drugih jugoslovanskih narodov. Da ne omenjam pri tem desetisoče političnih zapornikov, nasilnih razlastitev premoženja ipd. Da ni šlo pri eksodusu zgolj za nasilno etnično čiščenje, govori tudi dejstvo, da je odšlo tudi okrog 5.000 Slovencev (Primorska srečanja, št. 152/93) in še več tisoč Hrvatov, ki pa so jim ob prestopu meje vsilili prevzem pod fašizmom poitalijančenih imen in priimkov, da bi jih tako lahko predstavili kot Italijane in lažje branili tezo o etničnem čiščenju. In, končno, italijanskih levčarjev, ki so bili lojalni komunistični Jugoslaviji, režim ni preganjal, ampak jih je celo nagradil z udobnimi in dobro plačanimi družbenimi položaji, zaradi česar skrajna italijanska desnica

še danes pljuva po njih. O kompleksni naravi konfliktnih odnosov na prostoru JK govori tudi poročilo mešane slovensko-italijanske kulturnozgodovinske komisije, ki pa je bilo tudi zamolčano italijanski javnosti. V točki 11 namreč pravi, da je do nasilja prišlo "iz prizadevanja za odstranitev oseb in struktur, ki so bile tako ali drugače, tudi ne glede na osebno odgovornost, povezane s fašizmom, z nacistično nadoblastjo, s kolaboracijo in z italijansko državo. Kot tudi iz prizadevanja za predhodno čištko dejanskih, potencialnih ali pa samo domnevnih nasprotnikov komunističnega režima in priključitve JK Jugoslaviji". Italijanski zgodovinar Carlo Spartaco Capogreco pa je opozoril (Il Manifesto, 22. 8. 1996), da uradna Italija ni nikoli poskrbela, da bi svojo javnost seznanila z vojnimi zločini, s katerimi si je umazala roke tako v Jugoslaviji kot drugje, ter je s tem ustvarila med ljudmi sprevržen odnos do lastne preteklosti. Žal so podobno tudi jugoslovanske komunistične oblasti preko pol stoletja prikrivale svoje zločine in celo sodno preganjale tiste, ki so nanje javno opozarjali. Vendar lastnim zločinom ne more nihče uiti. In brez soočanja enega in drugega nasilja ne more biti katarze, odpuščanja, sprave.

Katja Ferletič

STARE JEDI V NOVIH LONCIH (76)

Tako kot danes, so se ljudje tudi v preteklosti soočali s težavami, strahovi, stiskami. Skušali so si pomagati, kot so vedeli in znali, veliko so molili in se zatekali k Bogu in svetnikom z najrazličnejšimi prošnjami, tudi z votivnimi predmeti, ki so jih darovali v cerkvi in so bili z obliko in podobo povezani s težavo ali nesrečo, ki so jo verniki doživljali.

Votiv je predmet, ki je zaradi zaobljube, opravljene v nesreči, ali zahvale za prejeto milost podarjen cerkvi in večkrat posvečen svetim osebam. Obstaja jih zelo veliko vrst: od voščenihi, lesenih in glinenih predmetov, kipcev, ki ponazarjajo anatomske dele telesa in organe, za katere so verniki prosili, da bi ozdraveli, do bergel in ortopedskih pripomočkov, ki so postali nepotrebni, in osebnih predmetov, ki so darovalcu posebno dragi pri srcu. Veliko je tudi majhnih figur živali, s katerimi so ljudje prosili za zdravje živine, najbolj razširjene pa so v preteklosti bile votivne podobe, poslikane, litografirane tablice, okrašene s podobami in znaki, ki so ponazarjali dramatični dogodek, ki ga je vernik doživel in pri katerem verjame, da mu je pri-

skočila na pomoč nadčloveška, Božja sila. Votivni predmeti izhajajo iz dvojnega odnosa, ki ga je vernik imel do Božjega: k Bogu se je obrnil v težkem trenutku, ki so ga povzročili bolezen, stiska, nevarnost, nesreča, požari, poplave, vojna, in kasneje, za osebno in obenem javno izkazovanje vere in zaupanja ter pričevanje o uslišani prošnji. Votivi izražajo ljudsko pobožnost in Cerkev je imela do njih sprva odklonilen odnos, saj naj ne bi bili usmerjeni v onstranstvo in duhovnost, ampak v življenje na zemlji. V preteklosti so zahvale in prošnje izkazovali predvsem premožnejši, ki so darovali votivne predmete: blago za cerkvena oblačila, dragoceno posodje vseh vrst, prstane, celo gradbeni material za gradnjo cerkev in vosek za sveče. Na samih votivnih podobah je bilo pogosto zapisano, za kakšno priprošnjo gre. Ex voto so lahko neke vrste "dokumenti", ki pričajo o dramatičnih trenutkih, ki jih je človek preživel. Če si jih dobro ogledamo v marsikateri božjepotni cerkvi ali muzeju, lahko spoznamo ljudi in zgodovinsko obdobje, v katerem so živeli. Ti predmeti imajo torej zelo pomembno "antropološko" vlogo, saj nam nudijo podroben pogled na življenje v preteklosti, imajo izredno bogato sporočilnost in so dragocen vir za razpoznavanje življenja, razmer in okoliščin nekega oddaljenega časa: družbene ureditve, navad, oblačil, življenjskih prostorov, stavb, poklicev, orodja, podob iz kmečkega življenja in prehrabnih ter kulinarčnih navad.

Votivne podobe sodijo v ljudsko umetnost in so nastajale v posebnih delavnicah. Navadno je šlo za preproste upodobitve, ki so jih naslikali slikarji samouki. Na njih je bil upodobljen dogodek, ki je bil usoden za naročnika in iz katerega se je rešil, na vrhu, v oblaku, je "plaval" Mati Božja ali kateri od svetnikov, ki je prinesel pomoč in rešitev. Ker ni bil vsako tako premožen, da bi lahko naročil izdelavo naslikane podobe, so revnejši ljudje kupovali votivne darove, ki so jih potem polagali na oltar. Premožnejši so darovanje podob začeli opuščati že proti koncu osemnajstega stoletja, tedaj pa je vera v moč votiranja postajala vedno močnejša pri preprostom kmečkem ljudstvu. Kmetje so se priporočali zlasti za pomoč pri boleznih, ženske so prosile za rodnost, prosili so za zdravje živine, prašičev in govedi, saj je bilo na vaseh za preživetje najpomembnejše govedo - njegova bolezen ali izguba je pomenila največjo nesrečo za družino. Darovanje votivnih podob je bilo tesno povezano tudi s čaščenjem svetnikov, božjo potjo ali romanjem, na katerem se je romar zahvalil za prejeto milost ali prosil zanjo. Skoraj obvezne sestavine so bile napis "ex voto", letnica in kratek opis dogodka. Prav take podatke lahko razberemo na votivni podobi, ki jo je narisal Mitja Ožbot iz Rupe pri Sovodnjah ob Soči. Na podobi je narisana mlaj, ki se je v vasi, na Frnaži, ob dviganju, 30. aprila 2016, zlomil in treščil na tla. K sreči nihče od številnih prisotnih ni bil poškodovan, zato so se Rupenci odločili, da se bodo z votivno podobo zahvalili Bogu in Materi Božji na Barbani. Podobo so v svetišče peljali s kanuji: odpulji so iz Rupe po reki Vipavi in svojo pot nadaljevali po Soči do izliva v morje in nato do Barbane. Mariji se je na Barbani priporočila tudi naša sorodnica, ki je bila v skrbeh za svojega vnuka, novorojenčka. Ko se je otrok rodil, so se starši in zdravniki bali, da je gluhi. Potrebnihi testov niso mogli takoj opraviti, ampak so morali čakati, da je dete dopolnilo četrty mesec starosti. K sreči so izvidi dokazali, da je otrok popolnoma zdrav, nona pa je v svojem srcu čutila, da mora Mariji izkazati svojo hvaležnost, zato je tudi ona nesla v svetišče svoj "ex voto". Doma je družinica praznovala, gospa je pripravila pizo, piškote in čokoladno salamo, ki je kasneje postala tudi otrokova najljubša sladica. Deček je zdrav, simpatičen, zelo inteligenten, a tudi neverjetno trmast - zdi se, da je gluhi, samo kadar mu nona kaj ukaže!

ČOKOLADNA SALAMA

Sestavine:

250 g masla, 150 g sladkorja, 1 celo jajce in 1 rumenjak, 100 g mletih orehov ali lešnikov, 40 g kava, 200 g mletih piškotov, 1 žlica ruma.

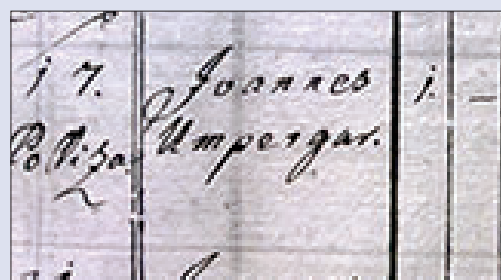
Priprava:

Piškote zdrobimo z valjarjem, da dobimo koščke različnih velikosti. Maslo na sobni temperaturi penasto stepemo, dodamo mu najprej sladkor, nato jajca, kakav, rum, mlete orehe in nazadnje še mlete piškote. Maso oblikujemo v podolgovato salamo, ki jo zavijemo v aluminijasto folijo in damo v hladilnik za vsaj štiri ure. Salamo nato odvijemo, potresemo z mletim sladkorjem, zrežemo na rezine in serviramo.

PRIMORSKI PRIIMKI (86)

VOMBERGAR

Priimek Vombergar je isti kot priimek Lombergar - iz enega priimka imamo danes dve različici. Gre za isti koren, kot ga imata tudi priimka Lamberg in Lambert, v pomenu "slavna dežela". Najdemo ga po vsej Evropi, saj so se Lamberti iz Nemčije selili vsepovsod. V Sloveniji je priimek Vombergar eden od najstarejših, saj ga najdemo že v srednjem veku. Pokojni etnolog Milko Matičetov je našel tudi različico edine slovenske epske pesmi Pegam in Lambertar, ki pravi: "Vambergarca v linah stoji, še toku govori". Na to srednjeveško omembo ženske oblike priimka je opozoril Jure Vombergar, v Buenos Airesu nedavno umrl arhitekt. Bil je to domoljub in intelektualca, ki je vse življenje posvetil ohranjanju slovenstva ob Srebrni reki pod

Rojstvo Janeza Vombergarja leta 1787. Krstno knjigo župnije Cerklje hrani Nadškofijski arhiv Ljubljana.

Južnim križem. Ob smrti so o njem veliko napisali, vendar v glavnih slovenskih medijih še vedno veliko premalo, če sploh.

Vsekakor pa nikjer niso poudarjali Jureta Vombergarja kot rodoslovca in matičarja. Prav on je namreč v Buenos Airesu skrbel za popis celotne slovenske skupnosti. Beležil je vse podatke o rojstvih, porokah in smrtih 6.600 Slovencev, ki so pred smrtjo bežali najprej na Koroško (1945), potem pa v Argentino (1947). Iz skupine 6.600 je izšlo nekajkrat več ljudi, saj so argentinski Slovenci vsi imeli velike družine. Da diaspora ne izumira, ampak se številčno celo krepi, je sicer pravi čudež, saj tega ne najdemo v nobeni izseljenski skupnosti. V letih po drugi vojni se je v skupnosti rodilo okoli 6.000 otrok. Vsi so popisani po zaslugi pokojnega

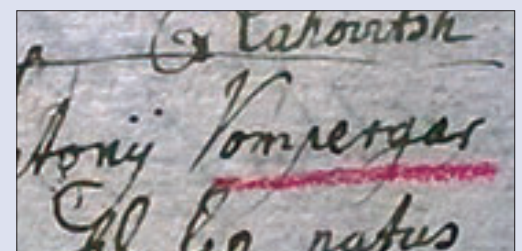
bratč Janko (*1919, 1949 GBL + 1998) & (1955) Šurja Almir (*1924, 1955 ANC, v. Ivan Rudolf (*1923 Radeče, 1948 OLY, +1993) & (1949) Langus Teresija-Cv. GSW, (San Justo): Alenka (*1949) & (1969) Bergant Anton, Uldija (*1950) (1951) & Yovana, Mojca (*1953) & Novelo Walter, Veronika Lucija (*1967) Bratina Ivan (*1914 Vipava, 1948 OLY) & (1950) Mervič Ivana (*1924 Šemp. Breclj Ivan (*1924 Župuzje pri Ajdovščini, 1948 GBU, +1992) & (1949) Devin, 1949 GST), (Castelar): Aleš Venceslav (*1951), Marlin Alojzij (*1951) Veronika Marta (*1960), Marjan Ivan (*1961); odšli vsi leta 1963 v Trst.

Ivka Janez (*1921 Taičji vrh, 1948 BAS, +1986) & (1948) Vitih Vladimir (Ramos Mejia): Vladimira Marija (*1949) & (1970) Selan Tone, Andrej Cestnik Joža, Janez (*1953, +1988) & (1980) Žitnik Anica, Pavel Aleksander, Marcel Klavžlj (*1973) & (2001) Selan Marta.

Vombergarjeva matična knjiga. Zapis rodbine Brocelj iz Župuzje na Vipavskem, ki se je najprej preselila v Argentino, potem pa na Tržaško.

Vombergarja in nekaterih drugih sodelavcev. Danes tako v Argentini živi približno 15.000 ljudi, ki govorijo slovensko. Tudi Vombergar in njegova soproga Metka Debeljak sta imela kar osem otrok. Slovenstvo so jima starši položili v zibelko. Tako je, denimo, njegov vnuk, nogometaš Andrej Vombergar (2017), raje prišel igrat za ljubljansko Olimpijo kot za veliko višjo plačo v druge klube. Sin Marko je ob smrti napisal na Facebook: "Sinoci je po dolgi bolezni odšel k Bogu naš očka, Jure Vombergar (21. 4. 1940-4. 2. 2020)".

Mimogrede, prav Marko Vombergar, fotograf iz Buenos Airesa, je napovedal izvolitev papeža Frančiška. Leta 2006 sta zakonca Marko Vombergar in Andrejka Selan svoje tri otroke za veliki četrtek peljali v buenosairesko stolnico. "Otrokom sem hotel pokazati tega velikega človeka", se spominja Marko Vombergar. Po maši je pred katedralo mimo prišel kardinal Bergoglio. Vombergarjevi že peto generacijo ohranjajo slovenščino, zato Marko in njegova žena Andrejka Selan z otroki vedno govorita samo slovensko. A takrat se je Vombergar prvič obrnil k sinovoma in jima rekel v španščini: "Zapomnita si tega moža. On bo nekoč še papež". Kardinal se je obrnil in med smehom vprašal, ali je to kakšna prerokba. Vombergar se ni zmedel in povedal, da je to bolj kot

Krstni vpis priimka Vombergar leta 1751 v župniji Cerklje. Knjiga je v Nadškofijskem arhivu Ljubljana.

prerokba njegova velika želja. Na dogodek pred stolnico je Vombergar skorajda pozabil. Niso pa ga pozabili otroci, Andrej, Marjan in Lucijana. Vsakič, ko so kardinala videli na televiziji, so rekli, da je to tisti, za katerega je ata napovedal, da bo postal papež. In res se je želja spremenila v prerokbo.

Jure Vombergar je bil arhitekt, vendar se je veliko ukvarjal z zgodovino. Napisal je izredno dragocen esej o slovenskih priimkih; izšel je najprej v Argentini (Meddobje), potem pa tudi v Sloveniji (Drevesa). Danes spis Priimki Slovencev dobimo tudi na internetu.

Predniki Jureta Vombergarja so Gorenjci. Njegov prapradelj je bil Gregor Vombergar, ki je živel leta 1787 v vasi Pšenična Polica v župniji Cerklje. Verjetno je bil rojen prav tam, saj najdemo priimek tudi že pred njim. Žal pa Gregorjevega rojstva nismo našli - bodisi zato, ker se ni rodil v župniji Cerklje, bodisi zato, ker njegovega rojstva niso vpisali.

Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (284)

Pljučna obolenja v naturopatiji

Pljuča so tesno povezana z njihovim delovanjem - dihanjem. Ko se rodimo, najprej zadihamo! Zato so pljuča tesno povezana z življenjem oziroma je dihanje sinonim za življenje. Ko je otrok v trebuhu, pljuč ne uporablja, otrok leži v vodi - placenti, kjer mu ni treba skrbeti za življenje, vsa hranila pridejo sama skozi popkovo, njemu ni treba delati ničesar. Ko se otrok rodi, pa nastopi prehod v novi svet, otrok preide iz sveta vode v svet zraka in seveda akcije - dihanja! Ko se otrok rodi, najprej zaduha, z dihanjem izkazuje življenje, akt dihanja lahko povežemo z voljo in željo do življenja. Vdih lahko povežemo z življenjem, izdih pa s smrtjo, vendar sta za nas oba dela dihanja pomembna. To je prvi cikel, ki ga otrok usvoji in dojame - cikel dihanja. S procesom dihanja otrok dojame prvo in najpomembnejšo nasprotje: življenje ali smrt. Lahko si zamislimo, da se pljuča nahajajo med dvema poloma, in sicer med življenjem (vdih) in smrtjo (izdih). Pljuča človeku nakazujejo prvo izbiro, ki ni samo tako ekstremistična, nakazujejo nam tudi izbiro do načina življenja. V floriterapiji povežemo pljuča s samopodobo; če dihamo s polnimi pljuči in smo zdravi, pomeni, da smo zadovoljni sami s seboj, da se cenimo, da so izpolnjena vsa naša

pričakovanja, ki jih imamo do življenja, in da pravilno izpolnjujemo svoje poslanstvo. Če pa smo bolni, imamo težave z dihanjem, naše dihanje je plitvo, hropeče, kratko, boleče, prisoten je kašelj, dušenje, katar, veliko vzdihujemo ali hlipamo. Vse to so znaki deficita pljuč, pomeni, da doživljamo stres, da sta naša samopodoba in življenjska energija slabi, da ni empatije do sočloveka oziroma imamo občutek, da drugi upravljajo z našim življenjem. Bachova cvetna esenca, povezana z deficitom pljuč, je Mustard. Ko se otrok rodi, se pljuča razprejo in napolnijo z zrakom, kar predstavlja prvi vdih, ki je za otroka zelo boleč. Otroci joče, z jokom pa krepi pljuča. Pri tem mu lahko pomagamo s trepljanjem po hrbtu med lopaticama, s čimer krepimo pljuča, ki so se ob rojstvu šele razprla.

Po TKM je podorgan pljuč debelo črevo, ki se prav tako začne oblikovati šele po rojstvu, saj dojenček v trebuhu prebavnega trakta skoraj ne potrebuje. Črevesje in z njim imunski sistem se začne graditi po rojstvu, zato trpijo dojenčki za krči v prvih dveh letih življenja, ker se njihovo črevesje šele gradi. Prva leta je gradnja črevesja intenzivnejša in takrat je največ krčev. Po tem se gradnja progresivno upočasnjuje in se ustavi neke pri 11. letu starosti otroka, ko prevzame črevesje polno funkcijo sedeža našega imunskega sistema.

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRIT2TV00

naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 24. marca 2020, ob 13. uri

Pogovor / Ivan Rustja, pilot

Tudi za letalstvo se pišejo hudi časi

Mladi, 25-letni Goričan Ivan Rustja, ki je štiri leta zaposlen kot pilot pri priznani irski nizkocenovni letalski družbi, nam je povedal, kako doživljajo v letalstvu te izredne in zapletene čase.

prepovedal, toda letalske družbe so se odločile za ukinitve, ker preprosto potnikov ni bilo več. Trinajstega marca smo pri nas prekinili letenje do vključno osmega aprila, če se zadeve ne bodo zavlekle. Ostale letalske

Kakšna je bila slika na letališčih?

Letališča so bila popolnoma prazna. Tam, kjer so bile navadno gručice ljudi, ki sedijo celo na tleh, ni bilo nobene. Približno vsakih deset metrov je mogoče sedel

Bi nam lahko najprej povedal na kratko kaj o sebi? Od kdaj letiš?

Sem Goričan, sin goriškega Vipavca in argentinske Slovenke. Po končanem klasičnem liceju v Gorici sem opravil šolanje za pridobitev licenc poklicnega pilota na letalski šoli nekdanjega slovenskega letalskega prevoznika Adria Airways in potem še na letalski šoli v Dublinu. Kmalu nato sem se zaposlil pri znani irski letalski družbi in pri njih opravil izpopolnjevanje in dodatno šolanje na letališču East Midlands v Nottinghamu, Angliji.

Najprej si imel bazo v Sofiji zdaj pa v Bergamu v Lombardiji, kjer se je v bistvu začel širiti virus v Italiji... Minilo je le nekaj let in že doživljaš izredno stanje, ki ga večina pilotov v karieri prav gotovo ni doživela... Kako so potekali ti zadnji tedni?

Poklicna pot me je najprej vodila v Pizo, eno leto in pol sem preživel v Sofiji, zdaj pa sem že skoraj eno leto "blizu doma", in sicer v Bergamu, kamor se vsake štiri dni vozim na petdnevno delovno izmeno.

Kar se zdaj dogaja, v letalstvu praktično nima precedensov. Včasih je prišlo do kriz, a so bile omejene na eno celino ali dve - npr. po 11. septembru se je ameriški in evropski aviaciji slabo pisalo, v Aziji pa tega ni bilo tako občutiti. Zdaj v Italiji in izven nje skoraj nimamo več rednih letalskih povezav, prav tako iz Slovenije, ki je prepovedala potniški promet z ljubljanskega letališča. V Italiji je bila slika drugačna, prometa ni nihče

družbe so ravnale podobno. Katere ukrepe so sprejeli pri tvoji letalski družbi? Kako ste se morali obnašati piloti in drugo osebje?

Pri nas smo ravnali v skladu z direktivami evropske zveze EASA in z nacionalnimi predpisi držav, v katere letimo. Začelo se je s kontrolo temperature, nadaljevalo z razkužili za celotno posadko, rokavicami za stevardese in podobnimi ukrepi, končalo pa z deklaracijami o asimptomatičnosti potnikov, praznimi letali itd. Zaradi lokalnih prepovedi vstopa Italijanom sem vozil po deset-dvajset potnikov, v letalu ki ima 189 mest. Po navadi je zasedenost skoraj 100%. Prijatelj in kolega pa je postavil rekord, peljal je le dva potnika do Jordanije, letalo pa je vseeno pokurilo deset ton goriva, približno 12.600 litrov.

V samem letalu okužba sicer ni tako zelo možna, kritično pa je predvsem za potnike, ki sedijo ob strani okužene osebe (in seveda za stevardese, ki ima opravka s tistim predelom). Vzdolž letala zrak ne kroži, prav tako skoraj nič ne prehaja med pilotosko kabino in potniško kabino. Večina zraka v potniški kabini je svežega iz zunanosti letala, ker ga vetrnice motorjev preko sistema "bleed air" potiskajo v letalo skozi različne šobe in tako tudi ustvarjajo pritisk, da lahko na veliki višini dihamo brez dodatnega kisika. Del zraka, ki pa kroži, je filtriran skozi posebne HEPA filtre, ki zmanjšujejo možnost prenosa raznoraznih umazanij kot tudi virusov.

kakšen potnik z masko ali šalom. Večkrat je na letalo po pristanku prišla lokalna policija z zdravniki preveriti stanje pred izkrcanjem.

Tako stanje je ustvarilo precej zmede, kajne?

Veliko potnikov je ostalo na destinacijah, veliko pa se jih je tudi predčasno vrnilo domov. Večina družb se je v teh izrednih časih odločila za pomoč potnikom, kot je npr. brezplačna menjava datumov potovanja. Ker pa se je pojavila tudi vsesplošna panika s psihozo, so ljudje celo ukinili počitniške pakeete za junij/julij, kar se mi zdi, po pravici povedano, malce pretirano.

Misliš, da se je zaradi letov virus širil hitreje?

Nedvomno se je virus širil hitreje zaradi globalizacije. Danes se človek premika, z letali, vlaki, avtomobili itd. Kuga se je nekoč širila po svetu več let, koronavirus pa se je zaradi svoje lahke viralne prenosljivosti v kombinaciji s hitrimi prevozi razširil kot blisk. Tudi špansko gripo so hitro razširili vojaki, ki so se vračali domov s front prve svetovne vojne.

Prav tako kot pri podjetjih bodo morale tudi letalske družbe odšteti veliko škoda ...

Za letalstvo se pišejo hudi časi. Predvidevam, da bo kljub pomoči različnih držav (dopolnilne blagajne, davčne olajšave) veliko družb propadlo, ker je to posel, kjer že nekaj odstotkov marže na dobičku pomeni velik uspeh. Nekaj pa je gotovo, to stanje se bo končalo, in ljudje bodo spet leteli, kljub pričakovani recesiji.

Matevž Čotar

Bili smo srečni, a tega se nismo zavedali

Osamljenci v času epidemije

Danes, ko pišem te vrstice, je 19. marec, dan, posvečen vsem očetom. In čez dva dni, na prvi pomladni dan, bi moj oče praznoval rojstni dan. Pod tem tihim, modrim nebom Idrske doline, ki je v teh dneh še bolj neskončno in še bolj prostrano kot kdajkoli prej. Brez konca je, kot se zdijo brez konca ti dnevi, ko mi, zmedeni zaporniki neznane sile, doma čakamo na rešitev, ki bi nam vrnila to, kar smo še do včeraj imeli. Bili smo srečni, a tega se nismo zavedali.

V teh dneh se pogostokrat spominjam očeta, ki je nadvse ljubil svobodo. Tako kot jo ljubim jaz. Kot ljubim samo največjo vrednoto. Kajti svoboda je največja vrednota. Če so bili ljudje pripravljeni zanjo darovati življenje, pomeni, da ni ničesar, ki bi jo prekašalo v vrednosti in veličini. Niti življenje samo.

Moj oče se je skoraj pet let bojeval z rakom. Na koncu ga je ta premagal. Čeprav je na smrtnem listu pisalo, da je umrl zaradi odpovedi srca, je namreč šestindemdesetleten umrl zaradi raka. V terminalnem stanju. Ko umreš, se itak srce vsakomur ustavi, odpove. Umrl je v mrazu in sivini, na začetku koledarske zime. Poleti, ko je kljub nasprotovanju zdravnikov vsak dan hodil v Barokovlje na sonce, je bil še močan. Sonce je potreboval. Tako kot ga potrebujem jaz. Dokler bom na soncu, bom živel, mi je govoril. Bil je lepo zagorel, izgledal je celo zdrav. Vem, da je imel prav, kajti znanstveno je dokazano, da nas vitamin D, ki ga lahko proizvajamo samo ob pomoči sončne svetlobe, varuje praktično pred vsem. Pred virusi, pred degeneracijskimi boleznimi, pred padanjem imunske odpornosti. Sonce je vir življenja in vitamin D nas varuje tudi pred depresijo.

V teh dneh, ko sem sicer še relativno srečen, ker sem zdrava in ker živim v Idrski dolini, kjer je žal tudi tedaj, ko ni nobenih ukrepov in nobenih omejitev, težko srečati človeka, se večkrat spomnim na očeta. Že dvajset let ga ni več, a srečujem ga v očeh teh osamljenih starejših ljudi, ki so dejansko največje žrtve tega ukrepa, ki naj bi bil koristen, a nas bo kljub domnevni koristi nekje na dnu ugonobil in umoril in ga imenujemo karantena.

Na socialnih omrežjih so ljudje do vseh neizprosni, prav tako, kot so neizprosne oblasti. V Barokovljah obstaja pozimi prijetno zavetje pod kamnitimi stopnišči tistega kopaljšča, ki mu pravijo Topolini, Miške, bi rekli v slovenščini, in kamor sem zahajala, ko sem bila še otrok, ravno z očetom. Pozneje, ko sem se kot najstnica že spogledovala z nasprotnim spolom, sem tja zahajala s prijateljico. In vem, kako je tam zgodaj spomladi, ko je sonce opojno toplo, kot je opojno toplo v teh dneh, tam je pravi raj. In ljudje se v samotni izpostavljeni žarkom, da stresejo s sebe bolečino, strah in osamljenost, ki

ubija vse nas, starejše ljudi pa še toliko bolj. Tja so se zatekli tudi nekateri starejši Tržačani v teh dneh, ko naj bi sicer zaradi koronavirusa tičali doma, v svojih stanovanjih. Pa čeprav morda še za kurjavo nimajo. Tudi moja mama je namreč zimo preživljala v mestu, da je čim manj potrosila doma za gretje. Našli so jih orožniki, oglobili in poslali domov. Ker naj bi širili okuženje ter bili nevarni sebi in drugim. A vendar ... tudi strah in samota sta človeku nevarna.

Na socialnih omrežjih opažam, da smo vse bolj sami, a tudi vse bolj zlobni. Ob prihodu tega virusa in omejevalnih ukrepov so spet prišle na dan vsa naša bedna človeška nasilnost, avtoritarnost, želja po prevladanju nad drugimi. Drug drugega krivimo, napadamo, označujemo. Kot bi bil so sed kriminalce, kot bi bili vsi namerni prenašalci okužbe, kot bi lahko človek bil sodnik sočloveku. Nekje sem celo prebrala napis: "zaprite jih že enkrat nekam te starčke, ki tekajo naokoli, dajte jih v keho, dajte jih v kako odlagaljšče, osamite jih, da ne bodo prenašali naprej okužbe".

Groza me je ob vsem tem, groza, ko berem, da ljudje ne čutijo več ničesar do sočloveka. Da jih je ta panika, ki se širi in ki jo vsi širijo, spremenila v zver. Če so sploh kdaj bili ljudje. Ljudje v smrtnem strahu iščejo neznanega sovražnika. Ker ga ni, se znašajo nad sočlovekom. V Združenih državah Amerike so v teh dneh pred trgovinami z orožjem dolge vrste. Da, pred trgovinami z orožjem ljudje stojijo ure in ure

bila še pri življenju, prebivajo v blokih v majhnih, tesnih stanovanjih. Sami. Popolnoma sami. In jim je bil vsakdanji sprehod ali klepet v trgovini smisel življenja. Medtem ko pada prepoved za prepovedjo in je postala osama naša edina prihodnost, za katero ne vemo, kdaj in ali se je bomo sploh znebili, nihče ne pomisli, da ima človek tudi dušo, da v teh trenutkih umira tudi duša, srce, ne samo telo. Nikomur sploh na um ni prišlo, da bi tem osamljenim, prestrašenim občanom ponudil vsaj besedo, vsaj upanje, vsaj malenkost, ki bi jim bila v oporo. Ukrepom ne vidimo konca. Danes so časopisi poročali o prvem samomoru. Mlada bolničarka, ki je zaradi prvih simptomov prehlada morala opraviti bris in sploh ni vedela še, ali je res pozitivna na koronavirus, je podlegla strahu. Živela je sama. Dva dni je v popolni osami razmišljala o tem, kaj jo čaka. Ker je bilo možno, da je okužena, ni smela niti v trgovino. Ni smela niti ven, na zrak. Morda bi bila dovolj le beseda, morda bi jo rešila izpoved. A ukrepi naj bi preprečevali okužbo, ne strahu in obupa, ki sta lahko za šibkega človeka enako smrtonosna.

Na javnih omrežjih spet berem, kako so ljudje jezni na starčke, ki gredo po petkrat, šestkrat v trgovino. Tudi večkrat. Mladi se jezijo, robantijo, zmerjajo jih, zahtevajo, naj poseže vojska. Oni pa še vedno hodijo v trgovino, željni bližine, lačni besede. Lačni objema. Oh, na objeme lahko popolnoma pozabimo. Objemi so in bodo dolgo, morda celo za vedno, prepovedani.

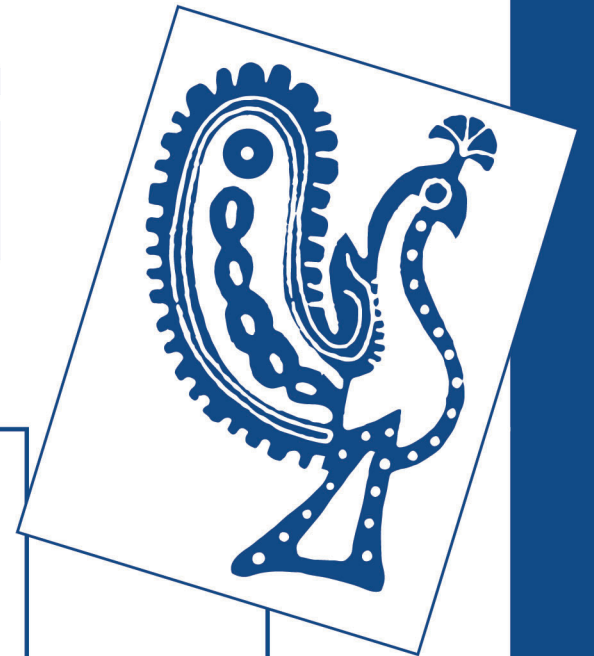
Pomlad je, pravzaprav naj bi bila. Ne vidim je, ne čutim cvetenja, ne zaznavam brstenja. Pomlad nam je bila ukradena. Ukradena nam je bila človečnost. In čutenje. Negotovost ima barvo deževne jeseni. Osama je siva. Prihodnost je daleč, daleč za poletjem. Za zaznavnim. Za objemi, ki so prepovedani in za glasbo, ki je utihnula.

Prijateljica, tam na koncu te prekrasne doline, ki jo zdaj gledam iz gostega vejevja in robide, ki mi nudi varno skrivališče, ima mamo v bolnišnici. Baj je hudo. Priletna je. Sprašujem jo, ali jo lahko obišče, saj ni okužena s tem prekletim virusom. Odgovarja mi, da ne sme. Da ni dovoljeno. Lahko samo nekaj osebnih stvari prinese do vratarja videmske bolnišnice. Morda uporablja pametni telefon, tipkam naprej. Tipkam, ker se sporazumevamo samo tako. Besed ni več slišati, Pomlad je nema. Ne zna ga uporabljati, piše v odgovor. Zelo je stara. Skoraj devetdeset. Molčim. Ne pišem več. Ekran ostaja prazen. Kepo imam v grlu. Želim jima, da bi se še videli, da bi prišlo do čudeža. Zavpila bi, da bi odmevalo ob valove Idrje, a molčim, da bi se ne izdala, da bi me ne našli tu v nedrju Idrske doline. Usmilite se nas. Uboga ljudje... Uboga moja dolina.

Suzi Pertot

V enotnosti
je moč

V enotnosti
je moč

V enotnosti
je moč

@ivanpersoglia

NOVI
GLAS

#JAZOSTANEMDOMA

Uredništvo
www.noviglas.eu
gorica@noviglas.eu
+39 0481 550330

Uprava
zadruga.gm@gmail.com
+39 0481 533177
